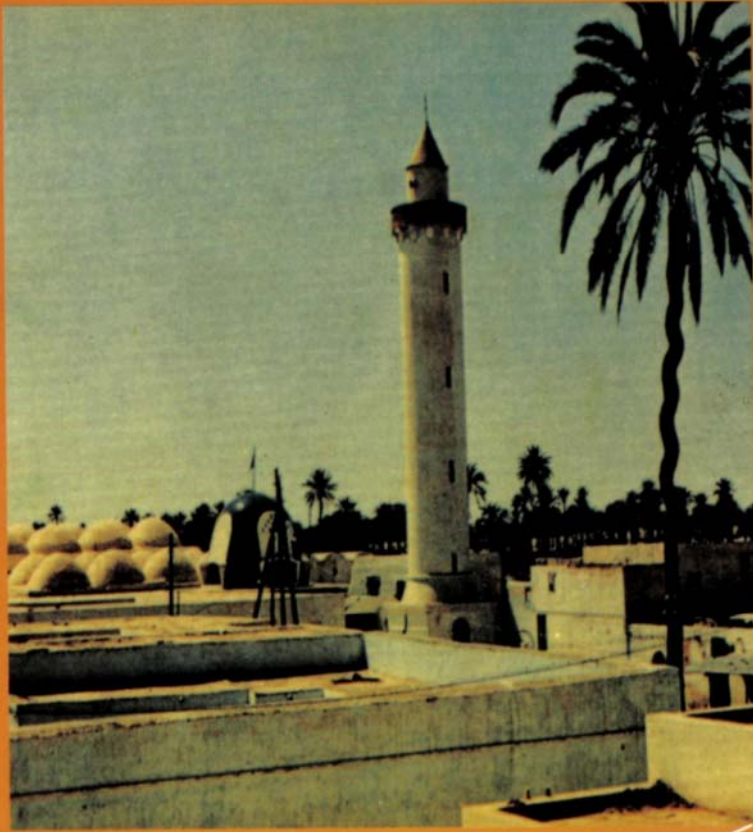

GERÇEK TANRI ERLERİ

Esseyid
Mehmed Faik ERBİL

2. BASKI

GERÇEK TANRI ERLERİ

Esseyid
Mehmed Faik ERBİL

İstanbul
2005

GERÇEK TANRI ERLERİ

İrfan Yayımcılık No: 120

*Yayın Hakkı (Copyright):*İrfan Yayımcılık ve Tanıtım
Limited Şirketi

Bu mübârek kitap serisinden çıkan eserler:

1. Dinî Hasbihâl
2. İki Gavs-ı Enâm
3. Gavs-ı Âzam Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm
4. Mir'ât'ül Hakâik
  1. Baskı: 1075 adet (Mevcudu kalmadı)
5. Gerçek Tanrı Erleri
  1. Baskı: 1500 adet (Mevcudu kalmadı)
  2. Baskı: 300 adet ilâve

Baskı ve Cilt:

Kilim Matbaası

İrfan Yayımcılık ve Tanıtım Limited Şirketi

Klodfarer Cad. Sümer Ap. No: 40/7

34400 Divanyolu İSTANBUL

Tel: (212) 518 38 66

Önsöz

Hak Tealâ Hazretleri'nin rızasını gözeterek hayırlı bir hizmette bulunmak dileği ile bu kitabın basılması için maddi olarak masarifatın tamamını karşılayan İstanbul şehrinin dörtyüz senelik yerlisi ve en köklü ailelerinden biri olan sayın İhsân Nîlgün Sazak'a, yine kitabın baskıya hazırlanması hususunda yardımlarını esirgemeyen değerli âlimlerimizden Prof. Dr. Mim Kemâl Öke'ye burada teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Allah Fakiri
Mehmed Faik Erbil

"Gerçek Tanrı Erleri"; Enbiyâ ile Evliya ve Mürşid-i Kâmil ile gerçek Dervişân'dır.

"Bâğbân bir gül için bin hâr'a hizmet eder." (Fuzuli, Su Kasidesi'nden)

(Mânâsı: Bâğbân, Mürşid-i Kâmil'i ifade eder. Gül de yetişmiş olgun dervişin tarifidir. Dikenler ise gülün etrafındakiler yâni sülûk'ta olanlardır. Burada Mürşid'i Kâmil'in bir kişinin yetişmesi için bin kişiye hizmet ettiği anlatılmaktadır.)

Kemâl-ı Fâzıl-ı Kerem
ve
Lütf-u İhsân Sahibi
Cenâb-ı Allah'ın
İzn-i Şerifi İle Yazılmıştır

Ya Allahım,
Meth-i senâ senidir.
Hamd-ü senâ sanadır.

"Evrâd-ı Şerife"

"Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fi külli mekân."

"Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan."

"Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân."

"Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.."

***

Kur'ân-ı Kerîm Ayet-i Kerîmeleri'nden müteşekkil bu mübârek "Evrâd-ı Şerife" Cenâb-ı Pîr Gavs-ı Âzam Esseyyid Abdüsselâm El-Esmer Efendimiz'in Türbe-i Şerifleri'nde mevcuttur.

Açıklaması:

1) 47-19... Kendinden başka ilâh olmayan o Allaktır ki; bilcümle mekânlardan zuhur ve tecelli eden bizzat

kendisidir. Hususiyle Enbiyâullah ve Evliyâullah makamlarından... 10-22-14-17-16-112

2) 37-35... Kendinden başka ilâh olmayan o Allah'tır ki; bilcümle dillerde konuşan bizzat kendisidir. Şu halde ibâdet dışında Kur'ân-ı Kerîm beşeriyetin müstefit olması için her dile tercüme edilir... 14-4-44-58

3) 47-19-.. Kendinden başka ilâh olmayan o Allah'tır ki; bilcümle yarattığı mahlûkatına ve hususiyle insana ihsanları yâni iyilikleri ile bilinir... 4-25-16-90-3-134

4) 37-35... Kendinden başka ilâh olmayan o Allah'tır ki; hergün ayrı bir şan'da, ayrı bir zuhurda ve ayrı bir tecellidedir... 4-126-55-29

"Arûsi-yi Selâmi Tarîkat-ı Şerifi" nin Günlük Mecbûri Dersleri'dir

Şimdi;

Büyük Tesbihat-ı Şerife Başlıyoruz:

Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Eûzü billâh-i min-el-şeytan-irracîm

Bismillâhir-rahmanirrahîm.

Elhamdülillâhi Rabbilâlemin. Errahmânirrahim.

Mâliki yevmiddin. İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn.
İhdinassirâtel mustakîm. Sırâtellezîne en'amte aleyhim
gayril mağdubi aleyhim ve leddâllin.

Âmin.

Bismillâhir-rahmanirrahîm.

Kûl huvallâhu ehad. Allahussamed. Lem yelid ve lem yûled. Ve lem yekûn lehu küfüven ehad.

Bismillâhir-rahmanirrahîm.

Kûl huvallâhu ehad. Allahussamed. Lem yelid ve lem yûled. Ve lem yekûn lehu küfüven ehad.

Bismillâhir-rahmanirrahîm.

Kûl huvallâhu ehad. Allahussamed. Lem yelid ve lem yûled. Ve lem yekûn lehu küfüven ehad.

Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.

Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.

Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.

Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe,

Ya Hazreti Pîr, ya ... Şeyh radiallahı anh.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Ya Allahım!

Înâyetin, lütfün ve kereminle bu okuduklarımdan hasıl olabilecek ecr-i mesûbatı evvelâ Âlemler Fahri Peygamberimiz Muhammed Mustafa Sallâllahu Aleyhi Vessellem Efendimiz Hazretleri'nin Râvza-i Mutahhâra-yı Mübâreke-yi Seniyyelerine, bâdehu Veysel Karani Hazretleri'nin ervâh-ı şerifelerine ve Pîrimiz Gavs-ı Âzam Seyyid Abdüsselâm El-Esmer Hazretleri'nin ervâh-ı şerifelerine ve Pîr-i Sâni Seyyid Ömer Fevzi Hazretleri'nin ervâh-ı şerifelerine ve Ârif-i Billâh Şeyh

Seyyid Mustafa Aziz Hazerâti'nın ervâh-ı şerifelerine âcizane, fakirâne hediye etmek niyâzındayım, kabul ve vasılını lütûf ve kereminden dilerim.

***

Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Eûzü billâh-i min-el-şeytan-irracîm

Bismillâhir-rahmanirrahîm:

1. Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fî külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fî külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fî şe'in.

Bismillâhirrahmanirrahîm:

2. Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fî külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fî külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fî şe'in.

Bismillâhirrahmanirrahîm:

3. Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fî külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fî külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fî şe'in.

***

"100 adet Süphânalahlil'âzim.

100 adet Elhamdülillâh

100 adet Allahuekber

100 adet Estağfirullahil'âzim

100 adet Ya Lâtif
100 adet Ya Selâm
1000 adet Ya Hay"

***

4. Bismillâhirrahmanirrahîm:
Lâ ilâhe illallah el mevcudu fi külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.
5. Bismillâhirrahmanirrahîm:
Lâ ilâhe illallah el mevcudu fi külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.
6. Bismillâhirrahmanirrahîm:
Lâ ilâhe illallah el mevcudu fi külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.
7. Bismillâhirrahmanirrahîm:
Lâ ilâhe illallah el mevcudu fi külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.
8. Bismillâhirrahmanirrahîm:
Lâ ilâhe illallah el mevcudu fi külli mekân
Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.

9. Bismillâhirrahmanirrahîm:

Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fi külli mekân
 Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
 Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
 Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.

10. Bismillâhirrahmanirrahîm:

Lâ ilâhe illâllah el mevcudu fi külli mekân
 Lâ ilâhe illâllah el mezkûru fi külli lisan
 Lâ ilâhe illâllah el mârufu bil ihsân
 Lâ ilâhe illâllah külli yevmin hüve fi şe'in.

Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe,
 Ya Hazreti Pîr, ya ... Şeyh radiallahı anh.
 Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Bilgi:

Ana=Büyük tesbihat-ı şerif'in başlangıcında üç ve sonunda yedi olmak üzere, cem'an on "Evrâd-ı Şerife" vardır. Tamamı bu kadardır.

Şayet, Şeyh Efendi ders'in başında iki adet (evrâd-ı şerife) çekilmesini bildirmişlerse ders'in sonunda da sekiz adet çekilmek suretiyle yine on'a tamamlanmalıdır!. Mübârek Kurucu Pîr tarafından böyle va'zedilmiştir ve bunun değiştirilmesi mümkün değildir.

Bu mübârek evrâd-ı şerife Kur'ân-ı Kerim'den dört âyet-i kerime'dir ki, Hazreti Pîr Efendimiz'in Türbe-i Şerifeleri'nde mevcut levha-yı şeriftir.

Görülüyor ki, dört âyet-i celile bir evrâd-ı şerifeyi ifade ediyor.

***

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.
Bismillâhirrahmanirrahîm:

200 adet "Hasbünallahu Tevekkeltü-A'lâllah."
tesbihatı şerifini çektikten sonra
Ya Hazret-i Ali Keremallahu Veçhe, Ya Hazreti Pîr,
ya ... Şeyh radiallahı anh.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.
Deyiniz.

***

21 adet Âyet-el Kürsî dersine başlıyoruz:
Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-
i Nebiyyinâ Muhammed.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Eûzü billâh-i min-el-şeytan-irracîm

Bismillâhir-rahmanirrahîm:

1) Allahu lâ ilâhe illâ hüvel-Hayyül-kayyûm, lâ
te'huzûhu sinetün velâ nevm, lehû mâ fissemâvatı ve mâ
fil ard. Men zellezî yeşfeu indehû illâ bi'iznih, ya'lemu
mâ beyne eydîhim vemâ halfehum, velâ yuhitûne
bi'şey'in min ilmihî illâ bimâ şâe vasia kür-
siyyühüssemâvâtı vel'ard. Velâ yeûdühû hıfzühümâ ve
hüvel-aliyyül-aziyim.

2) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	okuyunuz.
3) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
4) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
5) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
6) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
7) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
8) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”
9) Bismillâhirrahmanirrahîm: ...	”

- 10) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 11) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 12) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 13) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 14) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 15) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 16) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 17) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 18) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 19) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..
 20) Bismillâhirrahmanirrahîm: ... ..

21) Bismillâhirrahmanirrahîm: Allahu lâ ilâhe illâ hüvel-Hayyül-kayyûm, lâ te'huzûhu sinetün velâ nevm, lehû mâ fissesmâvatı ve mâ fil ard. Men zellezî yeşfeu indehû illâ bi'iznih, ya'lemu mâ beyne eydihim vemâ halfehum, velâ yuhitûne bi'sey'in min ilmihî illâ bimâ şâe vasia kürsiyyühüssemâvatı vel'ard. Velâ yeûdühû hıfzuhümâ ve hüvel-alıyyül-aziym.

Hıfzuhümâ ve hüvel alıyyül-azim.

Hıfzuhümâ ve hüvel alıyyül-azim.

Hıfzuhümâ ve hüvel alıyyül-azim.

Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe, Ya Hazreti Pîr, ya ... Şeyh radiallahı anh.

Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes.

Mühim Bilgi:

İşbu 21 Ayet-el Kürsî 1969 senesinde Aziz Şeyhimin Hazret-i Pîr Efendimizi Libya-El-Zileytin'de makam-ı şeriflerini ziyaretlerini müteâkip avdetlerinde hâmil buldukları Ruh'ul Kudüs yâni Gavsıyet makamına

erişmeleri sebebiyle Büyük Velîler'in şeriat hükümleri dahilinde va'z ettikleri emr-i şerif cümlesindedir. Aynı şekilde 21 Besmele-i Şerife ve 21 Ya Sabır tesbihi bu hükme dahildir. Bu derslerin asla eksisi veya artışı yoktur. Bunlara hiçbir suretle ilâve yapılamayacağı gibi eksiltme de yapılamaz. Herhangi bir surette yardımcı olarak ilâve ders de tavsiye edilemez. Zaman içinde buna cüret eden olursa o yalancı bir fâsıktır yani fitne ehlidir. Asla itibar edilmez. Zirâ, hesabı ağır görülecek hususattandır.

***

100 adet "Ya Allah ya Erhamerrâhimin."

***

100 adet "Lâ ilâhe illâ ente Süphâneke inni küntimine zâlimin."

Dikkat!...

Hergün:

1- Sabah ve Öğle Namazları arası.

2- Öğle ve Akşam Namazları arası.

3- Ve Akşam Namazı'ndan sonra olmak üzere aşağıda tarif edildiği veçhile günde üç defa beş'er dakikalık kalbi zikr-i yâni zikr-i hafi dediğimiz vakit tesbihi şerifi çekilir.

Bundan sonra da yine günde üç defa olmak üzere, yirmibir adet Besmele-i Şerife ile yirmibir adet Ya Sabır tesbihi ifâ edilir. Şöyle ki:

a) Sabah ve Öğle Namazları arasında:

"Ya Allahım! İzni şerifinle niyet ettim beş (5) dakikalık vakit tesbihi şerifimi çekmeğe..."

Dedikten sonra başını hafifçe kalbinin üzerine doğru kır ve aynı zamanda ellerini de dizlerinin üstüne koyup

içinden iki dudak arasını belirli belirsiz açık bırakarak beş dakika "Allah...Allah...Allah." Diyerek, Allahu Tealâ'yı zikr-i tesbih eyle.

Zikr bitince;

"Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe, Ya Hazret-i Pîr, ya ... Şeyh radiyallahı anh."

21 adet "Bismillâhirrahmanirrahîm." Deyiniz.

21 adet "Ya Sabır."

Deyiniz.

b) Öğle ve Akşam Namazları arasında:

"Ya Allahım! İzni şerifinle niyet ettim vakit tesbihi şerifini çekmeğe"

Yukarıda tarif edildiği gibi başını hafifçe kalbinin üzerine doğru kır ve yine ellerini de dizlerinin üstüne koyup iki dudak arasını belirli belirsiz açık bırakarak içinden beş dakika "Allah...Allah...Allah." Diyerek Hak Tealâ'yı zikr-i tesbih eyle.

Zikr bitince yine;

"Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe, Ya Hazret-i Pîr, ya ... Şeyh radiyallahı anh."

21 adet "Bismillâhirrahmanirrahîm."

21 adet "Ya Sabır."

Deyiniz.

c) Ve Akşam Namazından sonra:

"Ya Allahım! İzni şerifin ile niyet ettim vakit tesbihi şerifini çekmeğe."

Önce tarif edildiği gibi yine başını hafifçe kalbinin üzerine doğru kır ve ellerini de dizlerinin üstüne koyup iki dudak arasını belirli belirsiz açık bırakarak içinden beş dakika "Allah...Allah...Allah." Deyip Cenâb-ı

Hak'kî zikr-i tesbih eyle.

"Ya Hazret-i Ali Keremallahı Veçhe, Ya Hazret-i Pîr,
ya ... Şeyh radiyallahı anh."

21 defa "Bismillâhirrahmanirrahîm."

21 adet "Ya Sabır."

Deyiniz.

Hadis-i Şerifler:

"(Mâlâyâni)'yi terk; İslâmlığın güzelliğindedir."

"Mâlâyâni'den dili tutmak ibadetlerin faziletlerindedir."

Vesile teşkil etmişken arzedelim. İmâm Ali Efendimiz buyururlar ki: "Güzel yazı, güzel ahlâk sahibinde bulunur." Tarikate ahlâkı güzel olanlar alınır. Alınmalıdır. Lûti olanlar asla alınmaz. Hamile ve lohusa olanlar alınmaz. Onsekiz yaşını ikmal etmeyen ve 21 yaşından gün almayan alınmaz. Mürşid ise, hanımını kendisine intisab ettiremez.

Şiir

Zâhir'de Ömer Fevzi
Bâtın'da Ulu yâr
Âyet ile hadis var
Evliyâ'nın veçhine
Saf gönülle bakanlar
Allah'ı hatırlar
Vâris-ül Enbiyâ'dır
Esseyyid Ömer Fevzi
Derviş Mehmed Faik'im
Dedi: Hürmetim bâki
(MFE)

Türbe-i Şerifin

Dış Kısmı:

Arûsi-yi Selâmı Tarîkati Şerifi
Pîr-i Sânisî ve Ömerî Kolu Kurucu Pîri
Gavs-ı Âzam Esseyyid Ömer Fevzi Mardin
Hazretleri

(1878-1953)

*

İç Kısmı:

Her el Allah'a uzanır.
Her avuç Allah'a açılır.
Her yürek Allah'a dökülür.
Ümid, iltica kapısı tektir.
Ve o da Allahındır.

Türbe-i Şerifin

Dış Kısmı:

Arûsi-yi Selâmı Tarîkati Şerifi
Meşâyih-i Kirâm'ından
Ve Ömerî Kolu Pîr-i Sânisî
Ârif-i Billâh Esseyyid Mustafa Aziz Çınar
Hazretleri

(1900-1979)

*

İç Kısmı:

Hakk'ın

Girdiği kalp ölmez
Ezelden Hak'da idik
Hak'dan geldik
Hak'ka yürüdük

Bir mühim nokta:

Arûsi-yi Selâmi Tarîkat-ı Şerifi'nin Türkiye'deki Ömerî Kolu'nun Kurucu Pîri Esseyid Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'nin üç mühim halifesinden bu vesile ile ihtisaren burada bahsetmemiz zarureti vardır.

Birincisi: 1953 Kasım ayından 1958 Haziran ayında Hakk'a yürüyene kadar Gavsiyet Makamı'nın sahibi Halveti Pîri Esseyid Mehmed Nasuhi Dergâhından gelen ve teberrüken Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'nin kendisine "halkamızın yüzük taşı" dediği ve hilâfet verdiği Nafiz Uncu (Nafiz Baba) Hazretleri (1886-1958) 1950'den 1958'e kadar aldığı bu zâtıyyûn hilâfetini irşada mezun olduğu halde diğer zâtıyyûn halifesi olan Şeyhim Aziz Hazretleri'ne hürmeten yüksek edepi gereği Arûsi-yi Selâmi ve Ömerî Kolu'nda hiç bir irşadda bulunmamışlardır. Allah sırrını takdis eylesin.

İkincisi: Doğrudan doğruya Arûsi-yi Selâmi Tarikatı ve aynı zamanda Ömerî Kolu zâtıyyûn halifesi olup, hususiyle bu mübârek kolun Pîr-i Sânisî ve 1969'dan 1979'da Hakk'a yürüyene kadar Gavsiyet Makamı'nın sahibi mübârek şeyhim Esseyid Mustafa Aziz Çınar Hazretleri'dir. Allah sırrını takdis eylesin.

Üçüncüsü: Nakşi Tarîkat-ı Şerifi'nden gelip, Pîr Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'nden Nakşi hilâfeti alan ve ömrünün sonuna doğru yine zâtıyyûn hüviyetinde Kutb-u Zaman Makamı'na yükselen Arif-i Eşref Şeyh Muharrem Küçük (1905-1983) Hazretleri'dir. Allah sırrını takdis eylesin. (Gavs-ı Azam Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm kitabınının 309 ve 310. sayfalarında Arif-i Billah Şeyh Nafiz (Uncu) Baba Hazretleri ile Ârif-i Eşref

Muharrem Küçük Hazerâtı hakkında daha geniş bilgi mevcuttur.)

Not: Mi'rât'ül Hakâik adlı kitabın 196. sahifesi, 28. satırı, 249. sahife ve 12. satır ile 576. sahife ve 1. satırındaki "mübârek" kelimesi yanlışlıkla yazılmıştır. Çıkar-tır-düzeltiliriz.

Bilgi: Mübârek Pîr Es Seyyid Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'nin bu üç halife-yi şerifinden Nafiz Baba ile Şeyhim Aziz Çınar Hazerâtı arasındaki zâtiyyûn-sır hilâfeti devri teslimi olmuştur ve ayrıca Aziz Şeyhimle Şeyh Muharrem Hazerâtı arasında birbirlerine Arûsi-yi Selâmi ve Nakşi hilâfeti alınıp, verilmiştir.

***

Büyük Türk şairi Arif Nihat Asya merhumun Arif-i Billah Esseyyid Şeyh Mustafa Aziz Hazretlerine ithaf ettikleri kıta:

Aziz Çınar

*Yoktur bizim akşamlarımız, ellerde..
Diller gibi, Hak-kı zikreder teller de....
Geldikçe Aziz Çınar bu âyîne, bedir,
Göklerden inip bendir olur ellerde*

Hak Yolu'nda ihlâs ile halka hizmet için bir adım atana Allah on adım yaklaşır. On adıma ise yüz adımlık kurb hasıl olur. Böylece kul, Rabbine yakınlaştıkça derecesi yükselir ve derecelerle yükseltilip kendisine büyük hayırlar ihsân buyrulur. Bu da ancak sabır ve sebât ile mümkündür.

Bilinir ki, o kul dünyâda izzet ve ukbâda saadet sahibi

bahtiyâr zümredendir.

Hal böyle olunca; hikmet sırlarını hâmil hizmet ehli ol kul'a, dünyâ hayatı da zelil kılınmış, âhireti azâb yüklü eşirrâ tayfası ins ve cin'den düşman peydahlanır.

Bu bir imtihandır ve muhakkak surette âkibet mütakîlerindir.

Kur'ân-ı Kerîm:

Yûsûf: 12-76 "Dilediğimize yüksek dereceler ihsân ederiz. Her ilim sahibinin üzerinde daha ziyâde bilici (bilgili) vardır."

Zuhraf: 43-32 "Biz dünyâ hayatında onların maîşetlerini (idarelerini) aralarında taksim ettik. Bazıları; bazıları tarafından istihdam olunsun için, bazıını bazı üzerine derecelerle yükselttik."

Bakara: 2-269 "Allah dilediğine hikmeti ihsân eder. Kendisine hikmet verilen kimseye büyük hayırlar verilmiş demektir. Bunu ancak akıl erbabı anlar ve tezekkür eder."

Aziz Şeyhim birgün acizânemi kenara çekip şöyle buyurdular: "Tarikât içi, tarikât dışı her sınıftan, her tabakadan, odacısından cumhurbaşkanına kadar her çeşit insandan sana tasallut olacak ve hakaret, ihanet ve hiyanet göreceksin." Bu aynen tahakkuk etmiştir. (Mir'ât'ül Hakâik isimli eserin 466 ilâ 471. sayfelerinde bu hususta bilgi mevcuttur.) Devamen, Aziz Şeyhim buyurdu:

"Aman evlâdım dikkatli ol ve hiç birine karşılık verme. Sus. Zinhar cevap vermeyeceksin! Bunu senden biz istiyoruz. Sen bize bırak. Allaha bırak."

Cevaben; emredersiniz. Buyurduğunuzu aynen tatbik edeceğim, dedim. Sözümün eri olduğumu ispat ettim.

Mübârek pek sevindi. Sene: 1963

Hadis-i Şerifler:

"Kendinin olmayan şeyi, benimdir diye iddia edenler bizden değildirler. Onlar cehennemde oturacak yer hazırlasınlar."

"Fitne hadd-i zâtında uykudadır. Cenâb-ı Hak onu uyandıranlara lânet etsin."

Önemine binaen Allah kelâmı Âyet-i Kerime'yi tefekkür edilmesi için aşağıda kaydetmiş bulunuyoruz:

16. Nahl Sûre-i Şerifesi'nin 70. Âyet-i Kerimesi:

"Allah sizi yarattı, sonra sizin ruhunuzu alır. İçinizden bir kısmı ömrünün en kötü devrine vardırılır, o halde ki bir şeyi bilirken bilmez olur. Muhakkak ki Allah hakkıyla Âlim, hakkıyla Kaadir'dir."

Ey insan!

Ömrün devamlı akışı içerisinde Âyet-i Kerime hükümünün görünmekte olduğunun farkında olarak, gören ve düşünenin selâmetini=kurtuluşunu temin etmiş olmuyor mu? Bu âhîret hayatının saadet anahtarı değil mi? Bunu anlayanlar bahtiyârlar zümresine dahil olurlar.

Cenâb-ı Allahın ihsan ve ikram buyurduğu rahmani gıda yerine yalan, fitne, kin, iftira ve haset ile birbirlerini besleyip bir müddet için zevklendirenler kötü akibetlerine hazırlıklı olmalıdırlar. Bunlar şüphelidirler. Evham, vehim ve vesvese içerisinde olup ziyandadırlar.

Kur'an-ı Kerim:

"Onlar (münâfıklar) oyarak yapılmış direkler gibidirler. Her sesi kendi aleyhlerine zan ederler. Onlar size düşmandırlar. Onlardan hazer edin. Allah (onları) kahretsin." Münâfikûn: 63-4

"Mü'minler! Zanların çoğundan çekinin, çünkü zan-

ların bazıısı günahdır. Gizli şeyleri araştırmayın, birbirinizin ardından söz söylemeyin, biriniz ölü kardeşinin etini yemesini ister mi? İşte bak, ondan öğrendiniz: Allah'tan sakının..." Hücurat: 49-12

Hadis-i Şerifler:

1. "Gıybetten (insanı arkasından çekiştirmekten) sakınınız."
2. "Gıybeti edenle dinleyen günahta ortaklardır."
3. "Yalan söyleyen ekiden melundur."

Katiyetle ifade ediyorum: Arif-i Zât-ı Billah Şeyhim Mustafa Aziz Çınar Hazretleri rahmetli Necmi Oyman beye hilâfet vermemiştir. Hak'ka yürümezden bir kaç gün önce sadece ders değiştirme vazifesi vermiştir.

Aziz Şeyhim'in Refikaları Valide Hanım'ın itiraflarından:

Hak'ka yürümeden onbeş gün önce Efendi'ye Necmi Bey için ne dersiniz, dedim. Celâllendi... O olmaz, o hasta, o yapamaz, dedi.

"Halife-i Has" zât'tır ve tektir. Üzerine esrâr perdesi çekilerek sır edildi. Zirâ Hazret-i Ali Efendimiz meşrebinden 25 sene beklemek hali vardı. Öyle oldu.

Hak'ka yürümeden bir hafta kadar önce aziz Şeyhimin buyurdıkları bir kelâm-ı şeriflerini muhterem refikaları Fatma Ganimet Çınar Hanımefendi itirafta bulundular: "Bir kılıç çıkacak, kılıcı çekecek, kılıç kınından çıkmayacak. Olmayacak. Olmayacak.(Necmi Bey)

İçimizden bir kılıç çıkacak. Kılıcın iki tarafı çok keskin ve gür olacak. (Faik) Mehmed Faik."

Aynı bahiste acizâneme intikâl eden kelâmdır:

"Kınından bir kılıç çekilecek. Çıkmayacak. Olmaya-

cak. Olmayacak. (Necmi Oyman)

İçimizden bir kılıç çıkacak. Kınından çekecek. Kılıcın iki tarafı çok keskin, gür olacak (Faik)."

Allah kelâmı iki Hadis-i Kudsi'yi burada dercetmiş bulunuyoruz. Dikkatli okunup, tefekkür edilmesinde büyük fayda vardır.

"Sırrımın sırrı sırrımdır ve sırrımın sırrıdır."

"Bâtın ilmi benim sırrımdan bir sırdır ki onu kulumun kalbinde hâsıl ederim ve ona benden ma'dâ kimse vakıf olamaz."

Bu mübârek Hadis-i Kudsiler zerre kadar fasıla vermeden müteselsilen devam eder.

Yine muhterem refikalarının diğer itiraflarından: "Mutfağın yanındaki küçük odaya devamlı olarak girip, çıkıyorlardı. Ortada verilmiş bir şey yoktu. Faik E.'nin korkusundan böyle davranarak olmayanı aralarında verilmiş gibi taksim ettiler. Ben büyük günah işledim. Ben büyük günah işledim. Benim günahım çok büyüktür. Bu başıma gelenler bundan ötürüdür. Faik E.'nin her söylediği doğrudur.

Teskin etmek istedim, fakat devamlı olarak sözünü tekrar ediyor."

Güyâ ortaya bırakılmış havası verildi. Büyük Evliyâ'nın mekridir, bu.

Câlib-i dikkat bir Ayet-i Celîle'yi ehemmiyetine binnaen sülûk ehlinin çok iyi düşünüp ahde vefa göstererek sırat-ı müstâkim üzere olmaları için burada kayda almış bulunuyoruz:

"Ve seninle mübayaa edenler; (el verip sözleşenler) Allah ile (rıdvân isimli biat)ta bîat etmişlerdir. Allah'ın

eli onların elleri üzerindedir." Sure-i Fetih: 48-10

Âcizaneme 30 Ağustos 1981 Pazar günü bir gerçek rüyada, tekiden gece saat 03'te buyruldu ki:

"Allah'ı dost edinen bu dünyada yalnızdır. Ben, Allah'ı dost edindim; bu dünyada yalnızım."

İkinci defa:

Fakirhane: 5-6.2.1988

Cuma'yı Cumartesi'ye bağlayan gece, saat: 12.40.

Dost Allah'tır.

Allah Bes ve Der Hema an Zül Cemâl Bes.

Bismillahirrahmanirrahiym.

Üveys el'Karani Hazretleri diliyle onlara de ki:

"... Allah'ı dost edinen bu dünyada yalnızdır. Ben, Allah'ı dost edindim, bu dünyada yalnızım."

İlâhi

Allah Allah Hu Allah
Muhammed Resulullah
Allah Allah Hu Allah
Aliyyün Veliyullah

**

Allah Allah Hu Allah
Veysel Karani Sırrullah
Allah Allah Hu Allah
Ehl-i Beyt Mahbûbullah

**

Allah Allah Hu Allah
Hak Dîvan'da eyvallah
Dedi Derviş Faik'im
Lâ ilâhe illâllah

***

El-Âlim, El-Bâsir ve El-Semi' olan Hak Tealâ Hazretleri herşeyi biliyor, görüyor, işitiyor ve buna göre tanzim eyleyip muamelesini de bu hal üzere yaparak kullarına imtihan sahnesini açmış oluyor.

1961 senesi Ocak ayının birinci gününden itibaren çileye alınmış oldum. Bu mübârek târikat'in içinde çile libâsı giydirilen bir tek âcizanemdir. Çile devresine yakın olduğumu bilmiyordum. Hâdisenin çileden üç-dört ay önce olduğunu sanıyorum.

Bursa Çalışma Müdürü iken emekli olup İstanbul Bölge Müdürlüğü'ne Personel Müdürü olarak getirilen Ali Bey isminde bir zat âcizaneme aynen şöyle dedi: "Kararnameden haberin var mı?" Cevap verdim: "Hayır yok." Bunun üzerine bana dedi ki: "Sen bu teşkilâta güzel ahlâk örneği tek kişi olarak getirildin. Başkaları baksın da güzel ahlâklı olsunlar ve teşkilâta zarar vermesinler diye..."

Devlet dairesinde odacının temizlikten uzak hâline bakarak, kalbini kırmamak için üzeri tozlanmış şalterin altına elimi soktuğum zaman üç çıplak kızıl tele üç parmağımı kaptırdım. Zemin beton. Ayaklarımda kösele ayakkabı. Ben kendim görmedim ama personelin ifadesidir: Bir anda başımdan ve parmaklarımdan ucundan masmavi ateşin çıktığını hayretler içerisinde gören personel şaşkın bir halde kalakalmış. Bu esnada benim "Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali, Ya Pîr" dememle birlikte cereyan beni iki adım kadar geriye atmış. Bunun üzerine haber vermişler, acilen elektirikçi geldi. Şaşkın bir halde bir zemine, bir ayakkabılarıma baktı. "Bu olamaz. Bu olamaz. Buradan kurtulmak mümkün değil. Bu teller-

den bir tanesi mesleğimizden elektirikçi bir arkadaşımı yakıp marsığa çevirdi ve öldü." ifadesinde bulundu. O esnada altı senedir yanmakta olduğu söylenen büyük boyda iki florasans lambası düşüp, paramparça oldu. Meğerse bu benim çileye gireceğim ilk işaretiymiş. Bunu da sonradan öğrenmiş oldum. Bu hadise 1960 senesi Eylül-Ekim aylarında olacak. Allah'a şükürler olsun, bugün 80 yaşında ve sağlıklı olarak hayattayım.

Çile ile musibeti birbirine karıştırmamak lâzım. Çile hâstır; musibet ise kişinin kötü fiillerinden dolayı uğradığı belâdır. Allah'ın gazap ederek kulunun uyanması için ona verdiği cezâdır. Meselâ, hırsızlık yapar, adam öldürür veya ruhsatsız tabanca taşır da yakalanır. Vatana ihanet eder, zinâ gibi çirkin fiiller ve benzeri sebebiyle...

Çilehane (İstanbul Şehri):

Dört metrekare büyüklüğünde basık bir oda.

Kalorifer, soba diye bir şey yok. Yazın çok sıcak, kışın çok soğuk. İki küçük pencere ve biraz büyükçe bir diğer penceresi var. Camları kırık ve naylonlarla kapanmış. Kapı altında bir buçuk parmak boşluk var.

İşte çileye burada girdik.

Çilem uzundu ve ilk devresi sürekli=kesintisiz tam oniki (12) ay sürdü. Çok kısa bir dinlenmeyi müteakiben tekrar beş ay ve onyedü günlük bir ikinci nefis terbiyesi kısmı başladı. Ne var ki, terbiye-i nefis'e tam riayet etmediğim ihtarı geldi ve indallahda=Hak Katı'nda bir hafatası yâni yedi günü kabul edilmediği için itâba maruz kaldım. O da şuydu: Onyedü ay ile onyedü günü topl-

arak aklımca buna bir mânâ vermek istememdi. Burada nefis yaptığım içindir ki, hemen arkasından (77-78) gün hayvan hayatı yaşadım. Her şeyi görüyor, işitiyor ve fakat konuşamıyordum. Böylece birinci çile müddetim yirmi (20) ay'ı doldurmuş oldu. Bize önemsiz gibi görünen bir küçük hatamız ağır ödetildi. Ayrıca, birer aylık ve onbeşer günlük olmak üzere çilem bir hayli zaman daha devam edecekti ve öyle oldu. Aslında dervişan'ın çilesi hiç bitmez ta ki Hak'ka yürüyene kadar...

Ey Hak Yolu'nda gerçeği arayan sâlik!.. Sana öğüdümüz şudur: Edepli ve iffetli ol. Hürmetli ol. Asla tevâzudan ayrılma. Yalan söyleme. Fitne yapma. Haset etme. Müfteri olma. Kin gütmeye. Mahremiyete son derece saygılı ol. Doğru otur, doğru konuş. Az söz et ve çok dinle. Hayat'ta ahlâkı güzel ve kâmil zevât'a yakın ol. Akıllı ol. İlme talip ol. Bilmediğin bir şeyi biliyormuş gibi anlatma. Görmediğin bir şeyi görmüş gibi söyleme. Kötü düşünmekten ve kötülük yapmaktan sakın. İyiliğe koş. Kötülük senin en büyük düşmanın ve iyilik de en yüce dostundur. Güzel ahlâklı ol. Zirâ Hadis-i Şerif'te buyurulduğu gibi güzel ahlâk sahibini cennete koyar. Kötü ahlâk ise sahibini azap yeri olan cehenneme sokar. Mukaddesatına saygılı ol.. Vatanımı ve askerini=ordunu sev. Hayatın boyunca bunları düşünerek çalış ve yaşa ki iki cihân'da şeref kazanasın.

Sana bir diğer nasihatimiz şöyledir: "Men arefe nefse hu fakat arefe Rabbe hu." ile "Men arefe Rabbe hu fakat arefe nefse hu." Hadis-i Şerifler'ine yâni bu iki hadis-i şerife iyi sarıl. Terbiye-i nefis kemale erince; Cenâb-ı Hakk'ın "Ey kulum ben senden razıyım, sen de benden

razı mısın" iltifatına nail olup âhiret hayatında sevilenler zümresine dahil edilenlerden olursun.

Çile müddetince çalışmak ve vazife almak suret-i kat'iyede menedildiği için bir bakıma dünyâ ile alâkam kesilmiş manzarası arz ediyordu. Gör ki bu zaman zarfında tabir caizse âdeta bir deri-bir kemik kalmış ve sanki karnım kasnak gibi belime yapışmıştı. Ancak otuz saatte, kırk saatte, kırksekiz saatte, elliiki saatte ve hattâ yetmişiki saatte bir olmak üzere avuç içi kadar küçük kap içerisinde iki lokma ekmek ile olanı yiyebiliyor ve bol bol su içiyordum. Bazen ağzımın tadı yok diye kap içine tuz koyup suyu öyle içtiğim de oluyordu. Artık zayıflıktan gözlerim yuvalarından içeri kaçmış küçülmüş ve puslanmış=buğulanmıştı.

İşte bu çileli devremiz içerisinde Arûsi-yi Selâmi Tarîkati'nin Ömerî Kolu'nun Pîr-i Sâni makamındaki aziz Şeyhim, "Ruhâni Mertebeleri" yüce ve kendi aralarında bilinen üç ayrı guruba mensup mümtâz zevât birbirlerinden ayrı zaman dilimi içerisinde mübâreği hususi mahiyette ziyâret eyleyip âcizanem hakkında getirdikleri "....." teklifleriyle karşı karşıya kaldıklarını uzunca bir müddet sonra "Asrı'nın Ekber Şeyhi ve Mertler Babası" sıfatı ile şanına yakışır bir tarzda huzurunda bulunan zevât-ı şerife şöyle "... " cevap vermeleri üzerine ol mübârekler tekliflerini geri almış oluyorlardı. İşte onu bir münasip lisanla açıklamışlardı ki, o dem huzurda bulunanların hallerini görmek kâfiydi...

Bilelim ki, er meydanına er olanı alırlar. Namerdi değil. Ulu dîvan'da fiil isterler. O yüce dîvan'da laklakaya yer yok! Zirâ Tanrı ERLERİ'nin Babası Allah'ın

Aslanı Hazret-i Ali Efendimiz'dir.

Âşıklar pîri Hazret-i Yunus Emre der ki: "Ete-kemiğe hüründüm, Yunus diye göründüm." Peki o görünen kim? Aslında o görünen senin cevherindir. İşte o zaman senden sana giden yolun sonunda sendeki cevherin karşına çıktığını görür ve böylece yaradılışın sırrına erersin. Bundan daha büyük saadet olur mu?

Vesile teşkil etmişken aynı çile devremiz içerisinde konu ile ilgili olarak açık bir tecelliyi=zuhûrâtı burada ihtisâren naklediyorum: Öğle namazını kılmış, gerekli duâ ve zikri yaptıktan sonra öyle durduğum bir anda küçücük odanın içerisinde lâtif bir hava esti ve içeriye birdenbire Cenâb-ı Seyyide-i Masûme Fatma-tüz-Zehra Vâlide-i Mâcidemiz teşrif ederek boynuma sarıldılar ve: "Oğlum Faik, buna benim de ..... " diyerek buyurdular ki: "....."

Vaziyeti hemen Allah dostu aziz Şeyhim'e arzettim ve âcizaneme şu suali sordular: "Hazret-i Fatıma Vâlidemiz olduğunu nasıl bildin?" Cevabım şöyle oldu: "Efendim o anda kalbime okudular ve birdenbire bütün varlığımı tarifî mümkün olmayan çok lâtif bir hava sardı... Bu esnâda mübârek vâlidemiz tarifî imkânsız çok candan ve sevgi dolu bir bakışla âcizaneme bakıyorlardı..."

Bunun üzerine bir an için gözlerini yumdular ve "El Hak. Mübârek Validemizin ta kendisidir" dediler, öne eğilerek bir Fatıha-yı Şerife okudular.

Muhterem Vâlidemiz'in "Eşkâl-i Şerifleri" diğer ulu Efendilerimiz ve mübârek Vâlidelerimiz gibi kaynak eser Mir'ât'ül Hakâik'in (Eşkâl-i Şerifler) bölümünde tafsilen mevcuttur.

Bu çile devresi içerisinde idi ki, Aziz Şeyhim âcizaneme şöyle hitap ettiler: "Oğlum şimdi biz sana bakıyoruz, sonra sen bize bakacaksın."

İşte mübârek Şeyhim'in muhterem refikalarını âcizaneme emânet edişleri böyledir.

Bugüne kadar (25) yirmibeş senedenberi her şeyi ile fiilen meşgûl oluyoruz. Helâl olsun.

Elhamdülillâh bilcümle bunların işâreti ve haberi tâ başlangıçta verilmiş oluyordu.

Ayrıca, "Evi de sen sigorta ettireceksin" diye buyurdular. Âcizanem "Hane-i saadeti hemen şimdi sigorta ettireyim aziz şeyhim" dediğimde ise karşılık olarak "Onu sonra sigorta ettireceksin" cevabını vermeleri ile aslında kendilerinden sonrayı işaret ediyorlarmış. Bu kelâm-ı şerifleri üzerine kendilerinden sonra mübârek evini sigorta ettirdim.

***

Mir'ât'ül Hakâik isimli kaynak eser'de mevzûlarla alâkalı mufassal malûmat mevcuttur. Misal olarak bazı sahife no.larını kaydediyoruz.

Sahife:

41-45, 123-144, 239-241, 315-318, 373-382, 383-391,501,578-609,682-697

-0-

Ey cân! sana kemalât yolunu ihtisar ederek anlatayım: "Sevdiğimi katlederim, diyeti ben olurum..." Kudsî Allah kelâmının mazhar-ı kâmilî olup mümtâz şahsiyetlerden olmak istersen bizzat senin amansız ve en büyük düşmanın olan iblisini yâni nefsinin başını ez. Hevâî hevesinin arzularına kapılarak kirli nefsinin övme..

levmet. Azgın nefisini terbiye edip rûhunu tasallutundan kurtar ve pâk tut. Tevâzu sahibi ol ve mümkünse mahfiyet üzere kendini herkesin ayağı altına hasır gibi serecek yok ol. Harama el uzatma. Zinâ, fitne ve iftiradan şiddetle sakın. Yalan ile imân bir arada olmaz. Bunu asla unutma!.. Böylece Allah'a karîb=kurb olma şerefine nâil olursun ki, Cenâb-ı Pîr Seyyid Ahmed-el Rufâi Efendimiz'in buyurduğu veçhile Hakk'a zillet kapısından girerek işini halleden izzet sahiplerinden olursun.

Bilgi: Seksen senelik ömrümde dikkatimi çeken mühim hususlardan birisi şu olmuştur. Herhangi bir yerde tek başıma gezerken veyâ bir yerde dururken ya da müsait bir yerde otururken âcizanemi gören kalp gözü açık ve keşif sahibi zevât-ı şeriften biri yanıma yaklaşarak yahut yanına dâvet ederek bana ilk sözü "Selâm ya Fatıma Ana kuzusu" yahut "Selâm sana ya İmam Hüseyin Efendimiz torunu" veyahut sohbet ediyor halde ise hemen o sohbeti kesiyor ve âcizaneme hitaben "Aramıza Fatma Ana kuzusu geldi, selâm sana" diyerek muhabbet ediyor. Kimi de yüzüme bakıyor, konuşmuyor ve tatlı tatlı gülüyor.

***

Sayırsız hatıralarımdan birini bu vesile ile nakletmekte düşünen Allah kulları için büyük fayda vardır: Hakk katında velâyeti müseccel mübârek babam Üveysi Velî Esseyyid Ahmed Faruk Efendi hatırımda kaldığı kadariyle 1957 senesi Muharrem ayı şerifinin birinci gününü olacak Hak'ka yürüyüşünden az önce rahmetli kardeşim temiz insan Atillâ Erbil'i İstanbul'da okutmam için vasiyette bulduklarını yine rahmetli anam bana

naklettiler. Bunun üzerine kardeşimi İstanbul-Atatürk Lisesi'ne kaydettirdim ve o sene okula başladı. Devlet memuru idim ve vasat bir hayatım vardı. Kardeşimin bazı okul masrafları oluyordu. Ötedenberi ahlâkımı çok beğendiği için beni çok sevdiğini söyleyen zengin bir zât'ı ziyâret eyleyip kardeşimin ihtiyacı için borç olarak kendilerinden sadece (75) yetmişbeş Türk Lirası ricada bulundum. Cevap olarak "Param yok veremem" dediler. Hiç sesimi çıkarmadım ve kemâl-i edeple yanından ayrıldım. Cenâb-ı Allah'ın yardımı ile ihtiyacımızı giderdik ve düşe-kalka geçinip gidiyorduk. Aradan üç yıl geçmiş ve fizik ve matematik notları (8-9-10) olan temiz ahlâk sahibi rahmetli kardeşim de lise son sınıfı okuyordu. Bu arada İstanbul sâbık vâlilerinden askerî operatör doktor rahmetli muhterem dostum Mehmed Emin Erkul Seyyidoğlu vasıtası ile İstanbul Sanayi Odası Başkanı merhum Bahri Kınacı bey de bütün masraflarını karşılayarak Oda adına okutmak üzere kardeşimi Avrupa (Fransa)'ya göndermek istiyorlardı...

Derken sene 1960'ın Kasım ayının başı olmuş idi. Bilmiyordum meğerse birbuçuk-iki ay sonra çileye alınacakmışım. Bu arada yukarıda zikrettiğim o zât ile dâveti üzerine evine gitmiş görüşüyorduk. Konuşmamız esnasında bana söylediklerini ve yaptığı teklifi aynen naklediyorum: "Sana karşı çok mahcubum, utanç duyuyorum. Senden esirgediğim ve param yok veremem dediğim o gün bankada tam (300) üçyüzbin liram vardı. Buyur hemen bankaya gidelim yetmişbeş lira yerine sana (75 bin) yetmişbeşbin lira vereyim." Dediler ve kabul etmeyip reddettim. Şöyle yüzüne baktım ve ayrılmak üzere kalkmıştım ki, âcizaneme şu teklifte bulundular: "Ben çok zenginim. Taksim Tarla başında

ve Mahmutpaşa'da olmak üzere iki han ile Aksaray Fındıkzade'de bir apartmanım var. Ayrıca bankada 300 bin liram var. Ahlâkımı ver bana.. yarın sabah iki şahid ile tapu dairesine gidelim bütün servetimi vereyim sana." Dediler. Cevabım şu oldu: "Allah'ın izni şerifi ile benim ahlâkım bana, senin servetin sana." Bu zât bir Nakşi Şeyhi idi.

Cenâb-ı Allah cümlesine rahmet eylesin.

Güzel Ahlâk

İllâ ve lâkin güzel ahlâk;
Allah rızası için halka hizmet.
Rabbinin dostluğu için el-Hâk
Ne makbul bir ibâdetdir hizmet...

*

Namus ortadan kaybolunca;
İmân gider, küfür gelir!..
Erişir gazab-ı ilâhi...
İzzet gider, zillet gelir...

*

Serptiğin tohum ki yeşerir;
Felâket içre sefâlet gelir...
Dünyâ, âhirete misâldir,
Ne ekersen onu biçersin.

*

Dünyâ bir oyuncaktır, dedi, Rabbim:
Lâyenfeu'da sorulmaz âlim-ilim!
İllâ ve lâkin isterler kalbi selim.
Gerisi lâf-ı güzâftır a mîrim...

Mehmed Faik Erbil

Şol kişi!

Lâf-ı güzâf'ı terket, mâlâyânî konuşma, lalkaka yapma. Eğer irfan deryâsından bir katre dahi olsa nasiplenebildiysen kalbe akan o irfan nûru ile bakar ve böylece hasil olacak görebilme-duyabilme hünerin sâyesinde nâsiyesinden Allah Evliyâsı olduğu okunan o zât-ı şerîfe hürmet edersin ki, bu sana Allah'ı hatırlatır. Bu suretle de halini güzelleştirir ve Rızâ-yı Bârî'yi kazanmış olarak cennet ehli bahtiyârlar zümresine dahil edilirsin.

Şimdi tefekkür ve tezekkür için üç Hadis-i Şerîfi burada dercetmiş bulunuyoruz.

Birincisi: "Allah, Adem'i kendi suretine göre yarattı."

İkincisi: "İmam Ali'nin yüzüne bakmak ibâdet makamına kâimdir."

Üçüncüsü: "Ali'yi anmak ibâdetdir."

Yukarıda anlattığımız bahsi şöyle de dillendirebiliriz: Bu manevî kuvvet ilâhî sırlara, zuhurlara ve tecellilere mazhar olanlara bir iltifât-ı süphani olarak Cenâb-ı Hakk'ın ihsânıdır.

Bilelim ki, Enbiyâullah ve Evliyâullah Hazerâtı her hal üzere icraatını Külli İrâde'ye tâbi olarak yapar.

Şayet bugüne kadar dikkatli davranmayı birtakım tatsızlığa-huzursuzluğa yol açarak bunlara sebebiyet veren olduysa işbu kitabın neşri tarihinden itibaren kendi menfaatleri nokta-i nazarından va'zedilen hükümler-emirler dahilinde durumlarını kontrol ederek hareket etmeleri elzemdir. Bil ki, senin kendine dostluğun başkasına düşmanlığına engeldir. Yine senin kendine düşmanlığın gayriye dostluğuna mâni'dir. Nefsinin arzularına gem vur ve onu disiplin altına al ki, adam olasın.

Aziz Şeyhim'den bir kibâr-ı kelâm: "Dünü unut, bugüne bak, yarını Allah'a bırak."

Not: Bu sözü âcizanemin yanında İstanbul (Şehremi-ni) Vâlilerin'den rahmetli Askerî Opr. Dr. Mehmed Emin Erkul Seyyidoğlu'na söylemişlerdi. Mekânı cennet olsun.

***

Dikkat! Mühimdir.

Kemalâtın başlangıcı (40.) kırkıncı yaştır. Gerçek mânâda irşâd (40) yaşında başlar. Hilâfet'te bu yaş başlangıç alınarak verilir. İstisnası ender kere enderdir. Bu takdirde mes'uliyet Mürşid-i Kâmil'in uhdesindedir. Zirâ, onlar büyük zâtlardır.

İrşâda memur kılınan halife veya halifeler içerisinden nefsinin zebûnu olan cibilletsiz ya da cibilletsizler (not: cibilliyetsizin mânâsı başkadır) çıkabilir. Gör ki, böyleleri şakirdleri yâni talebeleri arasına nifak tohumları ekerek yol kardeşlerini=evlâtlarını dahi birbirine düşürmekle kalmaz ve hattâ velî nî'met'i olan mürşidine de ihânet=hiyânet üzere küfür halinde olabilirler. Şâyet, bunlar toparlanıp da akl-ı selime müracaat etmeyip doğru yolu bulamaz olurlarsa dağılır giderler ki vay müsebbip olanın veya olanların haline!.. Artık o gibilerin işi musalla taşına yâni tenişir'e kalmış olur ki, bu toprağa gübre olmak demektir. Heyhat!...

Bir de hilâfet sahibi olmadıkları halde kendilerine mânevi rütbe takdir ederek ben şeyhim diye ortalarda dolaşanlar gürûhu ile yine dervişlik havasında etrafta gezinenler vardır. Bu esasta asıl mes'ul olanlar yalancı

sahte şeyhlerdir ki, kendi yükünü dahi taşımaktan âciz iken nice saf yürekli Allah kulunu kandırarak hem onları perişan ediyorlar ve hem de yüklerini üzerlerine alarak kendilerini azab içre azaba düşürüyorlar... Tam bir felâket!...

Eğer bunlar akıllarını başlarına devşirip hakikati itiraf ederek asıl kendi hüviyetlerine dönmezlerse onlara bir kurtarıcı el uzatılamaz ve şöyle hitap edilir: "Cehenneme girenler ile beraber giriniz!..."

Veyl!... (Ayrıca, Cehennem'de bir azap çukurunun adıdır.)

-0-

Hadis-i Şerifler:

"Münâfıklığın alâmeti üçtür:

Konuşursa yalan söyler,

Vaad ederse tutmaz,

Emniyet edilirse hiyânet eder."

***

"İnsan, dili belâsını çeker."

***

"Tefrika sokan bizden değildir."

***

"Ne fena kuldur şu kimse ki, nefsinin ihtiraslarına uyar da kabre gireceğini ve sonra neler olacağını düşünmez."

"Bir adam hangi kavmi severse Cenâb-ı Hak onu

sevdiği kavmin zümresinde hasreder."

"Bir kavme benzemek isteyen o kavimdendir."

Ey insan!

Cenâb-ı Allah bir kulunun, bir zümrenin, bir milletin önüne müsbetiyle-menfisiyle gerçekleri koyar veya açar; eğer gaflet gösterilir ve inatta ısrar edilir de uyanılmazsa iş dalâletten içeri ihânete kadar gider. Bu noktada da ayılıp toparlanılmazsa orta vâdede ikâz ve müteakiben ihtar gelir. Şayet, bütün bunlara rağmen hakikat görülemez yahut görülmemek murat edilirse ne yazık ki o zaman önüne bedeli ağır olan ağılama duvarı çekilir. Heyhat ki ne heyhat!...

Bu vaziyette kader sırları içerisinde Allah'a sarıl ve ol azim belâdan kurtulmak için gayret göster ki yine Cenâb-ı Hak'kın inâyetiyle belâyı asgariye indirmiş ya da ondan kurtulmuş olasın. Âmin.

***

Allah'a teslimiyet-i tamme üzere terbiye-i nefis edememiş olmaları sebebiyle şeytanın ağına düşmüş ve torbasına yem olmuş insan suretindeki hayvanat hakkında hükmü İlâhi şudur:

"İblis=şeytan; çünkü beni onlar için rahmetinden tard eyledin. Ben de onları aldatmak için senin doğru yolun üzerine oturacağım. Sonra onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip aldatırım sen insanların ekserisini sana şükür edenlerden bulmazsın, dedi. Cenab-ı Hak; mezmûm ve medhûr, rahmetden dûr olarak cennetten def ol, insanlardan sana tâbi' olanlarla ve seninle cehennemi doldururum."

A'raf: 7/16,17,18.

"İblis: Ya Rabbi beni rahmetinden tardın hakkı için insanlara dünya hayatını süsleyeceğim (sevdirip senden gaflete düşüreğim) ve cümlesini şaşkırtıp aldatacağım, ancak sana muhlis olan kullarını iğvâ edip aldatamam."

Hacar: 15-39 ve 40.

"Cenab-ı Hak: Benim doğru yolum budur. (Din vasıtasıyla âşikardır.) Kullarım üzerine senin kudretin ve tasallutun yoktur. Ancak sana aldanıp tâbi' olanlara tasallut edersin, dedi."

Hacar: 15-41 ve 42.

"Ey insanlar, muhakkak Allah'ın vaadi haklıdır. Sizi dünya hayatı mağrur etmesin. Sizi aldatıcı (şeytan) Allah ile aldatmasın (Allah af eder, sen keyfine bak, ne istersen yap diye iğfal etmesin)."

Fatır: 35-5.

İbret alıp istikametini düzeltmek isteyenlere yeter.

Hak Kapısı: Ahde vefa göstermeyen ve sıtk ile bağlanmayan "Kâbe Yolu" nu kirletmiş bir hâindir. Öylesini vahdet halkası'ndan atıp kapı dışına koyarlar. Bunun da bedeli çok ağırdır... Uyandırıldığı zaman ise iş-işten çoktan geçmiş ola ki, nâs arasındaki vekâr, haysiyet ve itibarından artık hiçbir şey bırakılmamıştır. Zirâ ok geri gelmiş=silâh geri tepmiş ve sahibi yalancı hasûd'u, müfteriyi vurmuştur...

Ayrıca, Cenâb-ı Allah öyle bir vicdân azabına düşürür ki kâbus olarak üzerlerine çöker. Yazık çok yazık!...

Kur'an-ı Kerim'den:

63. Münafikun Sûre-i Şerîfesi'nin 4. Âyet-i Kerîmesi:

"Onlar (münâfıklar) dayanak (mesned) yapılmış dilekler gibidirler. Her sayhayı (sesi) kendi aleyhlerine zan

ederler (infakları cehtiyle daim kulak tutarlar) onlar size düşmandırlar. Onlardan hazer edin (onların fenalıklarına karşı uyanık durun) Allah (onları) kahretsin."

48. Fetih Sûre-i Şerîfesi'nin 6. Âyet-i Kerîmesi:

"Ve Allah'a fena zan ile zanda (yorumda) bulunan erkek ve kadın münâfıkları ve erkek-kadın müşrikleri (Allah) tezip eder. Onların suizanları kendi üzerlerine döner. Allah onlara lânet etti. Ve onlara cehennemi hazırladı ki ne fena gidilecek yerdir."

Öz olarak bu konunun aslı şudur: 1957 senesinin Ekim ayı. Edep-hayâ, ilim-irfan ocağı olan "Hak Yolu"nun henüz üç aylık yolcusuydum. Her hafta salı günü akşam namazından sonra İstanbul-Kadıköy Çukurbostan'daki 40-45 metrekarelik kira ile oturdukları küçük bir ahşap ev'de 10-15kardeş huzur-u şeyh'de toplanırdık. Ulu Velî Ömer Fevzi Hazretlerine ait kapı dibinde dünyâyı idâre ettikleri sehpa ile bir hasır koltuk vardı. Efendi Baba oraya "Haydar" derdi. O şerefli koltuk'a bizzat emirleriyle devamlı olarak bendeniz oturtulurdum. Müfettiş Vahit bey'in kabaran hasediyle beni tahkir için oradan üzerime tahtakurusu çıkıyor yalanı Aziz Şeyhimiz'i celâllendirdi ve ayağa kalkarak kendisine sert bir şekilde öyle birşey yok, af dile ihtarında bulundular. Bunun üzerine Vahit bey boynuma sarıldı ve "beni affet. Ben, Kâbe yolunu pisledim, ben ... yedim." Dedi.

Halen ayakta duran mübârek (hah şimdi oldu), dedikten sonra aynen şöyle buyurdular: "Hazret-i Peygamber Efendimiz soyundan gelen evlâdına hakaret edene hem vallahi, hem billâhi şefâat etmez."

Sonra dost olduk ve hilâfet verildi.

Sultan'ın, Galatasay Lisesi (Sultanisi)'nden mektep arkadaşı olan Vahit beyin ve ailesi Safiye hanımın vefatlarına dek herşeyleri ile meşgûl olduk. Allah'ın rahmeti üzerlerine olsun. Hiç kimse için alınmadığı halde yalnız acizânem hakkında alınan üç varidat-ı şeriften "İhtar" isimli olanı bununla ve benzeri mevzûlarla alakalıdır.

Kur'ân-ı Kerîm: "Mekirlerin cümlesi Allahındır."
Raad: 13-42

Ey yolcu, Allahın mekrinden sakın!..

Hadis-i Şerîf:

"Dünyâ, âhiretin tarlasıdır. (Ne ekersen onu biçersin.)"

"İnsan, dili belâsını çeker."

Ömer Fevzi Hazretleri'nin Kur'ân-ı Kerîm'inden:

İNSANIN ŞEREFİ

HİLÂFET

Bir misâl:

(38-26): "Ey Dâvud, biz seni yer yüzünde halîfe kıldık. İnsanlar arasında hak ile hükmet [adâlet et] ve hevâya [beşerî nefesine] tâbi olma ki seni Allahın yolundan şaşırtır. [Vazifeni ifâ edemezsin.]"

HİLÂFETİN MA'NÂSI

Hilâfetin mânâsı; yanlış telâkkilere uğramıştır. Halife ünvanı ile saltanat kuranların ve evlâdiye tac ve taht elde edenlerin bunun hakikî mânâsı işlerine gelmediği

için açıklanmamışlar. Hak ve hakikat de mektûm kalmış, ve halîfe sıfatı böylece sû-i istimâle uğramıştır.

Hakikat şöyledir:

Bir insanın yer yüzünde Allaha halife olması; Allahın (Rûh-ül-Kudüsü) nün o insanın kalbinde yer alması demektir.

Halbuki:

Rûh bahsinde görüldüğü ve hemen şimdi yukarıdaki âyet-i kerîmede okunduğu veçhile halifelik; büyük Nebilere, büyük velîlere nasib olmuştur. Yâni tam kemâle ermiş, Allahın seçkin kullarında Allah; Rûh-ül-Kudüs'ü ile konmuştur. Halbuki İslâm ve Osmanlı tarihinde tac giymiş, evlâdiye taht kurmuş halîfelerin teselsül ettiğini görürüz. Büyük Nebî, büyük velî mertebesinde ve aynı zamanda Rûh-ül-Kudüs'ü hâmil olanlara [eğer varsa] kimsenin bir diyeceği olamaz; fakat mâdasını halife diye kabule asla imkân yoktur. Bu; hatânın en büyüğüdür. Zâlim veya kusurlu, ahlâkı bozuk insanlar Allaha hâlîfe olamaz. Öylesini halîfe diye kabul etmek, Allaha karşı mühim bir hürmetsizlik olur. Netekim Cenâb-ı Hak, Hazret-i Dâvûd'u halîfe tâyin buyururken (seni yer yüzünde halîfe kıldık. İnsanlar arasında hak ile hükmet ve hevâye [hevâ ve hevesine] tâbi olma.) buyuruyor.

Demek ki halifeye, nefse uymak yoktur. Ve buna zâten Rûh-ül-Kudüs mani' olacaktır. (Evlâdiye) tac ve taht elde edenlerde ise böyle bir şey aramak mânâsızdır. Zirâ riyâset; halkın hakkı olan intihap şartına bağlıdır. O ki halkın hakkına ehemmiyet vermez. Kendini entrika ve cebir kullanarak sultan yapar ve bu haksızlığı devam ettirmek üzere bu haksız saltanatı (bütün bir milletin de-

vam üzere hukukunu hiçe sayarak) evlâdına miras yapar, öylesinde nefis esaretinden hevâ ve heves hırslarından başka ne olabilir? Kendine ve evlâdına gayr-i meş'ul bir şahsiyyet, gayr-i meşrû' bir hükümrânlık te'min için bütün bir milleti haktan, hürriyetten mahrum kılanlardan ne beklenir?

Bakınız halife olmanın ehemmiyetine şimdi şu âyet-i kerîme ne mükemmel bir misâldir:

(33-72): "Biz emâneti [Rûh-ül-Kudüs'ü hâmil olmayı] göklere ve yere ve dağlara arz ettik. Onu yüklenmekten kaçındılar. Ve biz de onlara acıdık. Emâneti insan yükledi. Muhakkak insan, nefisine zulüm edici ve işin sonundan câhil idi. [Yâni bu mükellefiyetin ehemmiyetini takdirden âcizdi]."

İNSANIN MÜKERREM OLMASI

(11-70): "Biz, Benî Ademi mükerrem kıldık." İnsan hakkında Allahın inâyeti:

(4-28): "Allah üzerinizden yükünüzü hafifletmek ister, insan zaif olarak yaratılmıştır."

***

Allah'a giden yol = makam üç'dür.

1 - "İlmelyakin Makamı."

Bu makamların en küçüğüdür. Yani ilim yoluyla Allah'a gidecek ve Allah'ın sıfatı bilgisinde kalacaktır. Bunlar Hakk'ı göremezler. Bu makamdaki ilim malûma tâbiidir. Alâkalı Hadis-i Şerifler:

"İlmin âmili olun, râvisi olmayın."

"İlmi yazı ile tesbit ve neşrediniz."

"Çin'de bile olsa ilmi aramağa gidiniz, zirâ ilme tâlip olmak her müslümana farzdır."

"Beşikten mezara kadar ilme tâlip olunuz."

"Cenâb-ı Hak âhiret umuruna cahil kalan dünya alimlerine gazab eder."

"İnsanların eşirrası; ulamâsının şerir olanlarıdır."

"Ümmetim için asıl deccâlden ziyade, ümmeti idlal eden (delâlete saptıran) deccal imamlardan korkarım (önder âlimlerden) korkarım."

"Kıyâmet günü Allah'ın en şedîd azâbı; ilmi ile Allah'a bir faydası olmayan (halka fayda yerine zararı dokunan) âlimlerdir."

2 - "Aynelyakin Makamı."

Burada müşâhede vardır. Bahtiyar kul misâli olmayan bir yoldan Allah'ı görecektir. Çünkü, müşâhededen ifade ettiğimiz Cenâb-ı Hakk'ın belirli bir şekilde bu bahtiyar zümreye görünmesi halidir. Veya, başka bir şekilde ifade edecek olursak, sureti üzere yarattığını bildirdiği İnsan Rabbi'ni müşâhede yolu ile müşahhas nokta-ı nazardan büründüğü insan şekli hüviyetinde rüyet eder. Zira, bu mübârek makamdaki Zât-ı Şerif Hakk'ın boyasına boyanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 2. Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 138. Âyet-i Kerîmesi'nde şöyle buyurulmaktadır : "Bu iman ve Din Allah'ın boyasıdır. Allah'tan daha iyi boyası olan kimdir, biz o Allah'a ibadet edenlerdeniz." Ayrıca 102. Tekâsür Sûre-i Şerifesi'nin 5 ilâ 8. Âyet-i Celîlelerinde de şöyle buyrulur: "Eğer bundaki hatanızı ilm - el - yakın bilsenizdi (kesrette mübahatten rücu eder

(yalnız dünya zevklerine dalıp kalmaz) ve âhîret emri ile meşgul olurdunuz) şüphesiz cehennemi uzaktan ve sonra da ayn-el-yakin (içine girerek) görürsünüz. Sonra o gün (kıyamette) Allahın size verdiği nimetlerden sual olunursunuz."

3 - "Hakkelyakin Makamı."

Bu son ve en yüce makamdır. Bundan öte makam yoktur. Burada kul Rabbini açık olarak görür ve Cenâb-ı Allah tenezzülât makamından kendisine hitap eder, yani kendisi ile konuşur. Konu ile alâkası bakımından ve önemine binaen kaydediyoruz: Kur'ân-ı Kerîm'in 72. Cın Sûre-i Şerifesi'nin 26. ve 27. Âyet-i Celîleleri'nde bakınız Cenâb-ı Allah ne buyurmaktadır: "Gaybı bilen odur, (gayb onundur.) Ve gaybı kimseye açıklamaz. Ancak Resûllerinden ihtiyar edip razı olduğuna (lüzum gördüğüne) onun bazısını bildirir."

Hakkelyakin makamı aynı zamanda Bekabillâh Makamı'nın karşılığıdır. Bu son ve en yüce makamdır ki, Gavs'a aittir. Burada saadetli kul, Hak'da Hak ile olmuş ve halka hizmet için halkın arasına karışmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in 11. Hûd Sûre-i Şerifesi'nin 75. Âyet-i Celîlesi'nde şöyle bildirilmektedir: "İbrahim; halim, kalbi rakik, halka acır ve onlar için Allah'a yalvarırdı. (İşte becabillâh mertebesine nail olanların hali budur. Halk için yaşamak, halk için çalışmak, saadette, kederde halk ile alâkalı olmak)."

Aktâb-ı Erba'a

(Dört Ana Kutb)

Seyyid Ahmed Abdülkadir Geylânî

Seyyid Ahmed el-Rufai
 Seyyid Ahmed el-Bedevi
 Seyyid Abdüsselâm el-Esmer

***

Not: Arbâ'= Katıksız Arap

Mânâsı: Nesebi sahih, katıksız dört evlâd-ı Resûl.

Hazret-i Ali Efendimizden bir mübarek Kibâr-ı

Kelâm:

"Sen kendini sandın bir parça küçük; halbuki sende âlem var en büyük."

Bir tecelli anında büyük Evliyâ'dan Bâyezid-i Bestami Hazretleri şöyle buyurdu:

"Özüm sübhandır. Şanım ne kadar büyük..."

Yeri gelmişken Bâyezid-i Bestami Hazretleri'nin Mürşidi ulu velîlerden Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri bir Kibâr-ı Kelâmalarında şöyle söylemişlerdir: "Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur."

Burada makam büyük. İncelik ise yüce. Hususatı tasavvuf ehlinin dikkatine sunarız.

Acizânemce tasavvufun öz tarifi:

"Rabbini gören kendini göremez. Kendini gören de Rabbini bilemez." (Mir'at'ül Hâkaik isimli kitabın 315. sahifesindeki tasavvufun tarifî böyle olacak.)

Hazret-i Pîr Gavs-ı Âzam Seyyid Abdüsselâm el Esmer ül Semerâni Futurî bir kibâr-ı kelâmalarında buyururlar ki: "Benim deryam ile Abdülkâdir'in deryası aynıdır. İnsanlar her beldede (her şehirde) beni vesile edinerek iğâse (yardım) isterler."

Hayırlı Kısmet

Evlenmek arzusunda olan herhangi bir hanım kızımız temiz niyetle ve namaz abdestli olarak bulunduğu yörenin deniz kıyısına gitse (eğer deniz yoksa, herhangi bir yerde deniz kıyısına varsa) akabinde yanında bulundurduğu biraz havası alınmış bir kilo halis zeytinyağı şişesini içine su kaçırmayacak şekilde sıkı sıkıya kapatıp "Ya Allahım, senden evlenmem için hayırlı bir koca diliyorum. Bu niyetle elimde tuttuğum bu şişeyi şimdi buradan Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm Efendimize ulaşmak üzere onun mübârek yüzü suyu hürmetine denize bırakıyorum. Bu şişeyi Hazret-i Pîr'in türbesine ulaştır" demesi ve Cenab-ı Pîr'in ervâh-ı şerifesine bir Fatıha-yı şerife okuyup göndermesi kâfidir. Bu muamele 500 seneden beri hiç şaşmadan gerçeği bilen çeşitli milletlere mensup insanlar tarafından devam etmekte ve neticesi alınmaktadır. Ulu Pîr'in himmetleri cümlemizin üzerine olsun.

Not: Bu zeytinyağı şişeleri sahilde bekleyen fakir halk tarafından alınarak evlerine, ihtiyaçlarını gidermek üzere, götürülmektedir. Aynı zamanda işte ne güzel hizmet!

Buraya çok dikkat edilmelidir. Yardım yalnız Allah'tan istenir. Görülüyor ki, Allah'a kap=fânus olan Hazret-i Pîr lisanında konuşan Allah'tır. Zirâ, fâil-i muhtar bizzat kendisidir.

Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm el Esmer bir kibâr-ı kelâmlarında şöyle buyururlar: "Şeyh-i Ekber Muhiddin İbn'ül-Arabî Hazretleri'ni bütün zamanların en büyük Evliyâsı olduğunu haber verirken şâkirdlerine mârifet hususunda İbn'ül Arabî'ye uymalarını isterler."

Cenâb-ı Allah yeryüzünde Adem'i kendisine halife kıldığını bildirir. Bu, Enbiyâ ve Evliyâ'dır.

Mühim bir Hadis-i Şerif:

"Allah Âdemi kendi sureti üzerine yarattı."

Allah'ın Peygamberleri ve Velîleri ne mübârek kelâmlarından ne de icraatlarından nâşi mesul değildirler.

Nebiler gibi Velîler de bir mevzu üzerinde değişik kelâm etseler dahi mânâ itibariyle netice aynıdır.

Bu cümleden olarak yukarıda görüldüğü veçhile bunu bir misâlde delillendirmiş olduk.

Ey sâlik bunu iyi anla!

Hizmetlerimiz Allah üzerine yazılıdır.

Takdir Cebbâr-ı Alâ olan Allah'ındır.

Aziz Şeyhim bir kelâm-ı şeriflerinde şöyle buyurdular: "Başı sakat olanın sonu sağlam olmaz. Sonu sağlam olanın da başı sakat olmaz."

Dikkat!..

Arûsi-yi Selâmi Tarîkat-i Şerifi'ne ait "Mecburi Ders-

ler" mezkûr tarîkat-i şerif mensubu olan dervişân dışında hiçbir kimse tarafından çekilemez. Ancak, gerçek Mürşid'in emri şerifi ile müntesibe (=sâlik'e) verilir.

Tamam oldu.

Allah Fakirî

Arûsi-yi Selâmi Tarikâti Şerifi Hizmetkârı

Mehmed Faik Erbil

12.1.1985

Ya Selâm

Kılınan her namaz'ın bitiminde ve seccadeden kalkmadan önce üç adet "Ya Rabb'ül-Cemil, Ya Settâr'ül-uyûb, Ya Gaffâr'üz-zünûb" dedikten sonra dokuz defa "Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes" diyerek onikiye tamamlanmış olur.

Mülâhazat:

Şeyhim Ârif-i Billâh Esseyyid Mustafa Aziz Hazretleri buyurmuşlardır ki: Günlük dersler öğle namazına kadar yapılırsa o günkü işler kolaylaşır. Zirâ, Allah memnun olur ve yardım eder.

Şâyet, günlük dersler öğleye kadar yapılamazsa akşam namazına kadar yapılmalıdır. Çünkü her gündüzün bir de gecesi vardır.

Eğer dersler akşam namazına kadar da yapılamazsa gece saat onikiye kadar bitirilmelidir. Unutmayınız ki, gece gaflet halidir; mâhmûrluk, dalgınlık olur, ağırlık basar, misâfirlik veya herhangi bir iş durumu meydana gelebilir ve böylece de ders unutulmuş olabilir. Bilelim

ki, namazın kazası vardır fakat zikrin-tesbihin kazası yoktur.

Birisi bir başkası adına zikir yapamaz, tesbih çekemez ve ibâdet edemez. Eğer yaparsa bu sapıklıktır.

***

Tesbih-i Şerif Mertebeleri:

- 1-Ya Hay: 1000 adet
- 2- Ya Kayyum: 1000 adet
- 3- Ya Kahhar: 1000 adet
- 4- Hû: 1000 adet
- 5- Hak: 1000 adet

Olarak terfi ettikçe çekilir.

Son hak tesbihi ile terfii bitince Seyr-i sülûk tamamlanmış oluyor. Ana Tesbih değişmez. Zaten kitabın girişinde görüldüğü gibi Ana Tesbihin başında eğer 3 adet Evrâd-ı Şerife çekersen, sonunda 7 adet daha çekip, ona iblağ edilmelidir. Şayet yine başında 2 tane çekersen, sonunda 8 tane çekerek yine ona tamamlamalısın.

Buna misâl şudur:

- 100 adet Süphanallahülâzim
- 100 adet Elhamdülillah
- 100 adet Allahuekber
- 100 adet Estağfirullahülazim
- 100 adet Ya Lâtif
- 100 adet Ya Selâm

Tekrarlıyoruz: Ana Tesbih bunlardır ve değişmez. (Baştaki 3-7 veya 2-8 Evrâd-ı Şerife de işte bu Ana Tesbihat-ı Şerife'ye aittir.) Misâlde gösterildiği üzere yukarıdaki ana tesbih-i şeriflerin Cenâb-ı Allah'ın ömür

verdiği son nefese kadar çekilmesi şarttır. Eğer arzu eden olursa ilâveten "Allah bes..." ile başlayıp, besmele-i şerife çekerek günde 300 (üçyüz)-500 (beşyüz)-700 (yediyüz) ya da 1000 (bin) adet kelime-i tevhid yani "Lâ ilâhe illâlah" tesbih-i şerifi çekip, arkasından "Ya Hazret-i Ali Keremallahu Veçhe, Ya Hazret-i Pîr... Şeyh Radiyallahu anh" dedikten sonra "Allah bes"le tamamlaması lâzım gelir.

Tesbih Terfileriyle alakâlı anlattıklarımaya bir misâl:

1971 senesi Ocak ayıydı. Ben "HÛ" tesbihindeydim. Aziz Şeyhim ile aramızda şöyle bir konuşma geçti. Acizaneme sordular: "Oğlum, sen kaç sene "Ya HAY" çektin?"

"Beş sene çektim" diye cevap verdim.

Karşılığında cevaben "Ben üç sene çektim" diye buyurdular.

Tekrar sordular: "Oğlum, sen kaç sene "Ya KAYYUM" çektin?"

Cevap verdim: "Üç sene çektim."

Buna karşılık şöyle buyurdular: "Ben beş sene çektim."

Tekrar sordular: "Oğlum, sen kaç sene "Ya KAH-HAR" tesbihi çektin?"

"Altı sene çektim" diye cevap verdim. Kendileri "Ben altı ay çektim" dediler.

Ben HÛ tesbihinde olduğum için tabiidir ki, HÛ tesbihini sormazlardı ve sormadılar. Kendileri mevzua şöyle devam ettiler: Buyurdular ki: "Ben HÛ tesbih-i şerifinde biraz eğlendim=kaldım."

Bu kelâm-ı şeriflerinden anladım ki, Aziz Şeyhim

HÛ tesbih-i şeriflerinde fazlaca kalmışlardı. Bilemiyorum, belki dört veya beş sene.

Tesbih-i şerif bahsine devam ederek, buyurdular ki: "Son tesbih olan "HAK" tesbih-i şerifini ben tam üç ay çektim" dediler.

Acizaneme bu bahisteki suali sordukları zaman yukarıda belirttiğim gibi ben HÛ tesbihinde idim. Devamen tamamlayıcı bilgiyi veriyorum: Ben HÛ tesbih-i şerifini tam yedi sene çektim. HAK tesbih-i şerifini ise aziz şeyhim gibi tam üç ay, yâni 90 gün çektim. Gönlüme geleni söylüyorum. Mübârek kendileri gibi HAK tesbihini âcizanemin de üç ay çekeceğimi sanki çok önceden haber vermiş oluyorlardı.

***

Mevzu ile alakalı olarak şu faslı da ilâve edelim:

Esseyid Ömer Fevzi Efendimiz'e ait (Varidât-ı Şerif)'tir. Arûsi-yi Selâmi vü Ömerî Kolu'nda yâni bizim dilimizde "vird-i şerif'dir. Kısacası: Vird. O da şudur: "Allah bes ve der hemâ ân Zül-Cemal bes." Mânâsı: Allah yeter. Güzellikleriyle Allah kuluna kâfidir.

Aynı zamanda "Gülbânk-ı Şerif ya da (Gülbank) dediğimiz bu mübârek varidât-ı şerifi rahmetli Yusuf Ziya Özbekkan bey bestelemişlerdir. Hem de bizzat huzuru şeriflerinde. Allah'ın vâsi rahmeti bu zâtın üzerine olsun.

Hâmiş:

İhtiyârî bilgiler cümlesindedir. Yâni kardeşlerimiz yapıp yapmamakta serbesttirler. Herhangi bir mecburiyet yoktur. Cenâbı Pîr Efendimiz'in mübârek tavsiyeleri olduğu cihetle malûmaten kaydetmiş bulunuyorum. Muhakkak faydası büyüktür.

Hakikat İlmi İrfan adlı mübârek kitabın 133. ve 134. sayfelerindeki Tasavvuf Tâlîmi'nin (ilim) bahsinde (Allah sırrını takdis buyursun) Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm El-Esmer dört maddelik mühim bir konuya temas buyuruyorlar.

Şöyle ki:

Yüksek nasihatlerin en müessirlerinden biri de eslâf büyüklerinden yâni Eslâf-ı İzâm dediğimiz İslâm'ın ilk asırlarında yaşamış büyük âlimlerinden bir zâtın şu kelâmlarıdır. Okuyoruz.

1- Lâ ilâhe illâ ente.

Gam ve hüznünlere giriftar olan mü'min niçin (lâ ilâhe illâ ente) demeğe başlamaz?

Bu duaya devam eden Hazret-i Yûnus Aleyhisselâm maksadına ermiştir. Cenâb-ı Hak duasını kabul ve kendisini gamdan halâs ettiğini tebşir buyurmuştur.

2 - Hasbinallah ve nîmel vekîl.

Bir korkuya giriftar olan mütevekkil kul niçin (Hasbinallah ve nîmel vekîl) diye arzı münacat etmiyor?

Halbuki bu suretle dergâhına tazarru' eyleyen ashâbı güzün haklarında Allah kendilerinin kurtarıldıklarını beyan buyurmaktadır.

3 - Efvaz emri ilâllah.

Düşmanlarının hiylesinden korkan kimse, niçin: (Efvaz emri ilâllah) (işimi Allaha havale ettim) demiyor.

Halbuki Cenâb-ı Hak bu suretle Allahına işini tevfiç (havale) eden bir mü'mini vikâye buyurduğunu Kur'ân-ı Kerîm'de ilân buyurmaktadır.

4 - Maşaallah lâ kuvvete illâ billâh.

Cenneti ve ebedî hayatın nimetlerini isteyen uyanık

bir insan; nasıl olur da bu nimetlere nail olmak için dünyâ nimetlerine şükür sadedinde: (Maşaallah lâ kuvvete illâ billâh) demegi diline dolamaz.

Halbuki bu kelâmı şerifin akabinde Allah tebşiratını ilâve buyurmaktadır.

***

Not: Bu mübârek tarîkatın derslerinin tamamı bunlardan ibarettir. Bunun dışında âllâme-i cihan olduğunu söyleyen her hangi bir kimse çıksa da ilâve ders vermeğe kalksa itibar edilemez ve o ancak bir yalancı ve fitne ehli fâsıktır. Eğer böyle birisi çıkarsa bundan büyük zarar görür. Böyle bir teklif olursa asla kabul etmeyiniz ve katiyetle reddediniz.

Hazret-i Ali Efendimiz'den Kibar-ı Kelâmlar:

"İhanet etmekten sakın. Çünkü o, en büyük günahdır ve hainler cehennemde ihanetlerinin cezasını çekeceklerdir."

"Yalan ve ihanet, büyük insanların huyu değildir."

Devamen:

"Dostun düşmanı ile dostluk kurmak, dosta düşmanlık etmektir."

***

Hadis-i Şerif:

"Ümmetimin hayırlısı bana en çok 'Salât-ı Selâm' getirenidir."

(Allahümme salli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed.)

İmdi, yukarıda da arzettiğim veçhile; hiçbir mecburiyet olmaksızın içinde arzu uyanan olursa ister hafta'da bir gün, ister üç gün, ister beş gün veya isterse yedi gün üzerinden (40) kırk adet (70) yetmiş veya (100)

yüz adedi geçmemek kaydıyla aşağıda görüldüğü gibi "salâvatı şerife" getirip Peygamber Efendimiz'e hediye edebilir.

Tekrar ediyorum, zorlama yoktur ve ihtiyarîdir.

"Allahümme sâlli alâ Nebiyyinâ Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyinâ Muhammed."

Ya Hazret-i Ali Keremallahu Veche, ya Hazret-i Pîr,... Şeyh Radiallahu anh.

Ya Allahım;

Înâyetin, lütfün ve kereminle (...) olarak getirdiğim bu salâvatı şerifelerden hasıl olabilecek ecr-i mesûbâtı Âlemler Fahri Peygamberimiz Muhammed Mustafa Sâl-lallahu Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretleri'nin ravzâi mutahhâra-yı mübârekeyi seniyelerine acizâne, fakirâne hediye etmek niyâz ve cür'etin deyim kabul ve vâsilımı lü-tûf ve kereminden dilerim.

Diğer Salâvatı Şerifeler de şunlardır:

"Allahümme sâlli alâ seyyidine ve Nebiyyine Muhammed'in ve alâ âl-i seyyidine ve Nebiyyine Muhammed."

"Allahümme sâlli alâ Nebiyyine Muhammed ve alâ âl-i Nebiyyine Muhammed ve alâ âl-i ve ashâbı Nebiyyine Muhammed."

***

Sûre-i inşirah: "Elem neşrah leke sadrek ve vedağna anke vizreke elleziy enkada zahrek ve refa'nâ leke zikrek feinne ma'al 'usri yüsren inne ma'al 'usri yüsra feize fer-agte fensab ve ilâ Rabbike fergab."

Âyet-i celilesinin hâmil olduğu sır neyi ifade etmektedir acaba?

Evet; göğüs şerh ediliyor, kalp açılıyor, tertemiz olu-

yor, hikmet nûrları dolduruluyor, genişletiliyor, ağır yük kaldırılıyor, kolaylık lütfediliyor, şânı yüceltiliyor, kalp=gönül kâbe oluyor, böylece (Mekânullah) şerefi kazandırılıyor ve şöyle buyruluyor: Seni yaradan Ulu Rabbine rağbet etmekte kusur etme!.

Demek ki, her işin başı rahmet sahibi Allah, ortası merhamet sahibi Allah ve yine sonu rahmet sahibi Allaktır.

Aşikâr olan odur ki, herşey Allah'ın "Kün!" emrine tabidir. Cenâbı Hak "Ol!" demedikçe hiçbir şey zerre misâli yerinden kıpırayamaz ve hareket haline gelemmez. Külli irâde işte budur. Kadercilik oyunu ise, mes'uliyetten kaçıp kurtulmak arzusu güden ehl-i hamakat zümresine has çaresizliktir. Yalancıları, zındıkları, fasıkları tenesir temizler...

Hadis-i Şerif:

"Fâsıkları; irtikap ettikleri fısklarıyla (kötü işleriyle) zikrediniz ki insanlar şer ve fenalıklardan korunsunlar."

***

Diyelim ki:

"Velî suretinde halketti, Nebî suretinde hükmetti, Mürşid suretinde irşâd etti. Velâyeti ile gizlilik, Nübüvveti ile aleniyet gösterdi ve irşâdı ile rahmet saçtı... Şu halde gayri gibi görünen ezel hükmünde aslına tabî surettir. Suretler İlmi'nde sîrete bak sureti gör hükmü câridir. Dünyâ bir tuzaktır, hüner ise bu tuzağa düşmemektir. Tuzak helâktir.. mârifet salâhtır."

***

"Lâ ilâhe" dur orada dedi, ve; "İllâllah" diyerek kendisini ispat etti.

Ey kulum! Bezm-i Elestü'de senden ikrar aldım:

"Rabbim sensin, senden başka Allah yoktur." Diyerek tastik ettin. Yaradan Rabbin olarak seni ervâh âlemi'nden nefis hayatına çıkardım ve kulluk hududunu çizdim. Böylece seni şirkten korumak istedim.

Ey kulum, bilesin ki; İlâh benim, Allah benim ve benim ortağım yoktur. Ancak ben istersem, sen ben'de fenâ bulur ve ben'de bâki olursun, hükmü değişmez yegâne saltanat sahibi benim, dedi, Rab.

Allah'a gerçek kulluk, Peygâmbere gerçek ümmetlik, Veli'ye gerçek bendelik yalnız ve yalnız ıstıfa yolu ile mümkündür.

Hazret-i Pîr Esseyyid Ömer Fevzi bir kelâmalarında buyurmuşlardır ki: Lâ'da durma, İllâ'da kalma, İllâllah de tamamla. (Lâ ilâhe illâllah.)

Şeyhimiz Arif-i Billâh Mustafa Aziz Hazretleri şöyle ifade ettiler: "Ali âlidir, âli de Ali'dir."

Hazret-i Ali Efendimiz'in Nehcu'l Belâga isimli mübârek kitabından kibar-ı kelamlar:

1- Akıl sahiplerinin edebe ihtiyacı, ekinin yağmura ihtiyacı gibidir.

2- İffet, bütün güzelliklerin başıdır. (Edep en iyi mirastır.)

3- Vefasızlık, alçak insanların karakteridir.

4- Bin tane düşman arasan bulman mümkündür. Fakat gerçek bir dost ararsan bulabileceğini zannetmiyorum.

***

Hadis-i Şerif:

"İnsan ve Kur'ân ikizdir."

Burada insan ifadesi, İnsan-ı Kâmil'in başı olan Hazret-i Peygamber Muhammed Aleyhisselâm'ı yani

İnsan-ı Kâmil'i anlatmaktadır. Kur'ân ile ise doğrudan doğruya Cenâb-ı Allah'ın mukaddes Zâtı ifade edilmektedir. İkizden murad ise aynı batından doğan iki kardeş mânâsına gelmektedir ki hususat ayrıca aşağıda dercedilmiş bulunmaktadır. Öyle ise İnsan ve Kur'ân arasında birbirine takaddüm ettirilemeyecek derecede çok ince bir çizgi mevcuttur. Zira, Kur'ân-ı Kerîm hakkelyakin makamında Allah Kelâmıdır. Allah kelâmı Kur'ân-ı Kerîm Muhammed Aleyhisselâm'a geldiği gibi yine Muhammed Aleyhisselâm'dan konuşan da Allah olduğuna göre maddesi ve manâsı ile ayrılmaz ve bölünmez bir bütünlük meydana gelmiş olmuyor mu?

İmdi, ey irfân ehli ve akl-ı selim sahibi, güzel ahlâklı insan! Biz burada sana hitap ettik ki işin aslını anlayasın!

Mürşid-i Kâmil yani İnsan-ı Kâmil Kur'ân-ı Kerîm'in 2.Bakara Sûre-i Şerifesinden itibaren bazı Sûre-i Şerifelerin başında yazılı (Elif-Lâm-Mim) Âyet-i Kerîmesi ise şöyle ifade edilir : "Şu kitap var ya, onda Şüphesiz yoktur." Bununla beraber Peygamber Aleyhisselâm bir Hadis-i Şeriflerinde şöyle buyururlar: "İnsan ve Kur'ân ikizdir." Burada insan diye anlatılan Mürşid-i Kâmil'dir. İkizdir denmesinden murad ise aynı batından doğan iki kardeş mânâsındadır. Asla unutmayalım ki, âlemlerin aynası olan Mürşid-i Kâmil, Hak Tealâ Hazretlerinin yeryüzündeki halifesidir. Mürşid-i Kâmil, Hakk'ın aynasıdır. Eğer mükevvenât Mürşidi Kâmil'in kalbini sarmış olsaydı, kendisi bunun asla varlığını yani ağırlığını dahi duymazdı.

Ey Allah yolcusu burada anlatılmak istenen mânâyı iyi anla ki sen de kâmillerden olasın. Buna dair, Cenâb-ı Allah, bir Hadis-i Kudsisi'nde şöyle buyurmaktadır:

"Yere - göğe sığmam. Lâkin mümin kulunun kalbine sığarım." Bundan anlayacağımız şudur: Yere göğe sığmayan Allah girdiği Mürşid-i Kâmil'in kalbini Kâbe eylemiştir, yani orada mekân tutmuştur. Burada kalp'ten murad, dört yüz - beş yüz gramlık bir et parçası değil, kainâtı saran gönüldür. Zira Mürşid-i Kâmil Hakk'ın sırrıdır. Hâl böyle olunca eşref-i mahlûk sırrı Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulduğu üzere Allah'ın kulunu kendi sureti üzere yaratması ile alâkalıdır. "Adem'e secde sırrı" da burada meknuzdur.

***

Mevzu ile alakalı aynı manada üç hadis-i şerifi altalta koyuyoruz:

"Mürşid; kendi şakirtlerine karşı ümmetin peygamberi gibidir."

"Milleti arasında şeyh, ümmeti arasındaki peygamber gibidir."

"Ümmetimin ulemâsı, Benî İsrâil Enbiyâsı gibidir."

Mürşid-i Kâmil:

1- Kemalât Mertebesi'nde tam olgunlaşarak Bekabil-lâh Makamı'na yükselmiş Ruh-ül-Kudüs-ü hâmil ekmele-i sâfiyet sahibi zât-ı şerif olan Gavs'dır. Rabitası re'sendir.

Hazret-i Ali Efendimiz şöyle buyururlar: "Müşâhede gözün görmesi değildir. Lâkin irfan nûruyla kalbin görmesidir ki, görmediğim Rabb'a kulluk yapmam" sözü buna işârettir.

"Mir'ât'ül Hakâik" isimli kitabın 615 ilâ 630. sayfelerinde bu hususta mufassal (geniş) malûmat verilmiştir.

Mürşid:

2- İrşâd ile mükellef olup edep ve hayâ sahibi daima doğru yolu gösteren mübârek bir zât. Tarikat-ı Şerif Şeyhi.

Şeyh-i Nâkıs:

3- Murad edildiği halde olgunlaşmamış ve kemalâtta noksan kalmış şeyh'tir.

Mümkün olduğu kadar olgunlaşabilmesi için "Men arefe nefse hu fakat arefe Rabbe hu" Hadis-i Şerifine çok iyi sarılması lâzımdır.

Şeyh-i Kâzib:

4- Ehliyetsiz ve liyâkatsiz yalancı sahte şeyh.

Nefs-i emmâre sahibidir. Hüsn-ü zan edilmemeli ve verdiği tesbih çekilmemelidir. Zirâ zararı ziyâde olur. Bugün değilse yarın anlarsın.

İlâhi

Şeyhin dostu Allah'tır
Rahmânı hatırlatır
O şeyh böyle değilse
Zünnâr taksın beline

*

Derviş güzel ahlâktır
Nâsa temiz örnektir
Dünya dileyen derviş
Hak yolundan uzaktır

*

Hacım, hocam dediğin
Kalbi nûrlu insandır
Yüreği çürük softa
Şeytanla dost olandır

Mehmed Faik Erbil

Kur'ân-ı Kerim, Enfâl Sûre-i Şerifesi: 8-25:
"Zararı yalnız nefislerine zulüm (fenalık) etmiş olanlara isabet etmekle kalmayacak (başkalarına da dokunacak) olan fitneden sakınınız. Bilin ki Allah'ın ukûbeti (te'dib muamelesi) şiddetlidir."

***

25. Furkan Sûre-i Şerifesi'nin 20. Âyet-i Kerimesi âli hükmüdür:

"Senden evvel gönderdiğimiz peygamberler de yemek yerler, pazarlarda dolaşırlardı."

Ey insan!..

Şimdi, Enbiyaallah Hazerâtı'nın mevzu dışındaki nâsa hitap eden bu mübârek Âyet-i Kerime'nin devamı olan bu kısma iyi dikkat et ve değerlendirmesini iyi bil:

"Biz birinizi diğerinize belâ ve mihnete sebep kıldık. Bakalım siz buna katlanabilecek misiniz? Rabbin hakikati görür, ona göre ceza verir."

***

Derviş üç türüdür.

1- Sadık dervişan! Sâfiyet sahibi bu zümre Hakk'a kurb eylemiş bahtiyarlardır ki, dua ve niyâzları Allah katında çok makbûldür.

2- Mecâzi mânâda yâni dervişim diye ortada dolaşan, madde ile mânâ arasında kalan ve kendini buna benzetme havasına bürünen kimse, sıfat dervişleri. Yüzde 15-20'si faydalıdır.

3- Mürted yâni kalleş=dönek olanlar. İşte bunlara dikkat ediniz! Zirâ zararlıdırlar. Hatta çok zararlıdırlar.

Sülûkta olan sâlik'e muhtasar öğütümüz:

Kemalâtı engellemek ve seni parçalamak isteyen yırtıcı mahluk Asya-Afrika ormanları içerisinde önüne çıkacak değil, o senin kendinde ve yakınındadır. Kendine ve etrafına iyi bak!

Yolumuz ulularından Belh hükümdârı Pîr İbrahim bin Ethem Hazretleri'nin Allah yolu yolcularına ibret dersi olacak mübârek başından geçen üç hadiseyi ihtisaren şöyle anlatmaktadırlar. Naklediyoruz:

"1. Bir gemide yolculuk yapıyordum. Alaycı tavırlı bir müslüman şöyle dedi: "Ben bir zaman Türkistan'da vahşi eşeklerin yularını böyle çekerdim" diyerek saçlarımdan tutup, başımı salladı ve beni alay mevzuu etti. Bundan çok hoşlandım.

2. Bir mescidde hasta yatıyordum. Gidecek yerim yoktu. Müezzin geldi ve çıkmamı söyledi. Ama, zayıf halim sebebiyle bunu yapamadım. Müezzin hemen ayağımdan tutup beni mescidin dışına attı. İşte bundan çok zevk duydum.

3. Bir gün bir duvar dibinde oturuyordum. Bir adam geldi. Bana hitaben: "Ey ihtiyar, al sana gülsuyu!" diyerek üzerime idrarını boşalttı. Bundan da çok sevinç duydum."

***

Gavs-ı Âzam Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm Kitabı'nın 309 ilâ 311. sayfelerinde hakkında gerekli malûmat verilen 1953 Martı ile Hakk'a yürüdüğü 1958 Haziran devresi arasında Gavsîyet Makamı'nda bulunan Nafiz Baba Hazretleri'nin hakiki dervişi tarifî şöyledir: "Dünyayı bir lokma yapsan ve gerçek dervişin ağzına versen,

otuziki (32) dışından birinin kovuğunda kalır."

Bu vesileyle mübârek zât'ın acizaneme hitaben buyurdıkları bir kelâm-ı şeriflerini burada nakletmiş bulunuyorum.

"Ben iki zât-ı şeriften çok korkardım. Biri Küçük Hüseyin Efendi Hazretleri ve bir diğeri de yine Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'dir. Bu iki mübârek zâtın huzurlarına çıkarken korkudan dizlerimin bağı koyuverir ve tir tir titredim."

Mucize bahsinde dediler ki: "İnsanın yaratılmasından, konuşmasından ve düşünmesinden daha büyük mucize mi olur?"

***

1- 15 Haziran 2003 senesi Pazar günü saat üç ile üçbuçuk arası idi. O esnada salonda Allah zikrinde idim ve ailem de yakınımda oturuyordu. Evimizin ön cephesinin iki metre kadar uzağındaki camın önünde bir güvercinin bize bakarak tir tir titreyip zikir ettiğini ve o esnada yanında bulunan kumrunun da âcizanemden gözlerini ayırmadan zikri seyredip secdeye vardığını müşahede ettik.

2- 5.6.2004 Cumartesi saat 15:30

Mübârek şeyhimizin refikaları muhterem Fatma Ganimet Çınar'a (Sultanın tabiriyle Ganim) rahatsızlıkları sebebiyle çağrıldım. Hasta ziyaretçisi misafirlerin önünde, hazırûnun şahit olduğu gibi onbeş dakika kadar süren duamızın hemen başında bir anda Ganimet hanımın yatağının kenarındaki penceresinin yanında iki güvercin zuhur etti; okuma müddetince bir tanesi durmadan sağa sola bakarak etrafı takip ederken, diğeri güvercin gagası

açık olarak tirtir titreyip devamlı zikir yaptı. Çok dikkat-i câliptir ki, duanın bitmesi ile birlikte aniden geldikleri gibi gittiler.

Kur'an-ı Kerim:

"Görmez misin ki göklerde ve yerde olanların kâffesi ve saf saf kuşlar; Allah'ı tesbih ederler. Cümlesi kendisinin ibadetini ve tesbihini bilir."

Nûr: 24-41

"Çünkü göklerde ve yerde olanların cümlesi, ancak Allah'ın kulu olmakla iftihar ederler. Onların sayısını ve miktarını birer birer (Allah) bilir."

Meryem: 19-93,94.

3- 22 Temmuz 2004 senesi Perşembe günü Dua'ya gitmek üzere evden çıktığımız anda birdenbire önüme bir güvercin uçarak geldi ve düştü. Kuş devamlı olarak başını sağa-sola sallıyor ve onu gövdesinin altına saklıyordu. Kuşu elime alıp, başını okşadım ve şifâsı için bir Fatiha-ı Şerife okudum. Bu esnada kuş bir bana bakıyor, bir de başını sallıyordu. Ertesi gün Ali Gökşenli bey kuşu yakın tanıdığı veteriner hekim Ali Battal Pehlivan beye götürdü. Veteriner hekim kuşun hastalığına "Newcastle" teşhisini koyuyor ve aynen şu ifadeyi kullanıyor: "Bu kuş yaşamaz. Taşındığı hastalık boyundaki sinirleri zaten öldürmüş ve süratle vücuda yayılarak kendisini de derhal öldürür. Bu hastalık bir gecede on bin kuşun ölümüne sebebiyet verecek kadar bulaşıcı ve ağırdır." dedikten sonra iğneyle uyutmayı tavsiye ediyor.

Bu haber acizâneme ulaşınca kuşa duaya devam ettim. Ali bey öbür gün tekrar veterinerine gidince mümaileyh hayretle şöyle demiştir: "Kuşun yaşayışına şaşırımdı"

kaldım. Olacak şey değil ve süratle iyileşiyor. Ben bu kuşu üzerime aldım. Siz seyahatten dönene kadar bakacağım. Şu durumda kuşun sağlığı süratle iyiye gidiyor. Bu bir mucize!"

Kur'an- Kerim: "Allah daneyi ve çekirdeği yarar. Ölüden diri ve diriden ölü çıkarır." En'am: 6-95

***

"Hak Yolu" yolcularının (Dervişânın) ve Müslümanların dikkat etmeleri lâzım gelen iki Hadis-i Şerif'i burada kaydetmiş bulunuyoruz.

1- "Yanıdaki komşu aç iken karnını doyuran; mü'min değildir."

2- "Komşusunu aç yatırmış bir adam mü'min değildir."

Hazret-i Ali Efendimiz'den Kibâr-ı Kelâmlar:

"Asil insanlar bağışta bulununca; aşağılık insanlar ise ceza verince mutlu olurlar."

"Cömertlik, insana sevgi kazandırır ve ahlâkını güzelleştirir."

"İnsanların en kötüsü, iyiliği unutup insanlar arasında dedikodu yapan kişidir."

Ey insan unutma!

Allah'ın cemâlinde celâl gizlidir. Celâlinde de cemâl gizlidir.

Cemâl iyilik ve güzelliştir.

Celâl-Gazab: Yani büyüklük, ululuk, kızgınlık, hid-det ve öfke.

Cenab-ı Allah'ın bu iki gizliliğini tefekkür ederek idâme-i hayat eylemek ancak akıllı insanların işidir.

Bunu tefrik edenler saadete kavuştu ve selâmet buldu. İdrâk edemeyenler ise ... aradığını buldu.

Allah'ın İkrâmı:

Vücut dili ile konuşursan işaret dili ile cevap alırsın. İkişi birden ruhâniyat karşısında eriyip gider.

(24 Haziran 2004/Perşembe saat 10:10)

Ma'kûsen Mütenâsib

(Ters yönden doğruyu bulmak)

Cenâb-ı Allah'ın izn-i şerifiyle kaydediyorum: Kitabın bitiş tarihi yazılırken 24 Mayıs 2004 pazartesi günü Irak-Eşrefül Necef'te İslâm ve İnsanlık Âlemi'nin (yani hangi milletten olursa olsun akli başında her insanın) çok büyük hürmet ettiği mübarek Ehl-i Beyt-i Resulullah ailesinden ikincisi Şah-ı Velâyet Emir'el Mü'minin Esseyyid İmam Ali Keremallah-ı veche Efendimiz Cenâplarının Türbe-i Şerifeleri Ehl-i Salib tarafından kasten füze atılarak bombalanmıştır. Burada Cenâb-ı Allah'ın çok büyük bir mekri mevcuttur. Bu şerefsiz terörist hadise görülecektir ki, ABD'nin çöküşünü hızlandıracaktır. İngiltere ve İsrail de bu çöküntüden yeterince nasibini alacaktır.

Mühim not: Kitabın mündericâtı ile alâkası olmadığı halde vesile teşkil etmesinden nâşi kaydediyorum. Şöyle

ki: Cenâb-ı Allah, yüz'de doksandokuz ve on'da dokuz kartları sürekli imtihan için ferd, aile, zümre ve millet olarak; ferdler, aileler, zümreler, milletler ve devletler ifâdesi ile kullarına dağıtır... Fakat tek olanı vermez ve yed-i tasarrufunda tutar. Zaten herşey o tek olanda yazılıdır. Her iki konu hem Mir'ât'ül Hakâik isimli kitabın bitişine denk geldiği ve hem de son satırlarını yazdığımız Gerçek Tanrı Erleri adını taşıyan bu kitabımızın da bitişine rastladığı cihetle 1 Mart 2003 Cumaertesi gün'lü "T.B.M.M. Tezkeresi"nde olduğu gibi yine 24 Nisan 2004 Cumaertesi tarihli "Kıbrıs Adası Referandumu"ndan önce Hak Tealâ Hazretlerinin izn-i şerifiyle Adaya giden Cenâb-ı Pîr Seyyid Abdüsselâm el-Esmer şânında pîr makamı'ndaki Ulu Veli Esseyyid Ömer Fevzi Mardin Hazretleri'nin himmetleriyle mezkûr referandum yaptırılmış ve ma'kûsen mütenâsib yâni ters yönden doğru cebren buldurtulmuştur. Huzurunda Allah'a el açarak yaptığımız duamız vardır. Küllî irâde sahibi Allah dilerse çeşitli sebep ve sâikle dahi olsa menfiye müsbet hizmet gördürür. Bir de şöyle düşünölmelidir: Bir an için kabul et ki, öbür taraf da "Evet" dedi. Yazık, hem de çok yazık olurdu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile oradaki mücâhid-sadık Türk evlâtlarına... Aynı zamanda bu kadar stratejik bir mevki olan Kıbrıs devletimiz için de pek hayırlı olmazdı. Bu bir gaflet midir, yoksa ihânet mi?

Biiznillâh bahsi geçen her iki hayati mes'elemizde de Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm el-Esmer ile yine Hazret-i Pîr Seyyid Ömer Fevzi Mardin ve Ârif-i Billâh Şeyhim Seyyid Mustafa Aziz Çınar Hazerâtı'na bu vesi-

leyle minnet ve şükranlarımızı takdim ederiz. Bu ilâhi-manevî yardımı asla unutmayalım.

Neredeyse dört yüzyıl Kıbrıs adası bizim idaremizde iken dahildeki ihânet, hariçteki Ehl-i Salib'in acayip baskı ve çeşitli entrikaları sebebiyle 1877-78'de tekrar bize iade edilmek üzere İngiltere'ye kiralamak zorunda kaldık. Böylece tâ o günden beri devam eden İngiliz hıyanetine maruz kalmış bulunuyoruz.

Unutmayalım ki, mübârek müdahale ile toprağa gömülen merhametsiz-adaletsiz Annan Plânı'nı çeşitli entrikalarla tekrar sahneye çıkarmaya tevessül etmek isterler. Eğer "ok" geri dönecek olursa evvelâ sahibini-sahiplerini vurur!.. A.B.D ve A.B. ile diğerleri bu ada üzerine niye bu derece faaller? Niye Ada'nın üzerine çöreklenmek isterler? Ve niye her türlü baskı ve fedakârlığı yapıyorlar? Her halde bizim hayrımıza olsun diye değil. Öyle değil mi?!

Görülüyor ki, K.K.T.C. Cumhurbaşkanı sayın Rauf Denктаş yüksek meziyetler taşıyan mükemmel devlet adamlığı vasıflarını haiz akıllı, bilgili, dürüst, mert, sözünün eri, çok tecrübeli ve ileri görüşlü, terbiyeli ve mümtâz bir şahsiyettir. Allah bu kulunu seviyor.

K.K.T.C.'deki en büyük eksiklik mâneviyattır. Muhakkak surette bu noksanlık anayasasına eklenerek tevhid=birlik ve beraberlik için giderilmelidir. Tekrar hortlatılmak istenen Annan Plânı'na dikkat edilmelidir.

Cenâb-ı Hakk yardımcısı ve Erenler'in himmeti Sayın Rauf Denктаş'ın üzerine olsun. Âhiret dediğimiz hakikat hayatında Cenâb-ı Allah hiç şüphesiz bu mücâhid zâtı cennet ehli kulları mertebesine yükseltir.

Hadis-i Şerif: "Men sabere zafere."
(Zafer sabredenin)

Ordularımız için yapılan her fedakârlık devletimizin bölünmez bütünlüğüne ve yüce İslâm Dini'ne en büyük hizmettir. Kur'ân bunu işâret ediyor. Peygamber Efendimiz ve İmam Ali Efendimiz böyle bildiriyor. Bu asla unutulmamalı.

Not: Mir'ât'ül Hakâik isimli eserin çeşitli bölümlerinde mevzularla ilgili geniş bilgiler mevcuttur.

Aziz Şeyhim buyurdular ki: Her tarîkatin sonu melâmîdir. Ayrıcı Melâmî Tarîkatine lûzum yok.

Ya Selâm.

İllâ ve lâkin güzel ahlâk
Ve Allah rızası için halka hizmet

SON

İLÂHÎ
İki Gavs-ı Enâm

Hak'kın Evliyâsı dü Gavs-ı Enâm
Seyyid Abdülkâdir, Seyyid Abdüsselâm
Varis-ül Muhammed, sırrı Ali'dir
Pîr'im Abdülkâdir, Pîr'im Abdüsselâm

***

Üveysî esrâr-ı hâmil-i âzam
Seyyid Abdülkâdir, Seyyid Abdüsselâm
Dünya-ukbâ saltanatı berdevam
Pîr'im Abdülkâdir, Pîr'im Abdüsselâm

***

Elif, Lâm, Mim okuyup Mevlâm'a varsam
Seyyid Abdülkâdir, Seyyid Abdüsselâm
Her imdat'a yetişir Tanrı Erleri
Pîr'im Abdülkâdir, Pîr'im Abdüsselâm

***

Derviş Mehmed Faik'im der Hak Kelâm
Seyyid Abdülkâdir, Seyyid Abdüsselâm
Ayağın tozuna yüzüm sürdüğüm
Pîr'im Abdülkâdir, Pîr'im Abdüsselâm

7 Nisan 1999
Çarşamba A.F.
(M.F.E.)

İLÂHİ

Libya'da yatır ol Vef-yi server
 Gavs-ı Âzam Abdüsselâm el-Esmer
 Ceddi Pâki Ehlibeyt-i Ekber
 Seyyid Abdüsselâm el-Esmer

*

Gördüğüm düş müdür o tayy-i mekân
 Misâfiri olduğum pîr Esmer Sultan
 Gel emriyle girdim ulvî huzur'a
 Secdem Hak'ka, bir âbâd-ı manzara...

*

Durduk kapında cümle dervişân
 Geldik niyâza sinemiz üryân
 Affeyle yârânı Pîr Esmer Sultan
 Ene dahilek, sırrı şâh-ı merdan

*

Hû.. medet medet, medet yâ Esmer
 Nice lütfun gördüğüm el-Esmer
 Niyâza geldim huzur-u şeyh'e
 Hâlim arzettim huzur-u pîr'e...

*

Edrikni yâ Seyyid Abdüsselâm
 Düşenin dostudur Pîr Abdüsselâm
 İki cihân güneşi ol Abdüsselâm
 Sırr-ı Muhammed-Ali'dir Pîr Abdüsselâm

*

Derviş Mehmed Faik özden söyledi
 İki Gavs-ı Enâm birbirinin aynı
 Biri Seyyid Abdülkadir Geylâni
 Biri Seyyid Abdüsselâm-ül Esmeri

"(Üç şey) yalan ve iftiranın en büyüklerindedir. Kişinin kendi babasından başkasına nisbet iddiası; görmediği bir şeyin kendisine rüyâda gösterildiğini iddia etmesi, Resullullah'm söylemediği bir şeyi söyledi demesi" (Hadis-i Şerif)

Kerbelâ-i Şah-ı Şehidan Hazret-i İmam Hüseyin Efendimiz ahfâdı olup devamen Kaptan-ı Deryâ Şehit Turgut Reis Paşa soyundan 41. Göbek Sâdâd-ı Kiram'-dan Arûs-i Selâmi Tarîkat-i Şerifi hizmetkârı Allah Fakiri:

Esseyid Mehmed Faik Erbil.

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ın salât ve selâmı efendimiz Muhammed'in, O'nun ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Evliyâsına kerâmeti tahsîs eden, onları rahmet ve istikamet üzere göndermiş bulunduğu Nebî'sine halife kılan ve "Dikkat edin; Şüphesiz ki Allah'ın dostlarında en küçük bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır" buyuran Allah'a hamdolsun. Şahâdet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir ve O'na bir şerik olamaz. Ki bu şahâdet, onu söyleyeni hasâretten ve nedâmetten kurtarır. Ve yine şahâdet ederim ki, kıyamet gününde şefaathçilerin şefaathçisi, haşir gününe kadar kendinden sonra Allah tarafından bir başka nebinin gönderilmeyeceği seyyidimiz Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir. Allah O'na, ailesine, kurtuluşa erişen ashabına, O'nun yolunda gidenlere, emir ve yasaklarına, bütün sözlerine tabi olanlara, hayırlı işlerde birbirleriyle yarışanlara salât ve selâm eylesin.

Emmâ ba'd;

Raûf ve Latîf olan Rabbinin rahmetine muhtaç bir

kul olan Őu Muhammed b. Muhammed b. Ömer b. Sâlim Mahlûf eş-Şerîf, doğum yeri olarak Manastır'lı, mezheben Mâlikî, tarîkaten Şâzelî'dir. Korkulu ve Şiddetli bir gününde Allah onun elinden tuttu.

Bil ki, bu özet değerlendirmeyi yapmayı planladığım günlerin birinde, uyumak istediğim bir esnada Resûlullah'ı (SAV) bihakkın tanımamızı sağlayan Şeyh Seyyid Abdüsselâm'a (r.a.) tevessül etmişim. Uykumda, konuyla ilgili bir adım atmaya veya atmamaya dair Allah'dan bir işaret göstermesini dilemişim. Uyuduğumda kendimi, ilim tahsili maksadıyla Tunus'ta birlikte bulunduğum çok hayırlı ahbab çevremden oluşan bir toplulukla beraber, gayet güzel ve revnaklı bir evde gördüm. Onlardan bir kısmıyla birlikte ben, yüksekçe bir yerde oturmaktaydım. İçlerinden birisi ayağa kalkarak, o ana kadar hiç bilmediğim bir Şiiri okudu. Sonra fakir (kendisini kastediyor) ayağa kalkarak Őu ayeti okudu; "İşte sizler ne kadar hayırlısınız, bir bilseniz". Bu cümleyi, çok güzel bir edâyla ve sesle uzun müddet tekrar edip durdum. Sanki o mecliste hazır bulunan herkes bunu çok güzel karşılamıştı. Onlarda, bu yaptığımı sürdürmem için Şiddetli bir rağbet görüyordum. Sonunda hem bende, hem de onlarda bir vecd hali hasıl oldu. İşte bu gecenin sabahında belirttiğim eserin özet değerlendirmesine başlamaya karar verdim. Allah'dan dileğim bu çalışmamdan azamî faydayı sağlamaktır. Şüphesiz Allah, Cevâd ve Kerîm'dir. Sevabı az, hatası ve kusuru çok, irfan ve amel fukarası bu abd-ı fakiri Allah merhamet ve ıslah eylesin. Bana ve bütün ümmete mağfîret ve rahmet buyursun..

BİRİNCİ BASAMAK

Velînin Tarifi Hakkındadır.

Diyorum ki; Velî, taat üzere ısrarla devam etme yönüyle Allah-u Teâlâyı ve O'nun sıfatlarını bilen, günahlardan ictinâb eden, lezzetler peşinde koştuktan yüz çeviren kişidir. Bu görüş muhakkik alim Sa'düddin et-Taf-tazânî'ye aittir ve Trablus'da bir cemaata yönelik yaptığı konuşması esnasında efendimiz Abdüsselâm el-Esmer şeyhi ed-Devkâlî'den nakletmiştir. Velî, adüvvün (düşmanın) zıddıdır. Şerh-u'l-Keşşâfta geçtiği üzere onlar Allah'a ibadeti, O'na taati seven, Allah'ın da onları ve onlara ikramda bulunmayı sevdiği kimselerdir. En başta bu kelime "Fail" kalıbındadır ve "fâil" (etken) anlamındadır. İkinci olarak "mef'ul" (edilgen) manasındadır. Yani her iki mana açısından da müşterek bir kelimedir.

Şihâb, Velî kelimesiyle biraz sonra geleceği gibi "Muhibb" (seven kişi) anlamını kasteder. Muhakkik alimlerin çoğu velâyet konusunda, bunun Allah'ın kulunu arındırma kaynağı olduğu görüşünde birleşirler. El-İbrîzû'l-Velâye isimli eserinde Ahmed b. el-Mübârek şöyle der; "Mahlukattan hiç bir mahlûkun ele geçirmeye kâdir

olamayacağı şekilde, Allah'ın kulunu tasaffi ettirmesidir."

El-Asl'da yer aldığı üzere İbn Hacer el-Heytemî, Şerhu'l-Erbaîn en-Nebevî isimli eserinde şöyle der: "Şüphesiz velâyet, nübüvvette olduğu gibi gayr-ı müktesebe(kesbî değil)dir. O tamamıyla Allah-u Teâla'nın fazlındandır ve onda kulun bir dahli yoktur. Aksi olsaydı, iblis, La'm b. Baûrâ¹ ve mu'tezilenin önde gelenleri cehd ve gayretleriyle bu makama nail olabilirdi."

Benim görüşüm, bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Allah'ın yardımı olmaksızın bu yolda yürünmez. Muvafakiyet ancak Allah'tandır.

El-Arâyis-i Beyân'dan naklen er-Ramâh'da özetle şöyle denir; "Velâyet tıpkı nübüvvet ve risâletteki gibi mahzâ istifâye(Allah'ın arındırması)dir. Zira bu iki makâm hiç bir sebebe bağlı olmaksızın arştan semâya (yeryüzüne) indirilir. Şüphesiz Allah-u Teâla, enbiyâ ve rüsûlü sever; aynı şekilde evliyâ ve asfiyâyı da illetsiz bir muhabbetle sever. Yine Allah sübhanehû ve teâla, Nebî'sini (SAV) kendi ashabına, insanlardan, meleklerden ve cinlerden bütün mahlukâta bilâ-illet risâletle görevlendirmiştir. Aynı şekilde kendi dostlarına, cehd ü gayret olmaksızın velâyet şerefini tahsis etmiştir."

¹ La'm, İsrailoğulları alimlerinden birisiydi ve kendisi hakkında şu ayet nazil olmuştu: "Vetlü aleyhim nebeen, ellezi eteynâhü âyâtünâ fenseleha minhâ..."

Allâme Veliyyüddîn İbn Haldûn ehl-i tasavvuf içindeki behâlîl (Allah aşkıyla kendinden geçenler) ile insanlar içindeki mecnûnlar arasındaki farkı ortaya koyarken şöyle der; "Fukaha, onların yani behâlîlin manevî makâmata ulaştıklarını inkar eder ve böylelerinden mükellefiyetin düştüğü görüşünü ileri sürer. Aynı zamanda velâyetin ancak ibadetle hasıl olduğunu savunurlar. Halbuki bu galat bir görüştür. Şüphesiz Allah fazlını dilediğine verir. Velâyet ibadet veya diğer ameller üzerine tevakkuf etmez. Allah-u Teâla dilediğine bir mevhibe olarak bu makamı tahsîs eder."

Seyyid Abdülvehhâb eş-Şa'rânî benzer ifadelerle "Velâyet için zâhir olan hiç bir yol yoktur. Şüphesiz bu, kulun herhangi halette iken aldığı bir hediyedir. Göz açıp kapayana kadar geçen kısa bir zamanda gözlerini bir velî olarak açar. Böyle bir hal o kulun kendinden kaynaklanmaz. Çünkü bu kesbî değil vehbîdir" der.

Eğer denilirse ki: Şeyh Seyyid Ahmed İbn Arvas'dan rivayet edildiği üzere, "Rabbi'nden gelen bir nefha (nefes), amelden daha hayırlıdır" şeklindeki ifadesi İmam Sa'düddin'den yukarıda naklettiğimiz görüşlere ters düşüyor.

Derim ki, şöyle cevap verilebilir: Sa'düddin ve onun yanında yer alanlar, velâyet-i âmmenin tarifi cihetine gitmişler. Seyyid Ahmed b. el-Mübârek ve beraberindekiler ise velâyet-i hâssanın tarifini yapmışlardır. Seyyid Abdülvehhâb eş-Şa'rânî'nin şu sözü bu hakikate işaret etmektedir; "Velâyet-i hâssa ve velâyet-i âmme olarak velâyet iki kısımdır. Hâssa olan velâyete amel ile nail olu-

namaz. Bilakis ilâhî tahsîs ile ulaşılabilir. Nübüvvetle olduğu gibi. Âmme olan velâyete ise, "kulum bana nafîle ibadetlerle yakınlaşır. Ta ki, ben onu severim. Sevdiğimde ise onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey istediğinde ona veririz, bana sığındığında onu koruruz..ilâahir" hadîs-i kudsîsinde¹ işaret edildiği üzere amelle nail olunabilir.

Gayet açıktır ki, kulun böyle bir muhabbete ulaşması, ancak fiiliyattan sonra hasıl olacaktır.

Bazı tenbihler :

Birincisi; İhyâ'da denildiği üzere Allah'ın kuluna muhabbeti, kulun nefsinin başka meşguliyetlerden, ma'siyetten sıyrılıp, bâtınını dünya kirlerinden arındırması, kalbiyle Allah'ı müşahede edinceye kadar kalbindeki perdeleri kaldırması neticesinde Allah'ın o kulunu kendine yakınlaştırması ve bunu ezeli iradesiyle dilemesidir. Allah'ın muhabbet ettiği kişiye olan sevgisi, bu kulunun tarîk-ı kurba (yakınlık yoluna) sülûk edebilmesine imkan tanımayı gerektiren İrade-i ezeliyyeye izafeten ezeli'dir. Bu durum kulun kalbindeki perdeleri kaldırma şeklindeki fiiline izafe edilirse, bu ancak sebab-i muktezânin olmasıyla ortaya çıkabilecek bir hadise olacaktır. "Kulum bana nafîle ibadetlerle yakınlaşır; ta ki ben onu severim" ifadesinde buyurulduğu üzere, kulun Allah'a nafîle ibadetlerle yakınlaşması, bâtınının tasfiyesi, kalbin-

¹ Bu hadis-i kudsî Ebû Hüreyre'den naklen Buhârî'nin Câmiü's-Sağîr isimli eserinde geçmektedir.

deki perdelerin kalkması ve Rabbine yakınlık derecesine ulaşabilmesi için bir sebep teşkil etmektedir. Bütün bunlar Allah'ın fiillerindedir ve o kul için lütfudur. İşte Allah'ın sevgisinden kastedilen mana budur.

İbnü'l-Hâc, el-Mürşidü'l-Muîn'e yazdığı haşiyenin sonunda naklettiği üzere, müfessirlerin hatimesi ve muhakkik alim el-Âlûsî 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana ittibâ edin' kudsî cümlesinde ifade edilenin ehl-i sünnet ve'l-cemaattan âriflerin mezhebi olduğunu söyleyenlere yönelik der ki; "Şüphesiz ki muhabbet, Allah-u Teâla'nın hakikat-ı zâtıyesiyile alakalıdır. Bu yüzden kâmil bir şahsın Allah-u Teâla'nın zâtını sevmesi gerekir." Diğer yandan muhabbetin sevabı farklı derecelere sahiptir. Gazalî, İhyâ'sında şöyle der; "Sevgi, insan tabiatının lezzetli bir şeye meyletmesinden ibarettir. Bu meylin yerleşmesi ve güçlenmesi halinde 'aşk' ismini alır. Buğz, insan tabiatının elem ve sıkıntı verici bir şeye karşı nefret duymasından ibarettir. Bu güçlenirse 'kin' ismini alır. Ancak, sevginin beş duyumuzla sınırlı olduğu zannedilmesin. Zira denilmiştir ki, Allah-u Teâla duyu organlarıyla idrak edilemez, hayal ile düşünülemez ve bu yollarla sevinebilir. Çünkü Peygamber (SAV) namazı "Gözümün nuru" olarak isimlendirirken, bu ibadeti sevilen şeylerin en üstüne çıkarmıştır. Bilindiği gibi bu ibadette beş duygu açısından bir haz sözkonusu değildir. Bilakis altıncı duygu olan, zâhiri gözden daha kuvvetli kalp ve batınî basîret bu imkanı sağlar. Kalp idrak bakımından gözden daha şiddetlidir. Akılla idrak edilen manalardaki güzellik, gözle görülebilen zâhir sûretlerdeki gü-

zelliğinden daha azîmdir. Böylelikle, etemm (daha tam) ve belîğ olarak hislerin idrakinde tecellî eden en şerefli umûr-u İlahîyyenin idrakinden gelen lezzet-i kalbiyeye sınır yoktur. Tab'ı selîmin (salim yapının-bünyenin) ve akl-ı sahîhin (sıhhatli aklın) böyle bir yöne meyli daha kuvvetlidir. Sevginin, lezzet idrak edeceği şeye olan meyilden başka manası yoktur. O halde hubbullahın (Allah sevgisinin) varlığı inkar edilemez ve bunu duyu organlarının idrak edebilmesi asla mümkün değildir. Evet bu sevgi, el-Varrâk'ın dediği gibi taati gerektirir;

"İsyan edersin İlâh'a, O'na sevgini izhar ederken.

Bu, bedî' bir kıyastır yemin olsun ki.

Şayet sevgin sâdikane ise. O'na itaat edersin.

Şüphesiz muhibb, sevdiğine olur mutî'."

Bir ayet-i kerimeyi, işaret bâbından tefsir ederek yaptığı açıklamaların ardından, ariflerin indinde muhabbetin hakikatini, fûrûunu (bölümlerini) ve âdabını zikreder. Muhabbeti üç kısma ayırır. Birincisi, avâmın muhabbetidir. Minnet mütalaasıyla ihsanda bulunanın iyiliğini gözönüne alarak, kalplerin ihsanda bulunana celbolması şeklinde gerçekleşir. Bu değişken bir muhabbettir. Böyleleri yaptıkları amellerin hemen ardından bir ücret talep ederler. Bu konuda Ebu't-Tayyib şöyle der;

"Ben asla değilim sevgi üzerine bir rüşvet uman,

Onun için bir ücret dileyen, zayıf karakterli bir insan.

İkinci kısım, güzel ahlaka ittibâ eden havâssın muhabbetidir ki, Allah'ı celâl ve azâmet yönleriyle severler.

Zira O, buna layıktır. Bu cihete işaretten Peygamber (SAV) şöyle buyurur; "Suheyb ne güzel kuldur; eğer Allah'dan korkmasaydı, şüphesiz O'na isyan ederdi."

Râbia (rahimehullah) şöyle der;

*"Seni iki sevgiyle severim; biri aşk,
Biri muhabbet. Çünkü sen buna ehilsin."*

İşte bu sevgi sermedî Cemâl ve Celâl sahibine mülâki oluncaya kadar asla değişmez.

Üçüncü kısım, "Ben gizli bir hazineydim" sırrıyla cezbe-i İlâhiyeden neş'et eden halkaya ittibâ eden havâssu'l-havâssın muhabbetidir. Bu muhabbetin ehli olanlar, kemâl-i ma'rifet ve hakikatıyla, mahbûbun satvetiyle fenâ bulma istidadını taşırlar ve sonuçta kendilerinden hiç bir şey kalmaz. Bu muhabbetin sahipleri hayranlık ve sarhoşluk içinde hayat sahibi değillerdir ki kendilerinden ümid olsun; ölü değillerdir ki arkalarından ağlansın. İşte bunun misali olarak şöyle denilmiştir;

"Derler ki, aşk ocaktaki ateş gibidir,

*Yalan değil, ateşi yakar ve söndürürsün sen
Aşk, seni tutuşturan kıvılcımdan başkası değil.
Lakin, onu ne yakar, ne tutuşturursun sen."*

Ârif-i billah Seyyid Ahmed et-Ticânî'ye hakikat-ı velî hakkında soru sorulduğunda bir defasında, "şüphesiz hakikat-ı velî, Cenâb-ı Hakkın fiillerini" bir başka defasında ilave olarak "sıfatını müşahedeyle beraber, Allah'ın kendi emrini husûsiyetle tevliye ettiği (yüklediği) kim-

sedir" cevabını vermiştir. Denildi ki; "Velî veya ârif olan kişi kendisi hakkında matlûb olan ahkâm-ı şeriaten birisi hakkında cehalette bulunur mu?" Bu suale karşılık dedi ki; "Evet, ancak âriflerden çok nadir bazı şahsiyetler dışında ta'lim ve çalışma olmaksızın söz sahibi olunamaz. Câmi' ferdler dışında hiç kimse ta'limsiz ahkâm-ı şeriatî ve insanların muhtaç oldukları ilimleri ihata edemez. Zira öyleleri her ne kadar ümmî de olsalar, her bir asırda şeriatın hameleleridirler..."

İmam el-Berzelî şöyle der; "Ben ve talebelerden bir grup, el-Mürsâ'da¹ veliyy-i sâlih Ebû Abdullah ez-Zarîf in huzuruna girdik. Selam verdikten sonra "İnne fî zâlike le-zikrâ.." ayetini ondan sorduk. Dedi ki; *'Âlimler üç kısımdır: Birincisi, Allah'ı ve O'nun emirlerini bilen alimler ki, bunlar evliyâdırlar. Çünkü böyleleri mârifet-i zâhiriyyeye hâizdirler. Yaptıkları amellerde nefislerini dizginler ve tarikat-ı hâssaya ittibâ ederler. İkincisi, Sadece Allah'ın emirlerini bilen alimlerdir. İşte, ey zamanın fakihleri, bunlar tıpkı sizin gibilerdir. Üçüncüsü, Allah'ı bilen alimlerdir ki, bunlar ehl-i tasavvuftur.'*

Dedim ki, *'Efendim, bu tarikatın bazı şeyhleri, 'Allah cahil birisini veli ittihaz etmez, eğer ittihaz etmişse ona şüphesiz ilim öğretir' sözünü nasıl söyleyebiliyorlar?'. Şöyle cevap verdi: 'Onlar okumasalar da öğrenmişlerdir, ey efendi.'* O anda içimden, çaba sarfetmeden ilim hasıl

1 Buradaki "el-Mürsâ" kelimesinden maksat, Tunus'un doğusunda yeralan "Mürsa'l-Cerrâh"dır. Şeyh ez-Zarîf ise, Ebhu Abdullah Muhammed ez-Zarîf tir. (Vefat:787) Allah böyle insanlardan faydalanmayı nasib eylesin.

olunacağı konusunda itiraz etmek geldi. Sonra teeddüb ettim. Bir süre sonra gördüm ki, şeyhin sözü çok doğrudur. Çünkü ilm-i şeriat ancak ta'lim-i hissî ile idrak edilebilir. Acaba, Musa ve Hızır aleyhisselâm kıssasında cereyan eden olay bunun bir delili değil midir? Şeyhimiz İmam İbn Arafâ'dan şu sözü işitmiştim: *'Şüphesiz ilm-i şeriat, ancak teallümlle elde edilir'*. Şeyh'in bu sözlerinde işaret ettiği ilim, ancak Allah'dan bir atâ olarak verilen ilhâmât-ı İlâhiyedir."

Ebû Saîdî'nin naklettiğine göre, allâme el-Âlûsî "Hüvvellezî bease fi'l-ümmiyyîne rasûlen minhüm yetlû aleyhim âyâtihi ve yüzekkîhim ve yüallimühümül-kitâbe ve'l-hikme" ayet-i kerimesi hakkında şöyle der: "Burada özet olarak Allah azze ve cellenin kudret-i azîmesine ve ilimlerin sadece esbâb-ı âdiyeye bağlı olmadığına işaret edilmektedir." Buradan hareketle çoklarınca şöyle denilmiştir; "Velînin ümmî olması câizdir." Tıpkı Ma'rûfu Kerhî gibi. Çünkü onda, akılların kâsır kalacağı ulûm-u ledünnî bulunmaktaydı. El-Izz b. Abdüsselâm şöyle der; "Bir insan, farz-ı kifâye ilimlerden hiç birisi olmadığı halde yakînî olarak âlim-i billah olabilir." Bir başka yerde ise; "Velâyet, nahiv, meânî, beyân ve benzerleri gibi resmî ilimlerin mârifetiyle mütevakkıf değildir. Meselâ fıkıh gibi ilimlerde mârifet kesbetmek de gerekmez. Bir alimden okuma, dinleme ve benzeri yollardan herhangi birisiyle, bir şahsın farz-ı ayn olarak teallümde bulunması gibi bir şart da gerekmez. Ancak bütün bunlar, özellikle zamanımızda çoklarınca kabul görmesinin aksine, ümûr-u şer'iyyeden lazım olanları bilmeksizin bir şahsın

velâyeti tasavvur edilemez. Allah cahil birisini velî itti-
haz etmez. Eğer itti haz "ederse ona öğretir" ifadesi Pey-
gamber'in (SAV) kelâmı değildir ve zikrettiğimiz şekil-
de velâyet davasını açıklamaz."

İKİNCİ BASAMAK

Bir velînin kendisinin velî olduğunu bilmesinin câiz olup olmadığı hakkındadır.

İmam Ebu'l-Kâsım el-Kuşeyrî (rahimehullah) der ki; "Ehl-i hak, velînin kendisinin velî olduğunu bilmesinin câiz olup olmadığı konusunda ihtilaf etmişlerdir. İmam Ebû Bekir b. Fûrek, 'Bu câiz değildir. Çünkü bu durumda ondaki havf kaybolur ve kendini emniyette görür' der. Üstad Ebû Ali ed-Dakkâk da cevâzına hükmeder ki, biz bu görüşü tercih etmekteyiz. Biz deriz ki, bu durum, yani her velînin kendisinin velî olup olmadığını bilmesi bütün evliyâ hakkında vâcib değildir. Hatta, velîler içirisinden kazandığı mârifetin sadece kendisine has bir kerâmet olduğu düşüncesine kapılacak olanların, kendilerinin velî olduğunu bilmeleri câiz değildir. Diğer yandan her velînin her kerâmeti bütün evliyâ açısından aynı olması gerekmez. Resullerin hilafına, velînin zâhir bir kerâmetinin olmaması, onun velâyetine hâlel getirmez. Zîrâ resuller halka birer elçi olarak gönderildikleri, insanlarca doğruluklarına inanılması, bunun da ancak mu'cize yoluyla sağlanacağı için, mu'cize göstermeleri gerekir. Velînin halî bunun tam aksidir. Onun velî oluşu hakkın-

daki bilgi ne halk açısından, ne de velî açısından gerekli değildir."

İbn Miğzâl'den şöyle nakledilmiştir; "Velâyetin bilinmesi havfa münâfî değildir. Acaba Aşere-i mübeşşere kendilerinin Cennet ehli olduklarını bilmiyorlar mıydı? Bununla birlikte onlarda hadsiz derecede havf da vardı." El-Asl'da el-Kuşeyrî, câiz olmadığı iddiasını savunanlara demiştir ki: "Şüphesiz ki velî kendi nefsini ayn-ı taksîrde (tamamen kusurlu) mülâhaza eder. Kendisinde bir kerâmet zuhur ettiğinde, bunun kendisini aldatan bir şey olmasından korkar. Daima bulunduğu menzilden sükût etme (düşme) ve akibetinin bunun hilafı olacağı korkusunu hisseder." Bu görüşü paylaşanlar, velâyetin şartları arasında vefâyı zikrederler ve çokları tarafından bu görüş kabul edilir. Her kim "Onun bir velî olduğunun bilinmesi câizdir" demiş ise, "vefâ halî, yani vefâ ilmi hakkında, velâyetin bilinmesinin tahakkuku şart değildir" diyecektir. Eğer bunu kabul edersek, kendisine Hak Sübhânehû tarafından kerâmet tahsîs edilen bu velînin, âkıbeten de me'mûn (güvenlikte) olması câizdir, diyebiliriz. Çünkü, kerâmet-i evliyâ vâcibdir ve hakır sözünün yanısıra, âkıbetten korkma hususu buna karıştırılacak olursa, o kişinin heybet ve iclâl içindeki hâlinden daha şiddetli ve daha mükemmel ne olabilir, sorusu akla gelecektir. Çünkü o kişi Allah-u Teâlâyı çok iyi bilmekte ve Allah'dan çok korkmaktadır. İşte en fazla tercih edilen görüş budur ve cumhûr-u ulemâ bu görüşe katılmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BASAMAK

Veliyy-i sâlik (hak yolunda, giden velî) ile meczûb, meczûb ile mecnûn arasındaki farklar, velîden zâhir olabilecek kötü yönler, Allah'a intisâb edenlere bütün ahvâllerinde teslîm olmanın eslem oluşu hakkındadır.

Arif-i billâh Abdülazîz ed-Debbâğ'a (r.a.), mârifet-i billâh noktasında aralarındaki ortak yönle beraber, meczûb ile sâlik arasındaki fark sorulur. O zat şöyle cevap verir; "Meczûb kişi, müşâhede ettiği olaylar karşısında, gördükleri ve elde ettiklerinin zâhirinden etkilenir. Diğerlerine anlatırken zâhirini hikâyeye eder; hareketlerinde ve davranışlarında bu yönüne ittibâ eder. Eğer şahıs Allah-u Teâlâ'nın rahmetini görür ve basîreti açılırsa, güç ve takati aşacak seviyede Mele-i Âlâ'nın acâibini müşâhedeyle başlar. Eğer o bir meczûbsa, basîretiyle gördüğü şeylerin zâhirine ittibâ edecektir. Çünkü basîretiyle gördükleri sınır kabul etmez. Dolayısıyla onun gördükleri, hâl ile uyumlu değildir. Kendinden geçmiş meczûblardan birini görürsen, bil ki o müşâhede ettikleri içinde kaybolmuştur. Gerek hareketlerinde, gerekse diğer zâhirî ahvâlinde, müşâhede ettiklerini anlatmakla meşguldür. Amma sâlik (yani velî) ise; gördükleri onun zâhiri-

ni etkilenmez ve müşâhede ettiklerini söz ve davranışlarıyla hiç bir şekilde anlatmaz. Bilakis o, üzerinde hiç bir belirtinin zuhûr etmediği engin bir denizdir. O, meczûbdan daha kâmindir ve ecri meczûbun ecrinden daha fazladır. Bu yönüyle sâlik, zâhiri hiç bir şeyden etkilenmeyen Hz. Nebî'nin (SAV) izinden gider. Böylelikle sâlikleri akıllarıyla, meczûbları ise galiben akıldan uzak görürsünüz. Çünkü bu ikinci gruptakiler, gördüklerini zâhiren anlatıp bunların etkisinde kaldıkları için, basîretleri açılmadan önceki hilkatin esaslarına uygun olarak buldukları durumu terketmişler ve bunun neticesinde akıllarını zâyî etmişlerdir.

Veliyyüddîn İbn Haldûn ehl-i tasavvurun riyâzetine karşı çıkarken şöyle demiştir; "Mutasavvıflar ve onların talebeleri, akıllarını kaybetmiş mecnûnlara benzeyen ma'tûh (aklen noksan) behlûllerden bir kesimdir. Bunun yanısıra velâyet makâmları ve siddikîn ahvâli onlar açısından geçerlidir. Onların bu hallerinden anlaşılır ki, onlar ehl-i zevktirler. Bununla birlikte onlar gayr-ı mükelleftirler. Onlardan mugayyebât hakkında acîb haberler sâdır olur. Çünkü onlar, hiç bir şeyle mukayyed değildirler ve bu konudaki sözlerinde serbesttirler. Bu sebeple onlarda bazı garib haller zuhur eder. Diğer yandan fukaha onları tekliften sukût etmiş olarak gördükleri için, onların manevî makâmlarda bulunmalarını kabul etmezler. Çünkü fukahâya göre velâyet ancak ibadetlerle hasıl olur. Bu tesbit yanlıştır. Çünkü Allah fazlını dilediğine verir. Dolayısıyla velâyetin husûlü ibâdetler veya diğer davranışlar üzerine tevakkuf etmez. Nefs-i insâniye vü-

cûd itibarıyla sâbit ise, Allah-u Teâlâ mevhibelerinden dilediği kadarını ona tahsîs eder. Bu insanlar, nefsi-nâtıklarının öldürmemişler ve teklîfin şartlarından birisi olan akılı kaybeden mecnûnlardaki gibi fesâda uğramamışlardır. Bu sadece nefse hâs olan bir sıfattır ve insanın nazarını kendisine yönelttiği, onunla yaşayış ahvâlini, menzilinin istikâmetini bildiği zarûri bir ilimdir. Adeta o, yaşayış ahvâliyle ve menzilinin istikâmetiyle ayrıcalıklı bir duruma gelince, meâdinin (ahiretinin) ıslahına yönelik teklifi (mükellefiyeti) kabul etmede hiç bir özrü kalmamış gibidir. Bu sıfatı kaybeden bir kimse, nefsini kaybetmiş veya kendi hakikatini unutmuş değildir. Hakikatin varlığı, mârifet-i teklîf olan akl-ı teklîfinin yokluğu haline gelmiştir. Hal böyle olunca bil ki, nefsi-nâtıkları fesâda uğrayan mecnûnların halleriyle böyle insanların durumları karıştınlabilir. Sana düşen görev ikisi arasındaki alâmetleri temyiz etmektir. Bunlardan bir tanesi, bu behlûllerde (Allah aşkıyla kendinden geçenlerde) zikir ve ibadetlerden bir an bile ayrı kalmama gibi bir cihet bulursun. Ancak daha önceden belirttiğimiz gibi, adem-i teklîften dolayı bazı hareketlerinde daire-i şeriatın dışında seyredebilirler. Mecnûnlara gelince, onlar hakkında bu vechelerin hiç birini bulamazsın. İlk ortaya çıkmalarından itibaren belâhet üzere varlıklarını sürdürmektedirler. Mecnûnlar, ömürlerinin belirli bir bölümünden sonra tabiî olarak bedenî avâızdan dolayı kendilerinde cinnet ortaya çıkan insanlardır. Böylelikle nefsi-nâtıkları ifsâd olmuş, akıllarını kaybetmişlerdir. Bir diğer fark da, mecnûnların insanlar arasında hayır veya şirk ile tasarruf etmeleridir. Kendileri hakkında teklîf

geçerli olmadığı için, bir izin de söz konusu değildir. Mecnûnların hiç bir tasarrufu muteber değildir."

El-Asl'daki Kitâbü'l-İntibâh bölümünde müellif, evliyânın fitrat-ı insâniyesinden ayrılıp, farklı boyutlara intikalinin sebebini beyân etmiştir. Bu konuya Ebû Medyen el-Gavs (r.a.) şu sözüyle işaret eder;

"Ehlini vecdden nehyeden adama de ki,

Hevâ şarâbının manasını tatmadıysan, bize bırak."

Şeyh Muhammed es-Sünûsî (r.a) bu beyitleri şerheder mahiyette şöyle demiştir; "Onların akılları, mükellef tutuldukları amelleri yapma noktasında perdelenmiştir ve bir ilimleri yoktur. Cenâb-ı Hakk'ın, sırrına ulaştırdığı, emirlerine itaat ettirdiği ve hiç ummadığı bir şekilde nûru için kalbini hazırladığı insanlar, hiç bir ilmi ve isti'dâdı olmaksızın kendilerine beklemedikleri bir anda hakk zâhir olduğunda akıllarını yitirirler. Ve ani bir şekilde ortaya çıkan bu durum, o kişinin ruhâniyetiyle fehmederek şâhid olduğu bir haldir. Kendisi ise hayvâniyet (maddi hayat) cihetiyle âlem-i şehâdette kalır. Yer, içer, zarûretler çerçevesinde tasarruflarına devam eder. Tefekkür, tedbîr ve dikkat olmaksızın, menfaatleri ve zararları hakkında belli bir ilme sahiptir. Bununla birlikte o hikmetle konuşur. Onun ne bir ilmi vardır, ne de senin o konudaki menfeatini kaseder. Böyle insanların üzerinden teklîf sâkit olmuştur. Çünkü onlarda, senin gördüklerini anlayacak akılları yoktur. Sana bakarlar, ama onlar görmezler. Bu onların sekir halinden kaynaklanır ve şeriatte bulunmayan haller görülmesine rağmen, bundan dolayı mâzurdurlar. Diğer yandan, vâridin (aldıkları

kaynağın) güçlü veya zayıf oluşuna, sabır seciyyesinin ve istidâtlarının kuvvetine göre onlardaki ahvâl muhtelif olur. Bu açıdan, hazretinin (yöneldiği maksadının) ihtilafıyla, vâridin vasıfları da farklılaşır. Eğer hazreti, Cemâl ise onda daha ziyade tabiatında yer tutan hayvâniyet tasarrufları kendini gösterecek, diğer hayvanât gibi tedbîr ve rü'yetsiz (hareketlerini kontrol etmek ve çevresindeki-leri dikkatle görmesizin) hareket edecektir. Çünkü o, lütûf hazretinden ve rahmetin galebesinden nasiblenir. Umulur ki Cenâb-ı Hak, kullarından bazılarının kasıtsız olarak yaptığı ibadet fiillerini bu şekilde icrâ ettirmektedir." El-Asl'da geçen ifadeler işte bu şekildedir.

Bilki, evliyânın ahvâli çok muhtelifdir. Onlardan velâyet, cünûn, çeşitli tavırlar ve şekillerin, tahribin ve benzeri hallerin zâhir olduğu görülür. Bazan da gerçek murâd edilenin hilâfi manalar vehmedilir. Onlardan herhangi bir şöy gören kişiye gerekir ki, onlara hep güzellikler yüklesin. El-Asl'da şöyle denir; "El-Cezâyirî der ki, evliyânın değişik halleri hakkında anlatılan hikâyeler çoktur. Ancak, onun muktezâsı olan hükümler sabit değildir. Bunlara dayanarak ne red, ne de kabul mümkündür. Batılla karışma iddiasıyla nefyedilecek bir etken de yoktur. Evet, hakikat gayet vâzıh ve kuvvetli bir şekilde görünmektedir. Eğer, 'onlarda bulunan onca hasletle birlikte, tahrîb nev'inden olan işleri nasıl kolaylıkla irtikâb edebiliyorlar?' denilirse, şüphesiz Aleyhissalâtü vesselâm efendimizin şeriat tarikinden gelenler hariç bütün tariklerin kapatılmış olduğunu söylemeliyiz. El-Yâfi'nin sözünü nakledelim. Umulur ki, ondaki maksadın ne oldu-

ğ u fehmedilir. O şöyle diyor; "Velâyetin, cünûnun ve tahrîbin izharı bakımından evliyâ farklı tabakalardadır. Bunlardan birisi velehdır (vecd halinde aklın kaybolmasıdır), hatta cünûna nisbet edilir. Bunların çoğunluğu akıllı mecnûnlar olarak bilinirler. Muhabbetullah ve mârifetullah tabakasında olanlarda, Allah'ın azametinin, celâl ve cemâlinin müşâhedeyle, şuur ve idrâk kaybolur. Bir başka tabakada ise, muhabbet-i cemâl ile kendilerine sekir halinin galebe çaldığı velîler vardır. Bu yolla onlar, vücûd yönüyle fanî olurlar. Bir diğer tabakada, veleh ile tahrîb arasındaki perde etrafında toplanan insanlar bulunur. Diğer insanlar bunların namaz kılmadıklarını, oruç tutmadıklarını, mahrem yerlerini açtıklarını vehmederler. Hatta, bir çok sû-i zanda bulunarak, onların salâha ulaşamayacaklarına inanırlar. Halbuki onlar bâtında yani kendi aralarında oruç da tutmakta, namaz da kılmaktadırlar. Hatta bir çokları onların halvet halinde namaz kıldıklarına, diğer insanların arasında kılmaktan kaçındıklarına şahid olmuştur. Tahrîb konusuna gelince, bazı insanların salâh zannederek yaptığı davranışlardır. Dışarıdan bu hal, kendi bâtınının tahrîbi ve o kimsenin adem-i salâhı vehmini doğurur. İşte bu şekilde o kimsenin dinde aykırılıklara düştüğü zehâbına delil gösterilebilecek bir çok şey vardır. Sonuçta o insanların maksûdunun salâhın nefyi olduğu fikri hâsıl olur." Müellifin konuyla ilgili görüşleri böyledir. Ben bir kasîdemde bu konuya şöyle işarete bulunmuştum;

"Bazıları örtülü bir şekilde tahrîbe yöneldi,

Tâ ki ondaki salâh görülmesin ve övülmesin."

El-Asl'dan iki tenbih nakledelim. Birincisi: El-Akâid-i Nesefiyye'de denilmiştir ki; mükellefiyetler konusunda vârid olan umum ifadelerde ve bu konuda değerlendirmeye yapan müçtehidlerin muhaliflerin hilafına icmâ'larında yer aldığı üzere emir ve nehy yönünden kul âkıl-bâliğ olduğu müddetçe teklifi iskat eden bir durumla karşılaşmaz. İkincisi: İslâm, evliyâullah arasından ayrılmaktan kaynaklanan bir korkuyla, Allah'ın canibine intisab etmek isteyen kişinin teslîmidir. Hayvanların hayatı bahsinde, sineklerden söz edildikten sonra şöyle bir hikaye anlatılır ; İbnü's-Sikâ, kerâmetleriyle meşhur zâhid İmam Yusuf el-Hemedânî'nin rencide edildiği bir atmosferde, 'Ey kardeşim, sana düşen görev itikad etmek ve meşâyih-i ârifîni, ulemây-ı âmîlini, evliyâ ve sâlihîni tenkidden vazgeçmektir. Onlarla harbetmek zehirlidir. Onlarla muarazada bulunanlara teslim olmalarını, onları tenkid etmemelerini, aksi takdirde pişman olacaklarını, kendi zamanlarındaki imâm-ı ârifîne, reis-i sıddıkîne iktidâ etmelerini söyle' demiştir. Bir gün Şeyh Abdülkâdir Geylânî iki arkadaşıyla birlikte Mekke'deki Kutbu'l-Gavs'ı ziyaret etmeye niyetlenir. Bunun üzerine iki arkadaşı, o kimse hakkında bazı sözler söylerler. Bunun üzerine Şeyh, 'ben onu ziyaret ve hatırını sormak için gidiyorum, inkâra ve imtihana değil' der. Dediği şekilde ziyaretini gerçekleştirdiğinde ise 'benim buraya gelmemin sebebi, her bir velînin yanında yeralma isteğidir" der. O arkadaşlarından birisi bir zaman sonra küfre düşerken, bir diğeri de dünya işleriyle meşgul olmaya başlar ve her ikisi de Şeyh'in hizmetini terkederler. Özetle, Allah'dan tevfiik ve hidayet dileriz..

Derim ki, bu hikâyelerde hürmetlerini ayak altına alanlara veya saygıdeğer şahsiyetlerine eziyet edenlere karşı evliyâullahın yanında yer almaya fazlasıyla işarette bulunmaktadır. Veleve, aralarında böyle bir muameleyi hakeden şahsiyetler bulunsa da. Evet, hakikaten böylelerinin şer'an inkârı ve ortaya çıkardıkları münkerâtın izâlesi gerekir. Lakin niyetini tam olarak tashîh ettikten, münkerdeki makâmını tahkîkten, yani kendindeki kemâle inanmanın yanısıra nefesine ve hevâsına mahsûs kıldığı şeylere intisâb etmeksizin, yüce şeriatıta yeralan kurallara intisâl ettikten sonra bu durum ortadan kalkabilir. Çünkü onun nazarında intisâbın varlığı, intisâbın yapıldığı şeyi ta'zimde bulunmaya şahâdet eder. Böylelikle bir kimse ona taarruzda bulununca, müntesib bulunduğu şeyle bağını koparır. Aksi halde ondan kendine bir zarar isâbet eder. Ancak onun taarruzu mücerred bir noktaya ise, nefsanî bir hevâ ve haz duyar. İşte böylelikle Hak sübhanehû, kendi katından bir emirle önündeki bütün perdeleri kaldırdı. Kendi nefsinde eğer bir hulûs-u niyet görmüşsen, zikrettiğimiz şeyleri iyice anlamalısın. Sonra istersen inkar edebilirsin. Allah'ın havl ü kuvvetiyle, yine O'nunla muharebeye girişmekten emîn olabilirsin. Teslim en eslem yoldur. Aşağıda gelecek 13. Babda zikrettiğimiz gibi, kendisine Seyyid Sâlim el-Hâmidî'nin def çalma konusunda kendisini yadırgadığı söylendiğinde Mevlânâ Abdüsselâm'ın (r.a.) şu sözü bu hakikati te'yid eder: 'Umulur ki bu, ona sünnetten zâhir olan bir hususa bağlılıktan kaynaklanır. Çünkü ben yay misali, ona ok fırlatmak için her fırsat arayışında onu hep sünnetin yanında gördüm. Ondan uzun mızrak gibi

bana gelen demirden dikenlere karşı ona vuracak yer aradım, ama bulamadım..'

Müellifin el-Vasıyyetü's-Suğrâ'da geçen 'size onlar yani ehl-i ilm fetvâlar konusunda muarazada bulduklarında' ifadesine bakınız. Aynı şekilde el-Maksad'da yer alan Beşinci Bâb'daki 'küçük şeyleri büyütmeğe yanaşmayın..' sözüne bakınız. Abdülvehhâb eş-Şa'ranî Münen'inde geçtiği ifadesiyle. 'Ey kardeşim, dikkat et! Başka birisi aleyhine kendi nefesine bakmaktan sakın. Ancak kibri önleyecek şer'î yolla bunu yapabilirsin. Şüphesiz ki, her kim kendi nefisini başka birisi aleyhine görürse, kaybetmeye maruz kalır' derken bir başka yerde 'eğer böyle olursa, bu makâmdeki bir kimsenin inkarı gerekir ve şeriatın emrine intisâl edilmelidir. Çünkü böyle birisi, şeriatın himayesine istinadında sana destek vermeye kâdir değildir.' ifadesini kullanır. Bir başka yerde ise, 'derim ki; inkâr durumu bazı fukahânın ehlullah hakkındaki değerlendirmelerinde devam edegelmiştir. Bunun sonu da yoktur. İnsanlar bu konuda büyük bir teaccüb içindedirler. Şeriat canibinden bir neticenin hasıl olması için bu fukarânın inkar edilmesi (dışlanması) maksadı, bu insanların zihinlerinden kaybolmuştur. Eğer böyle olmasaydı, onun aleyhine güç birliği oluşacak ve onu helâk edecekti..'

Şeyh el-Ayyâşî, şeyhi Abdülkâdir el-Fâsî'den naklen der ki; "Sâlih insanların kabirlerine sığmayan bir kişinin bu davranışı ihmal edilemeyecek seviyede, hadsiz-hududsuz bir cinayettir. Bu mahalden çıkarılması halinde bu durum alimlerin indinde velînin hürmetine karşı bir

zulüm ve onun değerini hafife alma demektir. Buna mübtelâ olan kimse, amelini Allah için yaparak kurtulsun.." El-Ayyâşî şu ilaveyi yapar; "Bu mahallerde vakî olan münkerâtın izâlesinde gücü yeten herkesin gaflete düşmemesi gerekir.." Bu mesele daha devam etmektedir. Muvaffak eden yalnız Allah'dır.

DÖRDÜNCÜ BASAMAK

Evliyânın gayr-ı masûm olduğuna, dair görüş hakkındadır.

Şüphesiz ki, evliyâ insanlar üzerinde maârif-i Rabbâniye ile imtiyaz eden insanlardır. Ve şüphesiz velî, zâhiren alışılmışın hilâfına davranırsa ona iktidâ edilmez. Sadece şeriata muvafık olanlar müstesnâ. Bilki, evliyâ muhafaza altındadır. Günahlar karşısında hıfzın onlarla birlikte olması câizdir. Ancak bununla ismet sıfatı karıştırılmamalıdır. Bu yüzden onlar ma'sûm değildirler. Evet, onların ismetle (günahsızlıkla) itibar görmesi sahihtir. Ancak bu cevâzla mukayyedir. El-Asl'da şöyle denilmiştir: "Ahmed Zerûk (r.a.) İmam Şâzelî'nin (r.a.) el-Hizbü'l-Kebîr'ine yaptığı haşiyede onun 'bizler ismet elbiselerini giydik' sözü hakkında, 'yani bu sözdeki muradı ismet-i kavîyedir. Bu, günahlara götürecektir. Şu hal nebî olmayanlar hakkında câizdir. Hatta böyleleri ve melâike için bu vacibdir.'" İmam Şâzelî'nin sözleri hakkında el-İrâkî şöyle der; "Bütün günahlardan selâmete ermede cevâz vardır. Her türlü günahattan ma'sûmiyeti istemek, enbiyâ ve melâike dışındaki insanlar için câizdir ve hatta vacib-

dir.."

Abdülaziz ed-Debbâğ (r.a.) der ki: "Şayet kerâmetlere ülfet peyda eden insanlar, velînin halini şerhetmeye yönelirlerse, ondaki sâlih umûr-u bâkiye ve umûr-u fâniyenin açılmasından sonra vaki olan şeyleri zikretmeye koyulurlar. İnsanlar bilirler ki, evliyâ hakikat üzeredir. Ve yine bilirler ki, velî duâ edince bazen kabul olur, bazan kabul olmaz. Tıpkı enbiyâ ve rûsûlde (aleyhimüssalâtü vesselâm) olduğu gibi bir işi dileyince bazan gerçekleşir, bazan gerçekleşmez. Buna ilave olarak velî tıpkı sâir insanlar gibi bazan bütün organlarıyla taata mazhar olur. bazan da buna muhalif hareketler sergiler.."

BEŞİNCİ BASAMAK

Türbelerin ve makâmat-ı sâlihînin ziyareti

Gazalî, meyyitin menfaat elde etmesi konusuna inanarak bunu şöyle dile getirir; "Hayattayken menfaatlenen bir kimse, öldükten sonra da menfaatlenir." İbnü'l-Arabî der ki; "Meyyit hayattakinden menfaatlenir, yoksa hayattaki meyyitten değil. Bizim itikadımıza göre hayattaki kişi meyyite faydalı olabilir." Lakin onun Allah'a ulaşmaya bir vesile kılınması mümkün mü? Bu konuda bir şahıs şöyle der; "Benim için böyle yap." Bu ifade El-Hilye'de yer alan Ebû Ma'rûf el-Kerhî'ye aittir. Bu sözle o inanmaktadır ki, meyyitin bulunduğu toprak, tevessülde bulunmaksızın Allah'a duâ edilen mübârek bir topraktır." İşte şeyhlerin uygulaması böyledir..

Muhakkik alim ez-Zerkânî, Şerhu'l-Muhtasar'daki Bâb-ı Nüzûr'un başlarında şu ifadeleri kullanır; "Hayatta olan birisini ziyaret nasıl mendûb ise, meyyitin de ziyareti öyledir." Hatta orada hayır işi de yapılabilir. İbn Abdî'l-Berr'in söylediği 'Hayrı sadece namaza mahsûs bir amel haline getirmeyin' sözü bunu gösterir. 'Bazı insanların kabirleri ve sâlih insanların geride kalan eserle-

rini ziyareti üzerinde fazlaca durmakta bir fayda yoktur. Çünkü bu ibadetlerdendir." Bu ifadeler de Muhtasaru'l-Berzeli'de geçer. Ve keza, "La tüşeddü'r-rihâl illâ selâsete mesâcidin./ Ancak üç mescid için yola çıkılır.." hadisi şerifi, kabir ziyaretlerinin men'edildiğine bir delil olarak gösterilemez. Çünkü burada 'müstesnâ minh' mahzûftur ve takdir edilen mana 'li-mescidin mine'l-mesâcidi illâ "dır. Müstesnâ mesâcid kelimesidir ve asl olan oraya ulaşmadır.. El-Kavâid'de Ahmed Zerûk şöyle demiştir; "Amellerde tevessül (birisini vesile kılmak) câizdir. Tıpkı her birisi en faziletli amelini dile getirerek bunlar hürmetine duâda bulunan mağara ashabının yaptığı gibi. Hz. Ömer'in (r.a.) Hz. Abbas'ı, ona su vermesi esnasında vesile kılması gibi. Hz. Ömer (r.a.) kabirleri ziyaretinde şöyle konuşmuştu; "Hayattayken kendisine ikramda bulunulan herkese, öldükten sonra da ikramda bulunulması câizdir." Kezâ İmam Gazâlî, Âdâbü's-Sefer'de şöyle der; "Bu maksatla yola çıkmak câizdir. Bu durum "Ancak üç mescid için yola çıkılır." hadisine ters düşmez. Mescidler bu üçü dışında fazilet bakımından müsâvidirler. Ancak ulemâ ve sulehâ farklıdır. Biz, faziletlinin daha faziletli olana ulaşmak için yolculuk yapmasını câiz görüyoruz. Özellikle öldükten sonra kerâmetleri zâhir olanlar, kerâmetleriyle, ilmi ve ameliyle bilinenler bu sınıfı oluşturur. Kabrinin başında yapılan duânın kabul edildiğine dair tecrübe ettiğim insanlar gibi, arzın dört bir yanında böyle daha bir çok insan vardır." İmam Şafî (r.a.) Musa el-Kâzım'ın kabri için "Tiryâk-ı mücerreb" demiştir. Şeyhimiz el-Kadîrî şöyle der; "Onların adı anıldığında gökten rahmet yağar. Onların

içtimâ mekanları Rablerinin huzurudur; O'na doğru yürüdükleri gün bu dâr-ı dünyadan çıkıp gittikleri gündür; yani vefat ettikleri gündür. Onları ziyarette, onları tebrik vardır. Rahmet nefeslerini onların üzerlerine yeniden üfleyerek arzetme vardır. O halde bu davranış müstehabdır. Şeriatın aslına sadık kalmak şartıyla, böyle mekanlarda erkeklerle kadınların birarada bulunmaları gibi münkerâtan ve muharremâtan sakınmak gerekir."

Bazıları bu manayı şöyle nazmetmişlerdir;
*"Salihînin sözleri ve isimleri serdedildiğinde,
 Onlar anıldığında, rahmet yağar.
 Onların meclislerinde bulun, nail olursun
 bereketlerine,
 Ve kabirlerini ziyaret et, öldüklerinde."*

İbn Bâdis, Sîniyye'sinde şöyle der:
*"Hayattakilere faydayı kusur gösterenleri,
 Sakın dinlemeyin, zira bu bir karalamadır.
 Şüphesiz faydanın şuhûdu, nefyeder o sözleri
 Özellikle millet, gösterir aksine delilleri."*

Derim ki, İmam Gazâlî'nin İhyâ'sında zikretmiş olduğu "Rahmet inmeye başladığında..." hadis-i şerifi "evliyây-ı sâlihînin anılmasıyla gökten rahmet yağar" şeklinde yorumlanmıştır. Ancak el-İrakî bu konuda; "Bu hadisin aslı yoktur ve merfu'dur. Bu Süfyân İbn Uyeyne'nin kavlidir. Kezâ İbn'ul-Cevzî de böyle rivayet etmiştir." El-Asl'da, "Salihînden insanların kabirlerini itibar ederek teberrüken ziyarette bulunmak sevilen bir

olaydır. Hayattayken olduğu gibi, öldükten sonra da kabirlerini ziyaret edip onlara duâda bulunmak, onlardan şefaât dilemek din imamlarından muhakkik alimlerimiz indinde ma'mûlün bih (yapılmasında mahzur olmayan) olarak kabul görmüştür.." denilir.

El-Medhal'de konuyla ilgili şöyle denir; "Hakikatte onların ziyareti, Nebi (SAV) ile bir muvâsala, keza onları vesile kılma mahiyetindedir. Onları ziyaretinde bu manayı gözönüne getir ve onları vesile kıl. Böylelikle durumun kemale erer ve emellerine kavuşursun.." Şeyh eş-Şa'ranî, el-Münen'inde demiştir ki; "Velî hakkında, bir zâtın kabrini ziyaretim esnasında 'acaba o burada hâzır mıdır, yoksa gâib midir' konusunda Allah'ın inayetiyle kazandığım mârifete göre anladım ki, evliyânın çoğu bu durumda büyük bir sürûr ve ferah içinde giderler, gelirler. Bir defasında Ömer b. el-Fârîd'ı (r.a.) ziyaret etmiştim. Onu kabrinde bulamadım. Bir müddet sonra bana geldi ve 'beni mazur gör, bir ihtiyacım vardı' dedi ve sonra şöyle devam etti; 'Bu hal ancak Allah'ın basîretini açtığı kimseler tarafından bilinebilir. Ama diğerleri, belli bir niyetle ziyaret ederler ve onun ecri Allah'a aittir.' Allah bana ölen evliyâyı görebilmemi ve onlarla sohbet edebilmemi nasib etti. Bu hal, onları ziyaret ettiğimde onlara karşı hüsn-ü edebim ve onlara hayattakilere yapılan muamelede bulunmam yüzünden bana verildi.." Devam eden bölümlerde konuyla ilgili hikayeler verilmiştir. Dileyen bakabilir. Abdülaziz ed-Debbâğ (r.a): "Kabirleri ziyaret âdâbındandır ki, bir kimse sahib-i kabir için duâda bulunmak ve duâsının kabulü için evliyâul-

lahtan bir velîyi Allah'a vesile kılmak istediğinde, ölen bir velîyi Allah-u Teâla'ya vesile kılmalıdır. Bu, maksûd için en sağlıklı, duâlarının kabulü için en yakın yoldur.." demiştir.

Derim ki: "Ziyaretçide bulunması gereken bazı şartlar ve edeb kuralları vardır. Bunlardan bazılarını Mevlânâ Abdüsselâm kitabında şu vasiyyeti ile dile getirmiştir;

'Mühim bir tenbih: Bu makâmda, çok himmetli allame Şeyh Ahmed en-Nâsırî'nin Kitâbü'l-İstiskâ li-Ahbâri Düveli'l-Mağribi'l-Aksâ isimli eserinde geçen şu sözlerini zikretmek gerekir ; *Afrika kıtasının bazı mekanlarında cereyan eden bir takım uygulamalara olumlu bakmak mümkün değildir. Kadın ve erkeklerin biraraya toplanması ve benzeri bazı yanlış uygulamaların evliyâ kabirlerinin ziyareti esnasında sergilenmesi veya bu esnada yüce şeriatın ortaya koyduğu kaidelerin aksine bilinen zâtın bir nevi istimal edilmesi gibi yanlışlar vardır. Müslüman kardeşlerimizin benzeri söz ve davranışları hakkında gereği şekilde uyarılması gerekir. İşte sana, onun (r.a.) söylediği sözler..*

Mühim bir tetimme: Mağrib ve diğer beldelerde uzun asırlardan beri, özellikle onuncu yüzyıldan bu yana çok çirkin bir bid'at zuhur etmiştir. Bu, halktan bir tafenin, kendi asırlarında veya daha önceki zamanlarda yaşayıp, velâyete ve çeşitli hususiyetlere sahip olduğu işaret edilen şeyhlerden birisinin etrafında toplanarak, o kişiye büyük bir muhabbet ve ta'zîmle sarılmaları, diğer şeyhlerden daha ziyade miktarda onun hizmetine ve yakınlığına bağlanmaları, bununla kalmayarak kendi ha-

yallerindeki şekliyle veya Allah-u Teâlâ'nın indindeki menzilini anlatır tarzda resmetmeleri, bu yaptıklarını açıklarken "bizler falan efendiye ittibâ ettik, falanın hizmetindeyiz' demeleri, bundan vazgeçmeyip aynen devam ettirmeleri, o kimsenin ismini nidâ ederek ondan yardım dilemeleri, ona karşı olan görevlerini aksatmaktan alabildiğine korkmaları, gerçek zarar ve faydanın ancak Allah'dan geleceği hakikatine rağmen ona yakınlaşmanın faydalı, ondan bir karış dahi olsa uzaklaşmanın çok zararlı olduğuna itikad etmeleridir. Böyleleri kendilerine başka bir şeyh efendiden bahsedildiğinde veya ona yönelmeleri istendiğinde, acaba o kişinin ta'zimi hakedip etmediğini görmeden öfkeden kıpkırmızı kesilirler. Bu hal gerçekten çok acıdır ve ümmet böyle tarikatleri ölçü olarak almaktadır. Her bir belde ve karyede benzeri çeşitli gruplar vardır. Halbuki, kendilerinden sonrası için bir örnek olan selef-i ümmet içinde böyle bir uygulama bilinmemektedir. Şâri'in (kanun koyucu Allah'ın) maksadı, şüphesiz insanların biraraya toplanmaları, aralarındaki ülfetin tamamlanması ve yönlerinin ittihadıdır. Allah şöyle buyurmaktadır; 'Bizim ve sizin aranızda müsâvî olan kelimeye gelin." Dinlerinde fırkalaşmaya giden bir kavim zemmedilmiştir. Ehl-i dinde bulunması gereken şart, birbirlerini Allah için, Allah yolunda sevecek, birbirlerine Allah'dan şefaatte bulunacak şekilde, tıpkı tarağın dişleri gibi yanyana bulunmalarıdır. Aynı zamanda Allah'ın velî kullarına hayır, hidâyet ve din yönleriyle ikramda bulunduğu hakikatlerden kendisine de ikram etmesini istemektir. Onları dinden ayrılmak ile değil, şeriat dahilinde sevmektir. Onlar hakkında edebten ayrıl-

mamak, onları faziletletlerinin üzerine çıkarmamak veya adeta gayba taş atmamaktır. Bu ise ancak, onların Allah katındaki menzillerine tam muttali olmakla gerçekleşir. Bu ise bize kapalıdır. Haceten bu perde indiği zaman, mevlâsıyla (veli olarak kabul edilen kişiyle) bağının kopmasından korkulur. Aslında bu öyle kimsedir ki, Allah onu kendisiyle imana ulaştıran hidayet yolunu gösterdiği Nebi'sini (SAV) ve dinde önderlerimiz olan havâss-ı ümmeti şefeati olarak yaratmış ve rızıklandırmıştır. Kuldan matlûb olan, bütün işlerinde yönünü ve maksadını Allah'a çevirmesi, bu konuda sadece Allah'la alaka kurması, isteğini ancak Allah'dan dilemesi ve kesinlikle Allah'a dayanmasıdır. Bunun ötesindeki bütün vasıtalara, ancak tevessül ve şefeati dileme şartıyla nazar edilebilir. Belirttiğimiz gibi bu, Allah'ın Hz. Muhammed (SAV) ile gönderdiği, O'nun (SAV) insanları davet ettiği ve uğrunda savaştığı Tevhid hakikatinin ta kendisidir. "Şüphesiz ki bu gerçek haberin ta kendisidir ve Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur..'

ALTINCI BASAMAK

Zâhiren ve bâtunen kerâmetin tarifî ve taksimi hakkındadır.

Allâme Sa'düddin(rahimehullah) Şerhu Akâidi'n-Nesefiyye'de şöyle der; "Velînin kerâmeti, nübüvvet davasıyla kıyaslanmayacak şekilde, o kişiden hârikulade bir durumun zuhurudur. Aynı zamanda kerâmet, imanla ve amel-i sâlihle mukârin değildir ki istidrâc olsun. Dâvâyı nübüvvetle mukârin değildir ki, mu'cize olsun. Kerâmetin hakikat olduğuna delil, sahâbe ve sonraki dönemlerde gelen bir çokları hakkında, özellikle inkârı mümkün olmayacak şekilde müşterek olayların tevâtüren nakledilmesidir. Bu mutlak anlamda hârikuladır. Bu konunun tafsilâtı çoktur.

Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Meryem'den, Hz. Süleyman'ın (AS) bir arkadaşından zuhûr eden kerâmetlerden bahsedilir. Vukûunu ispatladıktan sonra, artık cevâzının isbatına hacet yoktur.

"Evliyânın kerâmetini ispatladık.

Kim nefyetmişse, onun kelâmını çürüttük."

İşte, âdetleri nakzeder şekilde velinin yola çıktığında,

uzun bir mesafeyi çok kısa zamanda kat'etmesi bir kerâmettir. Tıpkı Süleyman'ın (AS) arkadaşının Belkîs'in tahtını, aradaki uzak mesafeye rağmen göz açıp kapayana kadar getirmesi gibi. Hz. Meryem'in hiç dışarıya çıkmadığı, dışarıdan da kimsenin getirmediği halde önünde yemeklerin, meyvelerin ve elbiselerin hazır olması gibi...

Sahîh'de sâbit olmuştur ki¹, Resûlüllah (SAV) şöyle buyurur; "Şüphesiz sizlerin içinde muhaddesîn² (zann-ı sâdik sahibi insanlar) vardır." Bunlardan birisi Hz. Ömer'dir. Bu konuya şahid olacak sahâbe içinde bir çok bilinen olay vardır. Hz. Ömer'in Hz. Sâriye ile olan kıssası, el-Muvattâ'da mezkûr Hz. Ebu Bekir'in kızı Hz.

1 'Sahîh'de sâbit olmuştur...' sözü hakkında derim ki, Sahîh-i Buhârî'de 'Benî İsrail Hakkında Zikredilen Bâb' başlığı altında yer alan bölümde, Ebû Hüreyre'de, o da Nebî'nin (SAV) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir; "Sizden önce gelen ümmetler içinde muhaddes (zann-ı sâdik sahibi) insanlar vardı. Eğerböyle birisi benim ümmetimde varsa, şüphesiz o Ömer İbnü'l-Hattâb'dır." Nevevî bu hadîste geçen "şüphesiz o Ömer İbnü'l-Hattâb'dır" ifadesi hakkında, "söylediklerinin vukû' bulmasıdır. O, muttali' olmasa dahi dediği olmuştur. Çok uzak bir mesafede olmasına rağmen komutanı Sâriye'ye 'Yâ Sâriye dağa sığın!' diye seslenmesi meşhurdur" der.

2 "Muhaddesîn" kelimesi "Muhaddes" kelimesinin çoğuludur. Şeddeli dâl harfi fethalı okunur. Çokları tarafından "zânn-ı sâdik sahibi. Mele-i A'lâ'dan kalbine hakikat ilkâ olunan insan" anlamı verilmiştir. Bu gibi insanlar, kendileri nebi olmaksızın, kendisine melâikenin ilham yoluyla hakikatleri bildirdiği kimselerdir. Bu konu hakkında Suyûtî, Buhârî'ye yaptığı Haşiye'sinde bilgi vermiştir.

Aişe'ye olan vasiyyeti bunlardandır. Bu ve benzeri vakı-alar hem sahâbeler, hem de sonraki dönemlerde yaşayan sâlihîn ve ehl-i iktidâ (kendilerine uyulan önder insanlar) arasında çoktur. Müellif, Tasavvuf Bölümü'nde ehl-i tasavvufun mücâhedesini, bundan neş'et eden keşfi beyan ettikten sonra şöyle der; "Ehl-i mücâhede görülen bu keşf çoktur. Onlar, başkalarınca idrâk edilemeyen hakâik-i vücûdu idrâk ederler. Bu yüzden bir çok olayı vukûndan önce derkedebilir, bununla tasarrufta bulunabilirler. Mevcûdât-ı süfliye hakkında nefisleri kuvvetlenir ve iradelerinin itaati altına girer.

Onlardan en büyük şahsiyetler bu keşfe fazla itibar etmedikleri gibi, onunla tasarrufta bulunmazlar. Konuşmakta emredilmedikleri bir konuda hiç bir şeyin hakikatinden haber vermezler. Bilakis kendilerinde vaki' olan bu hakikatleri bir imtihan vasıtası olarak değerlendirirler ve ancak kendilerine hücum edildiğinde bunu gösterirler. Sahâbe (r. anhüm) böyle bir mücâhede içindeydiler. Onların bu gibi kerâmetlerden aldıkları haz, diğer hazlardan daha fazlaydı. Ancak onlar buna fazla sığınmamışlardı. Ebu Bekir'in, Ömer'in, Alî'nin ve Osman'ın (r. anhüm) buna benzer çok faziletleri vardı. Onlara bu yolda tâbi olanlar ehl-i tarîkattir ve Risâletü'l-Kuşeyrî bunlara geniş yer ayırmış ve sonraki dönemde onların yoluna tâbi olanları zikretmiştir. Eserde şöyle denir: "Bu keşf, onların indinde ancak istikametten neş'et etmesi halinde sahih olabilir. Çünkü keşf, eğer sihirbazlar, hristiyanlar, murtâzîler ve benzerlerinde olduğu gibi, onda istikamet yoksa sahibinde açlık ve boşluk hâsil eder. Bizim mura-

dımız ancak istikâmetten neş'et eden keşftir. Müteahhi-rûn ehli bu keşfe önem vererek, ulvî ve süflî mevcudâtın hakâiki, mülk ve rûh, arş ve kürsî gibi onlara bu yolda iştirak etmeyenlerin onların ezvâkını ve mevâcidini (vecd hallerini) almada duyu organlarının noksan kaldığı benzeri hakikatleri hakkında konuşmuşlardır. Ehl-i fetvâ ise onların bu halini tenkid etmişlerdir. Onlara göre müsellem olan (doğruluğu kabul edilmiş) şey, bu yolun kesin olarak kabul ve reddedildiğine dair açık bir bürhanın ve delilin bulunmamasıdır. Çünkü bu, vecd kabilinden sayılmıştır." Aynı eserde denilmiştir ki; "Bir topluluğun kerâmetlerinden, mugayyebâtan haber vermelerinden ve kâinata çeşitli tasarruflarda bulunmalarından söz etmek sahîh bir şeydir, münker değildir. Bazı ulemâ bunun inkarına meyletse de, bu doğru değildir." Allâme el-Âlûsî, 'De ki, gaybı ancak Allah bilir' ayetini yorumlarken, "Hiç şüphesiz, mürtâzîlerdeki ve kâfir Cevkîlerdeki ilmin çoğu müslüman sûfîlerden gitmiştir. Feyz yolu, onun mertebeleri ve ahvâli hadsizdir. Ona ehil olma ise kâh fitrî olur, kâh kesbî olur. Onun iktisâb yolları, bir kaç cümleyle özetlenemeyecek kadar farklı farklıdır. Kâfir mürtâzîlerin bunu elde etmeleri, muttaki mü'minlerin ifâzalarına (elde etmelerine) benzer. Ancak muhakkik alimlere göre bu iki durum arasında azîm bir fark vardır. Bazı mutasavvıflar bu konuda, "Şüphesiz bu hak değil, ona benzemekle beraber bilakis bâtıldır. Çünkü böylelerinin yerleri birer fitne yuvalarıdır. Ekserinde belâ vardır. Cevkîlerden olan mürtâzîlerin ilmi, İslama mensub bazı mutasavvıfların ilmine ilhak edilmiş, bu yapılırken üzerlerine vâcib olan ekser ahkâm ihmâl edilmiş, gece

gündüz bütün zamanlarında mahzurâtı irtikâba devam etmişlerdir. Böyle itikadların kerâmet olarak değil, büyük bir hasârete ve nedâmete yol açacak hikmet olarak değerlendirilmesi gerekir." Allah bu açıklamaları gayet güzel bir şekilde yapan alimimize ziyâdesiyle rahmet eyesin ki, keşf meselesini bütün incelikleriyle araştırıp ortaya koymuş. Eğer istersen Cin Sûresi ve Lokman Sûresinin ahirine bak. Bu takdirde göreceksin ki, bazı mugayyebât hakkında haberler vermek kerâmet babından değil, ortaya atılan sözlerdeki tesadûf babından vaki olan hadiselerdir.

"Hilâli görmediğinde rahat tut gönlünü.

Zira hiç bir insan gözüyle göremez onu."

Belki de bâb-ı kerâmette bazı harikulâde olaylar hakkında daha ziyade söz söylemek gerekirdi. Bil ki, allâme el-Hayâlî'nin Haşiye'sinde belirttiği gibi, harikulâde olayın altı kısmı vardır. Bazıları bunu şöyle nazmetmiştir;

"Eğer bir işte harikulâdelik görürsem,

*Bir Nebîden sadır olan **mu'cizedir** derim.*

Eğer onda nübüvvet vasfından önce gelmişse,

*Kavmin peşinden ittibâ ettiği **irhasattır** derim. Eğer, bir gün bir velîden gelmişse, şüphesiz ki,*

*Nazar sahibi indinde hakiki bir **keramettir** derim. Eğer bazı avâmdan suduû etmişse,*

*Hak ise olur **maûnet** ve eder iştihar.*

Eğer muradına muvafık olursa fâsık adamın.

*İstidrâc ismini alır ve kalır müstakâr Aksi halde, onların indinde **ihane**tle çağrılır.*

Ehlinin nazarında, tamamlandı bütün kısımlar."

Sihre gelince, bu hârikulâdelik değildir. Çünkü bu sebeplerini yakından bilenlerce gayet alışılmış bir durumdur. Cevâhirü'l-Meânî'de geçen bir tenbîh: "Kerâmetler zâhir ve bâtın olmak üzere iki kısımdır. Şeyh İbn Atâullah da bu görüştedir. Zâhir olan kerâmet, Allah'ın kullarından sâlih olanların eliyle icrâ ettiği olaylardır. Tayr-ı mekân, suda yürüme ve benzerleri gibi. Ancak bunda istikâmet şartı aranır ki, aksi halde kerâmet olarak isimlendirilmez. Kerâmet sâbit-i akıl ve zâhir-i temyîz birisi eliyle zuhur edebileceği gibi, gerçek makâmının îzharı ve çevresindekilerin eziyetlerine karşı himayesi için bir behlûlün eliyle de görülebilir. O halde bunda istikâmet şart olmamaktadır. Zira ikinci gruba giren insanlar tekliften sakıttırlar. Diğer yandan, kerâmetin husûsan istikâmet sahiplerinden sâdır olması, en üstün ve en yüce bir makâmdır. İki faziletin arasını biraraya toplamak için ibadetlere devam şarttır. Mârifet-i billâh, haşyet, murâkebenin devamlı olması, yakînî rûsûha ulaşma, Allah'ın yardımıyla fehmetme, O'na bağlanma ve O'na tevekkül etme gibi hârikulâdelikler ve bâtınî durumlar, Allah'ın kullarına sunduğu bâtınî ihsanlarındandır." Şeyh-i Ekber Fütûhât'ında şöyle demektedir; "Kerâmet iki kısımdır: Kerâmet-i hissiyye, su üzerinde yürüme gibi. Kerâmet-i maneviyye ki, bu kemâl-i muhafazası için zâhiren ve bâtınen şeriatın hudutlarına muvâfık davranmaktır. Bundan ulûm ve maârif-i ehliyye neş'et

eder...Ekâbir, kerâmet-i hissiyeye fazla rağbet göstermezler. Onların indinde en büyük kerâmet ilm-i billâh ve ilm-i dâr'ul-âhirettir. Dâr-ı dünya ise böyle bir teveccühe müstehak değildir. Bunun için de yaratılmamıştır. Ona konulan her bir şey, insanların ondaki esas maksadı basîretle görmeleri için vardır. Ta ki, kendi nefsi ve hareketleri konusunda câhil kalmasın...Şüphesiz ki kerâmet, ilimden başkası değildir.." Benim görüşüm, kerâmet-i mâneviyenin daha faziletli olduğu cihettedir. Zira mertebelerin en yücesi ve parlağı mârifetullahtır. Çünkü mârifetullaha muâdil olacak başka bir makâm yoktur. Veliyy-i Muhammedi, böyle bir kerâmetin yerine başka bir makamı lâyük göremez. Bu makâm Hz. Nebî'nin (SAV) manevî âyet-i kübâsıdır. Ve kerâmet nûr-u mu'cizeden bir pırıltıdır. Bu konuyla ilgili basîret, maârif ve irfan erbabının çok sözü vardır. Bunlardan bazılarını sizlere aktaracağım. Ebu'l-Abbâs el-Mürsî (r.a.) der ki: "Mekke'de olsun, başka yerlerde olsun, esas mesele o kişinin tayr-ı arz yapması (uzak mesafelere bir anda gidebilmesi) değil, evsâf-ı nefsinin ondan tayyetmesidir. Böyle olursa, Rabbinin indinde bir yer kazanabilir." İbn Atâullah bu konuda, "Kendisine her kerâmet tahsîs olunanın kurtuluşa ermesi kesinleşmiş değildir" derken, İbn İbâd "Buradaki kurtuluşa erme, Hak Teâlâ'nın bazı kulları üzerinde yardımını ve inâyetini izhâr etmesi, lütfunu sunması ve onu gözetmesidir. Onlardan bazılarında bu hal devam ederken, ağyârı ve ekvânı (diğer varlıkları) görmekten halâs ederek irfân tahakkuk eder. İşte bunlar ilm-i billâh ve hubb-u lillâl ehli olan havâss-ı mukarrebîndirler. Onlardan bir diğer kısmı ise; Allah onları zir-

ve-i kemâle çıkarır, kendisine lâıyk ilim ve amellerle terbiye eder. Bunlar avâm-ı mukarrabîndirler. Bunlar ashâb-ı yemindirler, ibâddırlar, zâhiddirler, ehl-i mücâhede ve ehl-i evrâddırlar. Eğer onların ilk grubla olan ortak yönlerini söyleyecek olursak, Cenâb-ı Hak onlara letâif-i kerâmâttan lütufta bulunmuş, tâat ve ibâdât vazifeleriyle onlara yüce makâmlar bağışlamış. Nefislerine yönelmekten kurtulmuşlar, hazlarına mürâattan geri kalmamışlar, bilakis esbâb perdelerine bağlı kalmışlardır. Böylelikle Hak Teâlâ onlara izhâr-ı kerâmet tahsîs etmiş, nefislerine sükûnet, kalplerindeki yakîne sebât vermiştir. Ancak ilk gruptakiler bunlardan kendilerini men'etmişlerdir. Çünkü onlar yakînde, kuvvet ve salâbette rûsûh elde etmeye ihtiyaçları yoktur. Avârifü'l-Maârif yazarı bu konuda şöyle der; "Kader manalarından hiç bir şey keşfetmeyen bir kimse, keşfedenlerden daha faziletlidir." eş-Şiblî (r.a.) hazretlerine "Ebû Türâb ıssız bir yerde aç kaldı ve sonra bütün her yerin taamla dolduğunu gördü" denildiğinde söyle konuşur; "Eğer o gördüğü yere ulaşıyadı, tıpkı 'beni yediren ve içiren Rabbimin yanından ayrılmayacağım' diyen kişi gibi olurdu". El-Yâfeî der ki; "Evliyâ arasında kerâmeti olan velînin, kerâmeti olmayan bir diğer velîden üstün olması gerekmez. Bilakis bazı veliler vardır ki, kerâmet göstermedikleri halde, kerâmet gösterenlerden daha faziletlidirler. Çünkü kerâmet sahibini takviye içindir." Kutbü'l-Ârifin İmam el-Cüneyd bu konuda "Suyun varlığını yakînen bilip de bu yolda yürüyen ve bu uğurda susuzluktan ölenler diğerlerinden daha faziletlidir" demiştir. Hz. Ebû Yezîd der ki: "İlk başlarda Hak Teâlâ bana âyetlerini gösterivordu.

Ama ben onlara yönelmedim. Allah bana hakikati gösterince, kendi mârifetine bir yol nasib etti." Eğer, 'evliyâ kerâmetlerine usûl-u şeriatin hangi aslından giriş yapılır' diye sorulursa, derim ki, Ebû İshâk eş-Şâtıbî bu konuyu tahkîk etmiş ve "Hükm-ü Ruhsat" başlığında ele alındığını söylemiştir. Bu beyan, mârifet üzerine mütevakkıftır ve bunu te'yid eder. Aynı zamanda bu, çoğunluk nazarında yakînin takviyesidir ve imtihan ile münâsebetardır. Bu ise ubûdiyet mertebelerinde tekâlifin külliyyen, mükelleflerin tamamen lâzımıdır. Zira kerâmet onların (diğer insanların) aleyhine oldukları şeyleri lehlerine çevirir. Çünkü o, umûm âdetler üzerinde bâriz olan Allah'ın ayetlerinden bir ayettir, ta ki itmi'nanda husus (hususiyet) meydana gelsin. Hz. İbrahim'in (AS), "Ey rabbim, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster" demesi, aynı şekilde Hz. Peygamber'in (SAV) Hz. Musâ ile Hz. Hızır (Aleyhimüsselâm) ayrılmalarını hikâyeye ederken; "Allah kardeşim Musa'ya rahmet eylesin, eğer sabretseydi daha çok sevecektik, hatta bizlere o ikisinin haberini anlatırdı" buyurması buna örnektir. İşte bu ifadeler, ondan neş'et eden muhtaçlara sadaka verme gibi nefsin nazlarına raci olan durumu te'yid eder. Sadakayı alan kimse bunu kullanmada ve tüketmede muhayyerdir. İsterse onu çalışarak kesbetme yoluna gitmez ve hacetini mu'tâd vecih üzere talep eder. Bu durumda kendisine olan tasaduku terkeden kimse gibi olur. İsterse çalışarak kesbeder. Bu durumda ise azîmet-i âmmeye rücû etmiş olur. Eğer sadakayı kabul ederse, kendisine bir zararı yoktur. Çünkü o, böyle bir mevkidedir. Şüphesiz çoğu insanlar bilirler ki, Allah esbâbı ve müsebbebâtı ortaya koymuş,

tıpkı ibadetlere bir teklîf ve ibtilâ (sınama) özelliği vaz'ettiği gibi, fakr u zarûret içinde bulunan mükellef için de bu durumu bir teklîf ve ibtilâ vesilesi kılmıştır. Harika bir olay vukû bulduğunda, belli bir fayda sağlayacaktır. Zira onun zımında kesb veya ondan korkma şeklinde teklifteki meşakkatin refi sözkonusudur. Bu yüzden konu, kesb yoluyla teklîf meşakkatini refetmesi haysiyetiyle "Bâb'ür-Ruhas (ruhsatlar bâbı)" başlığı altında ele alınmıştır. Rabbanilerin mertebeleri müteşavvıklarınkinden (şevk ehlinden) farklıdır. Çünkü bunlar ehl-i istidrâcdandırlar. Eğer bu mesele hakkındaki araştırmalar hakkında daha fazla bilgi edinmek istersen, el-Muvâfakât kitabındaki Birinci Cüz'ün sonlarına bakmalısın. Çünkü burada bu makâm ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Allah bu kitabın müellifine rahmet eylesin, onun ve ulemâ-i âmilînin feyziyle nimetlendirsın. Şüphesiz ki ni'metleri veren O'dur.

YEDİNCİ BASAMAK

Çalgı aletiyle veya aletsiz olarak semâ' yapmanın, raksetmenin ve ihtizâza gelmenin hükmü hakkındadır.

Derim ki, semâ' konusu çok uzundur, eski ve yeni, zâhir ve bâtın ulemâsının bu konudaki görüşleri muhtelifdir. İleri sürülen fikirler birbirine zıt olmasının yanısıra, onlardan çoğu konuyla ilgili tasnifte bulunmuşlardır. Bunlardan bazıları, Kadı Ebu't-Tayyib, allâme Ebû Muhammed İbn Kuteybe, Ebû Mansûr el-Bağdâdî, İmam Abdülmelik İbn Hubeyb, Ebû Muhammed İbn Hazm ve benzeri alimlerdir. Müteahhirûn alimlerinden ise, Kemâlüddin Ca'fer el-Edfevî, Şemsüddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye, el-Hâfız İmâdüddîn Ebû Kesîr, İmâm et-Tartûşî, Ebu'l-Mevâhib Muhammed et-Tûnusî ve benzerleri bu alanda çalışmalar yapmışlardır. Aşağıda tafsilatı geleceği gibi, bunlardan bazıları semâ'ı mutlak olarak haram sayarken, bunlara mukabil bazıları mutlak cevâz verilmesi ve rızâ gösterilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Sizlere bu konuyu özetledikten sonra, zikrinde beis olmayan bölümleri ayrıntılı olarak dile getireceğiz. Bundan sonrası ise tamamen size kalmaktadır.

Şüphesiz Allah, Müsteân'dır (zorda kalanlara yardım eden). Veli'yyüt-tevfik ve'l-ihsân'dır (Muvaffakiyer ve ihsan verendir). Muhakkik alim Şeyhü'l-Emîr, meşhur alimlerden Şeyh Abdülbâkî ez-Zürkânî'nin Şerh'ine yaptığı Haşiye'sinde yer verdiği el-Velîme (düğün yemeği) Bölümü'nde şöyle der; "Bil ki, hiç şüphesiz semâ' bahsi çok uzundur. Eski ve yeni alimler bu konuda ihtilâfa düşmüşlerdir." El-Kuşeyrî risâlesinin sonlarında gayet güzel bir şekilde bu konuya yer ayırır; "Ehl-i ilm arasında yaygın olan kanaat, çalgı aletlerinin hurmeti (haram oluşu) yönündedir ve buna illet olarak, bu uygulamanın lehviyata yol açmasını göstermişlerdir." Biz deriz ki, hüküm illetin etrafında döner. Es-Seyyid kitabında, "Düğünlerde ve diğer merasimlerde aletle semâ' yapmak kerih görülmüştür. Ancak bu tür eğlencelerin haram kılınması hakkında ne kitâbullahda sarih bir âyet, ne de sünnet-i seniyyede sahih bir hadis bilmiyorum. Bunlar tamamen haklarında kat'î bir delil olmaksızın haram vehmedilen zâhirî ve umûmî uygulamalardır."

Aletle semâ yapmayı mutlak olarak câiz görenlerden olan el-Hâfız Ebu Muhammed Ali İbn Hazm ez-Zâhirî şöyle der; "Bu konuda semâ'ın tahrîmini (haram sayılmasını) ifade eden hadisler mevzû'dur (yani güvenilirliği kesin olmayan). Ancak bunun yapılması uygun değildir." Şafîî imamlardan el-Mâverdî ise; "Semâ' hüznleri selbeden ateştir." der. Eş-Şihâbü'l-Hafâcî, Şerhu's-Şifâ'sında konuya yer verirken, Şeyh Muhammed el-Bekrî (rahimehullah) şöyle der; "Meclislerimizi üd ile kokulandırdılar." İbn Ganim el-Makdisî'nin eseri olan Mefâtî-

hu'l-Künûz'un sonlarında denilir ki; "Bil ki, burada semâ' zikri hakkındaki son söz, onda ne bir mahzûrun, ne bir mübâhlığın, ne bir müstehablığın, ne de müstahsenliğin olduğudur. Bunun üzerinde fazlaca duranlar semâ' kerih görmüşler, aslen ve fer'an, hakikaten ve şer'an inkar etmişlerdir. Bu onların bir yanlısıdır. Çünkü böyle bir hüküm onları bir çok evliyâyâ hatâ isnad etmeye, ulemâdan ekserine fisk ithamı yapmaya iter. Çünkü onlar hilâfsız olarak tegannî dinlemişler ve bu yolla vecde gelmişlerdir. Aynı zamanda onlara meczubluk, şuur kaybı ve dengesizlik gibi sıfatlar izafe etmişlerdir. Nasıl olur da böyle en mükemmel ahvâle mazhar olan insanlara nakîse nisbet edilebilir.."

Şüphesiz bu konunun ayrıntılı bir şekilde ele alınmasına, ehl-i semâ'ın ve onların farklı tabakalarının nazar-ı dikkatle incelenmesine ihtiyaç vardır. Her kim bu konuyu sıhhatli bir şekilde anlar, bu yöne yönelirse kalp aynasını riyâzetle cilâlaması gerekir. Biz şüphesiz onun semâ' yapmasını haram ve bunu yapmasını hatalı bulmuyoruz. Ebû Tâlib el-Mekkî şöyle der; "Semâ'ı ta'nedersek (tenkid edersek), yetmiş siddîki ta'netmiş oluruz." Eş-Şiblî'ye (r.a.) semâ' hakkında soru yöneltildiğinde şöyle cevap verir; "Zâhiri fitne, bâtını ibrettir. Her kim gerçek işareti öğrenirse, semâ'ı çözmüştür. Aksi takdirde fitneye yönelir." Mefâtihu'l-Künûz yazarı eserinde bir hadis-i şerife yer verir: "Buharî ve Müslim'in Urve İbnü'z-Zübeyr'den tahrîcine göre, Aişe (r. anha) rivayet eder ki, Ebû Bekir (r.a.) bir bayram günü yanına gelir. O esnada yanında bendir-i şerif çalan iki câriye vardır. Nebî (SAV)

de elbisesine bürünmüş vaziyettedir. Ebû Bekir (r.a) o ikisine kızar ve azarlar. Bu esnada Resûlullah (SAV) yüzünü açar ve 'Bırak onları ey Ebû Bekir, bu gün bayram günüdür.' der." Aynı müellif bu örneği verdikten sonra şöyle devam eder; "Semâ' üç kısımdır: Mahzâ haram olan ki bu, gençlerden çoğu, şehvetleri galebe çalanlar, bâtin-ları kirlenenler ve maksadları fesâda uğrayanlar için geçerlidir. Özellikle günümüzdekilerde görüldüğü gibi, kendilerine ve kalplerine mezmûm sıfatların galebe çaldığı kimseler, semâ'a bu yönden yaklaşırlar. Bu da bizim ahvâlimizin ne kadar kirlendiğini, amellerimizin ne kadar fesâda uğradığını gösterir." El-Cüneydî (r.a) konu hakkında şunları söyler; "Semâ' ancak ehli olan insanlar arasında olursa güzel karşılanabilir. Eğer gerçek ehilleri yoksa, gerçek amacından çıkarılmışsa, ârif olan kimsenin bunu terketmesi gerekir."

"Semâ'ın ikinci kısmı, mübâh olandır. Bu, güzel sesle ancak sürûr mülâhaza eden, ferâh hisseden veya bu yolla bir takım hakikatleri tezekkür edebilen insanlar için geçerlidir.

"Üçüncü kısım, mendûb olandır. Bu ise, kendisinde Allah sevgisi ve şevki galib olanlar için geçerlidir. Böyle insanlarda sadece ve sadece sıfât-ı mahmûde (övlümüş sıfatlar) harekete geçer, Allah-u Teâlâ'ya olan şevk ziyadeleşir ve İlâhî ahvâl-i şerife (şerefli haller) ortaya çıkar." İşte, Mefâtihu'l-Künûz'da verilen bilgiler bu şekildedir. Risâletü'l-Kuşeyrî'de yer alan Bâbü's-semâ'mın başlarında şöyle denilir: "Hilâfsız bir hakikattir ki, Resûlullah'ın (SAV) önünde şiirler okunmuştur. Eğer, mûsikîsiz olarak

semâ' yapmaya cevâz verilirse, bir şarkıcı terennümünün dinlenilmesiyle ilgili olarak hüküm yine değişmez, aynı olur." (Ebu'l-Mevâhib¹ Şemsüddin de böyle demiştir) Muhammed İbn Ahmed et-Tûnusî risâlesinde onu İbn Zağbân olarak tanıtmıştır.

Emmâ ba'd; Bu anlattıklarımız semâ'ın ve tegamînin ibâhesi (mübahlığı) ile alakalı faydalardır. Bu ikisinin biraraya getirilmesi sebebiyle câhillerin inkârı ve onların makâmlarının tahkir edilmesi vâki olmuştur. Aynı zamanda burada, sahâbeden, tabiinden ve büyük imamlardan çoğunun tegannî dinlediklerine dair bilgiler verilmiştir. El-Echûrî, Şerh'indeki Velîme Bâbında konuyla ilgili bir nakilde bulunduktan sonra şöyle der; "İmam İzzüddîn İbn Abdisselâm el-Kavâid isimli eserinde, 'kendisinde zevcesine ve ümmetine duyduğu aşk gibi mübâh bir hevâ bulunan bir kimsenin semâ' yapmasında beis yoktur. Nefsimde dinlerken hiç bir şey hissetmiyorum diyen bir kimsenin semâ' yapması haram değildir.' demiştir." Es-Sühreverdi'nin görüşü şöyledir; "Semâ'ın münkerattan sayılabilmesi için, bir kimsenin semâ'ın kuralları ve tesirleri konusunda câhil olması veya ahvâlden haram sayılanları bilmemesi veyahut hiç bir şeyden zevk almaz vaziyette bir yapıya sahip bulunması gerekir, işte bu durumlarda semâ'ın inkârında ısrar edilebilir." Ebû'l-Mevâhib, ikinci kısım hakkında O şöyle der; "Defle birlikte yapılan tegannî konusunda ulemâ ihtilaf

1 "Ebu'l-Mevâhib" ifadesinde kastedilen kişi, İmam Muhammed'dir. Maliki mezhebindedir ve Ezher'in köklü, hayır, iyilik ve karakter bakımından önde gelen alimlerindedir.

tadırlar. İçlerinden bir kısmı bunun tahrîmine (haram kılınmasına) hükmederlerken, bir kısmı da ibâheliğine dair görüş beyan etmişlerdir. Bu ikincisi, Şâfililerden bir grubun görüşüdür. Gazâlî bu görüşü tercih etmiştir. Er-Râfî, eş-Şerhu's- Sarîh'inde "şüphesiz bu en zâhir olan"dır" derken, el-Kebîr'de ise buna yakın olarak, "bu en yakın görüştür" demiştir. Bu görüşü paylaşanlar arasında İzzüddîn Abdüsselâm, İmam Takıyyüddîn İbn Dakîku'l-Iyd, Kadıyyü'l-Kuzât İbn Cemâa gibi alimler vardır. Denmiştir ki, "bu mezhebin gereğidir". Bir başka yerde ise, "Ehl-i salâh, mârifet ve ilim halen Şebâbe¹ semânda hazır bulunmaktadırlar.

1 Şebâbe kelimesi hakkında el-Arûsî der ki: Bu 'Kamış'tır ve başlıbaşına bir çalgı aletidir. Çünkü bu 'bir çoknağmeleri kolaylıkla seslendirebilen kâmil bir alettir." İmam ed-Delûkî kıyas yoluyla bunun tahrîmine hükmetmiştir. Et-Tâcû's-Sübki. Tevşih'inde şöyle demiştir: "Birçok araştırmalarda bulunmama rağmen kamışın tahrîmi konusunda bir delil bulamadım. Benim görüşüm, bunun haram oluşu yönündedir. Bir çok hikmetler taşımasıyla birlikte, ehl-i zevkten insanlar için bana göre en evlâ olanı bundan yüz çevirmeleridir. Çünkü bundaki gaye lezzet-i nefsâniyenin husûlüdür. Halbuki bu şeriâtın isteklerinden değildir. Nefisleri üzerinde ciddiyetle duran ehl-i zevkin hallerini kabul etmekteyiz. İzzüddin Abdüsselâm ve İbn Dakîki'l-Iyd'in bunu dinledikleri hikâye edilir. Bu iddianın yalan olduğu gayet açıktır. Bazı büyük şahsiyetler bunun lehviyat ve nefsâni aşkı çağrıştıran bir alet olduğunu ve tanbura benzemediğini söylemişlerdir. İbn Tâhir'in Şeyh Ebî İshâk eş-Şirâzî'den bahsederken, onun bu çalgı aletini dinlediğini söylemesi, tıpkı sahâbe ve tabînin tegannî ve eğlence üzerinde icmâ ettiklerini söylemesi gibi, yine yalan kabilindedir.."

Böyleyken onların ellerinde zâhir kerâmetler cereyan etmekte, kendilerinde ahvâl-i seniyye hasıl olmaktadır. Haramları irtikâp eden kimse, özellikle bunda ısrar etmekteyse fıska düşer." İmâmü'l-Haremeyn ve diğer imamlar, kerâmetlerin bir fasık eliyle ortaya çıkmasından alabildiğine imtinâ etmişlerdir.

Ud gibi yaylı sazlarla, kaval ve sair çalgı aletleriyle semâ' yapma konusuna gelince, ulema bu konuda ihtilaf halindedir. En çok tartışma ise yaylı sazlar konusunda cereyan etmiştir. Dört mezhebden ortaya konulan meşhur görüşe göre, bunlar eşliğinde semâ' yapılması haramdır. Bir kesim ise bunun cevâzına hükmetmiştir. Sahâbeden Abdullah İbn Ömer, Abdullah İbn Ca'fer, Abdullah İbn Zübeyr, ve diğerleri, tâbiûndan Hârice İbn Zeyd, Abdurrahman İbn Hassân, Saîd İbn'ül-Müseyyeb, Atâ' İbn Reyyâh, eş-Şa'bî, İbn Ebî Atîk ve Medine fukahâsının ekseri semâ' konusunda olumlu fikir beyan etmişlerdir. İmam Mâlik'in semâ' yaptığı, ancak bunun yakın arkadaşları tarafından bilinmediği nakledilir. Kadı Ebû Bekir İbnü'l-Arabî 'Ârızatü'l-Ahvezî Şerhu't-Tirmizî' isimli eserinde tegannînin mübâhlığı hakkında konuşurken şöyle der; Eğer ûd eşliğinde yapılırsa, Ebû Bekir-i Sıddîk'ın (r.a.) şu kavline dahil edilebilir; "Resûlüllah'ın (SAV) evinde şeytanın mizmârı (kavalı) mı çalınıyor? diyen Ebû Bekir'e (r.a.) Resûlüllah (SAV) şöyle cevap verir; "Onları bırak, bugün bayram günüdür." Eğer bu tanbûr eşliğinde yapılırsa, tahrîmine dair bir belirti yoktur. Çünkü bütün bunlar zayıf kalpleri kuvvetlendiren ve nefisleri dinlendiren aletlerdir. Öte yandan lügatte ûd tan-

bûr olarak da bilinir. Üstad Ebû Mansur el-Bağdâdî bunun mübâh oluşu cihetine meyletmiştir. Meşhur alim Şeyh Ebû İshâk eş-Şirâzî'nin naklettiğine, İbn Tâhir el-Makdisî'nin hikâye ettiğine göre, Ehl-i Medine arasında bu konuda hilâf yoktur.

Medine ulemâsından İbrahim İbn Sa'd ibâhesi yönünde konuşmuş ve daha hiç bir açıklama yapmadan bizzat kendisi çalmıştır. Halife Harun Reşîd Bağdad'a geldiğinde bir halka toplar ve ona şöyle der; "Bir şeyler anlat yâ İbrahim". O şöyle karşılık verir; "Bana bir ûd verir misin yâ emîru'l-mü'minîn". Halife, "Tutuşmuş ateş mi istiyorsun?" (Arapçada ûd hem çalgı aleti, hem de ateş anlamına gelir.) diye sorar. İbrahim şöyle der; "Hayır, çalgı aleti olan ûd". Kendisine istediği getirilir. Onu hem çalar, hem tegannî söyler, daha sonra da konuşma yapar. İbrahim İbn Sa'd, Şafiî şeyhlerinden birisidir¹ ve Buharî ondan rivayette bulunmuştur. O, meşhur müctehid imamdır, adâletli, sikâ ve me'mûn(emniyetli)dur. Eline ûd alıp çalmaya başladığında, Harun Reşîd şöyle demişti; "Yâ İbrahim, sizin alimlerinizden ûdun haram oluşunu kim söyledi?" Onun cevabı, "Allah'a bağlananlar, yâ emîre'l-mü'minîn" şeklindeydi. İbn Arafâ, Muh-tasar'ul-Fıkhî isimli eserinde İbrahim İbn Sa'd'dan ûdla tegannînin ibâhesine dair görüşünü zikretmiştir. Malîkî dostlarımızdan olan İmam el-Mâzerî, İbn Abdülhakem'den bunun mekrûh olduğuna dair görüşünü naklet-

1 "Şeyhlerinden birisi" sözünden kastedilen, Kütüb-ü Sitte ricâlındendir.

miştir. El-Izz İbn Abdüsselâm'dan hikaye edildiğine göre, hiç şüphesiz bu mübâhdır. Tahrîmine hükmedenler ise, bunun günahlar arasında küçük mü, yoksa büyük mü olduğunda ihtilafa düşmüşlerdir. Daha sahih olanı birincisidir. El-Mâzerî, Şerhu't-Telkîn'de İbn Abdülhakem'den şöyle dediğini nakleder; "Düğünlerde veya kutlamalarda olursa reddedilmez." Üstad Şerefüddin İbnü'l-Fârid (r.a.) şöyle der;

"Aleni olarak zevkle eğlenenlerden sakın olma,

Ciddi adamın ciddiyetiyle sazlar alay eder."

Raks konusuna gelince, aynı şekilde fukahâ bu konuda da ihtilâf halindedir. İçlerinden bir kısmı bunun mutlak olarak kerâhetine hükmetmişlerdir. Bunlardan birisi el-Kaffâl'dir. Üstad Ebû Mansûr konu hakkında. "Şarkı eşliğinde raksetme mekrûhtur." Bir kısmı ise mutlak ibâhesine hükmetmişlerdir. Şafîî alimlerden el-Umde müellifi, "tegannî aslen mübâhtır. Aynı şekilde kamış (kaval) çalma ve raksetme de öyledir." der. Benzer ifadeleri İmâmü'l-Haremeyn de kullanır ve şöyle der; "Raks haram kılınmış değildir. Bu eğrilip doğrularak yapılan hareketlerden ibarettir. Ancak bunlardan çoğunluğu kişiliği ortadan kaldırır." Kezâ İbnü'l-Imâd, es-Sühreverdî ve er-Râfîî gibi alimler de bu görüşü paylaşmışlardır. Gazalî, mübâh oluşunu iktizâ ettiren hüccetler getirmiş ve bu yöndeki kesin kanaatini söylemiştir. El-Halîmî, Menâhic'inde der ki; "Aşırıya ve fazlalığa kaçmadıkça bunda hiç bir beis yoktur." El-Minhâc isimli eserinde İmam en-Nevevî şöyle der; "Kadınısı eda ile fazlaca ve aşırıya kaçarak raksetmedikten sonra bu mübâhtır." Durumların ve

mekânların ihtilafıyla (farklılaşmasıyla) bu konudaki hükümler de muhtelif olmaktadır. Bir kesim, erbâb-ı ahvâl (tasavvuf ehli) ile diğerleri arasında fark görmüşlerdir. Buna göre erbâb-ı ahvâle câiz, diğerlerine mekrûhdur. Bu görüş genel kabul görmüştür. Fukahânın ekseri semâ' tegannisine cevâz vermişlerdir. Bu ise, mezheb-i sûfiyedir. Raksın ibâhesine hükmedenler Sahîh'de de geçen Hz. Aişe'nin (r.anha) şu rivayetini hüccet olarak gösterirler; Bir bayram gününde Habeşliler Mescidde rakediyorlardı. Resûlullah (SAV) onu (Hz. Aişe'yi) yanına çağırıldı ve başını omuzlarına yasladı. O (Hz. Aişe) dedi ki; "Bakmaktan yüz çevirinceye kadar onları seyrettim". Burada benim görüşüme göre, raksetme müddetinin ne kadar uzun olduğu kinaye ile ifade edilmiştir. Meşhurdur ki, İmâm İzzüddîn İbn Abdüsselâm semâ' yaparken rakediyordu. Bu, el-Esnevî, es-Sübki ve diğer sikâ (çok güvenilir) imamların kaleme aldıkları Şafî tabakât kitaplarında, bir başkası tarafından zikredilmiştir. Ondan da İbn Atâullah, el-Letâifü'l-Münen isimli eserinde nakletmiştir. Ebu'l-Mevâhib şöyle der: "Bendir-i şerif ve şebâbe eşliğinde semâ' yapanlardan birisi de, ehl-i Maşrık'dan olan Şeyh İzzüddîn İbn Abdüsselâm'dır. Bu durumu birden fazla alim kendi kitaplarında hikâye etmişlerdir. Ona bu çalgı aletlerinin tamamı hakkında soru sorulmuş, buna karşılık o, 'mübâhtır' demiştir. Aynı şekilde Şam şeyhi ve müftüsü olan Şeyh Tâcüddin el-Gazzârî de semâ'da defalarca hâzır bulunanlardandır. İmâm, hâfiz ve müctehid Takıyyüddîn İbn Dakîkü'l-İyd birden fazla semâ'a katılmıştır. Hem semâ'da hâzır bulunan, hem de bunu yapan Şeyh Takıyyüddîn, fukahâ ve adâle-

tiyle bilinen kişilerin huzurunda bir muganni edasıyla tegannîde bulunmuş ve fukara ona rakederek eşlik etmişlerdi. El-Edfevî şöyle der: 'Şeyh Takıyyüddîn'e bu meselede ne dediği sorulduğunda, o şöyle cevap verdi; Bunun adem-i cevâzına dair hiç bir hadîs vârid değildir. Bu tamamıyla içtihâdî bir meseledir. Her kim bunun tahrîmî yönünde içtihadı bulursa, bu yönde söz söyler. Her kim cevâzı yönünde içtihadı bulursa, bu yönde konuşur.' Bu semâ'da aynı zamanda Ali el-Kürdî de hâzır bulunmuş, orada bulunan cemâtte bir hâl ve gaybet-i azîme (büyük bir kendinden geçme) hâsıl olmuştu. Sonra namaz için hazırlık yapıldı. Cemaatten bazıları imâmet için onu öne çıkardı. Şeyh Takıyyüddîn, 'Nefsimde bir şey hâsıl oldu.' cevabını verdi. Ben bu hal karşısında 'belki abdesti yoktur' diye düşündüm. Namazımı tamamladıktan sonra, Şeyh şöyle dedi; 'Abdestin bozulmasını hâsıl eden ayıb henüz kaybolmadı'. Şeyh Takıyyüddîn'e, 'bendir-i şerif ve şebâbe eşliğinde semâ' yapma hakkında ne dersin' diye sorulduğunda, o şöyle cevap verdi; 'O mübâhdır'.

Ebûl-Mevâhib Mağrib imamlarından bir cemâat hazırladı. Bunlar semâ'da hâzır bulundular. Bunlardan birisi de İbn Abdüsselâm idi. İbn Harun, İbnü'l-Hâcib'in şârihi olarak şöyle dedi; 'Şeyh, imam, kadıyyü'l-kudât Şemsüddîn el-Bassâtî (rahimehullah) hakkında birden fazla kişi tarafından nakledildiğine göre, o bendir-i şerif ve şebâbe ile rakediyordu. Onu gören bir kişinin bana haber verdiğine göre, o büyük velî Seyyid Ali Vefâ (r.a.) ile kolkola def ve şebâbe ile rakediyorlardı. Bu onun

hakkında meşhûrdur. Şam'da yanında insanların bulunduğu bir vakitte semâ" yapmıştı¹ ve buna alimlerden ve müftülerden bir çok kimse katılmıştı. Hatta, bu semâ' esnasında eğer tavan üzerlerine çökseydi hiç bir alim ve müftü kalmayacaktı, denilmiştir. Hiç bir âlim ve müftü kalmamıştı ki, zevk ve rikkat üzere ruhları genişlememiş ve semâ'nın manasını idrâk etmemiş olsun. Gerçekten bundan mahrum olan kimse, helâk edici bir mahrumiyet içindedir. Bunu ise ancak âlimler kavrayabilirler." Sonra şöyle dedi; "İmam İzzüddîn İbn Abdüsselâm'ın söylediğine göre, Hz. Peygamber'in (SAV) 'şüpheler ile hadler (şer'î cezalar) gerçekleşmez' kavline binaen bunu irtikâb eden bir kimseye ta'zirde bulunulmaz." İmam Şafîî (r.a) bu konuda, "ulemânın ihtilâfa düştüğü bir konuda ta'zir yapılmaz. Bu ümmet içinde ulemânın ihtilâfı rahmettir." der. Resûlullah (SAV) şöyle buyurur; "Müsâmaha ve yumuşaklıkla gönderildim". Allah-u Teâlâ da şöyle buyurmuştur; "Dinde sizlere bir zorlama kılınmadı".

1 Burada kastedilen mana şudur: Bu semâ' Hanbelî şeyhlerinden Ebü'l-Hasen Abdülazîz İbnü'l-Hâris et-Temîmî'nin (V. 370) evinde vaki olmuştur. Buna Malikî şeyhi Şeyh Ebû Bekr el-Ebherî, Şâfîî şeyhi Ebu'l-Kâsım ed-Dârekî, Kadı Ebû Bekr el-Bakillânî, ashâb-ı hadîs şeyhi Ebu'l-Hasen et-Tâhir İbnü'l-Huseyn, vâizlerin ve zâhidlerin şeyhi Ebu'l-Hasen İbn Sem'un, şeyh-i mütekellimîn Ebû Abdullah İbn Mücâhid gibi büyük zatlar da katılmıştı. 'Eğer onların üzerine tavan çökseydi Irak'ta fetvâ verecek müftü kalmayacaktı' şeklinde bir ifade kullanılmışsa, şüphesiz bu bir teşbîhtir. Onlara katılanların arasında Ebû Abdullah Gulâm Baba da vardı ve o güzel bir sesle Kur'an okuyordu. Sonra bir konuşma da yapmıştı. İbn.Ferhûn'un Tefsira isimli eserinde özetle bu bilgiler yer almaktadır.

İmam İbn Abdüsselâm'ın görüşü şöyledir; "Şüphesiz Allah-u Teâlâ hiç kimsenin üzerine hanefî, mâlikî, şafîî veya hanbelî olma şartını yüklememiştir. Onlara vâcib olan görev, Kitâb-ı Münzel'e ve Nebiyy-i Mürsel'e (SAV) ittibâ etmektir. Eğer bunların yerine bir âlime iktidâ ederse, zorluk ve sıkıntılarla karşılaşacaktır." Ebu'l-Mevâhib şöyle der: "Sakın, özellikle evliyây-ı kibarı inkâr eden düşük seviyeli insanlara iltifat etme". Mâlikî, Şâzelî ve Vefâî olan Ebü'l-Mevâhib'in Risâlesinde özetle bu bilgiler yer alır. Eğer, Kuşeyrî'nin sözleri, Mefâtihu'l-Künûz'da geçenler ve diğerleri hakkında sana sunduğumuz bilgileri, Hanefî imamların şeriate ters düşmeyen ifadelerini teemmül etmişsen, ehl-i ilmin naklettiği sözleri, eş-Şâmil'den şârihin naklettiklerini, şeyhimiz el-Beledî'nin yazdıklarını dikkatle ele almışsan görürsün ki, bu çalgı aletlerinin bizzat sesleri haram olamaz. Gazalî, İhyâ'sında der ki; "Her kim bunu iddia ediyorsa, kuşların güzel seslerini de haram saysın. Çünkü hayvanlarla cemâdât arasında fark yoktur. Bütün bunlar Allah'ın kulları için çıkardığı zinetler ve lezzetli ihsanlarıdır." Fukahânın önde gelenleri bu konuda fesâd yönünün ağır basması ve sedd-i zerâî cihetine ağırlık vermişlerdir. Böylelikle mi'zaflar (ûd ve tanbûra benzeyen bir çalgı aleti) hakkında, sarhoşluğun nehy ve zemmedildiği hadîs dikkate alınarak kıyas yapılmış, insanları kötülüğe yöneltmesi bu aletlerin tahrîmine sebep olarak gösterilmiştir. Bu yönü, gâlib özelliğini dikkate alan Ebû Bekir-i Sıddîk'ı (r.a.) 'şeytanın mizmarı' demeye yöneltmiştir. Ancak bunun sadece bir sürûr ve ferah vasıtası olması yönüyle haram olmayışı sözkonusudur ki, bu ikinci yönü

bizzat Peygamberimiz (SAV), "onları serbest bırak, bu gün bayramdır" buyurarak ifade etmiştir. "Onları bırak - Da'hünne" ifadesindeki zamir sâlimdir. Buradan hareketle Hz. Ebû Bekir'in (r.a) kendi mülâhazasını ifadesinin akabinden, Hz. Peygamber'in (SAV) yüksek ilmiyle konuya açıklık getirmesi söz konusudur. Ancak hiç bir kimse Şâriin mezkûr kavline muhalefetinden dolayı "ta'lîl-i bi'l-lehv ta'lîl-i bi'l-mazinnedir - bir eğlenceyi illet olarak gösterme, zan ifade eden bir illet göstermedir" demeye hakkı yoktur. Çünkü kaidededir ki, "Bir şeyin mahiyeti tahakkuk etmesiyle mazınneye itibar olunmaz". Buradan hareketle, her arzunun ve eğlencenin haramlığından söz edilemez. Meselâ, avlanma mekruh bir eğlencedir. Eğer, 'Resûlullah (SAV) devrinde şarkılar konusunda bu derece ilerleme ve derinleşme yoktu' dersin, ben derim ki, elbiselerinden yemeklerine varıncaya kadar hemen her şey az çok Resûlullah (SAV) döneminde de bulunmaktaydı. Haramlarda bir ziyâdeleşme söz konusu olamaz. Ehlullah addedilen ve daima manevî alemlere şuhûdda bulunan insanlar semâ'dan nehyetmişler, bilakis bunu her şeyi bütün incelikleriyle gören Cenâb-ı Hakk'ın âyetlerini müşâhedelerinde en yüce bir vasıta olarak görmüşlerdir. (Çalgı aletini) Çalan da, çalınan da, dinleyen de dinlenen de, âfâk-ı küllde seyreden Hakk'ın eserleridir. Şöyle nazmedilmiştir;

"Ey yalnız kişi, sırrı haber olan haberci; sazdan bahset bizlere,

İşte eserimiz bize delâlet eden, bizden sonra bakınız o eserlere."

Ömer İbnü'l-Fârîd'ın (r.a) kelâmından bir kaç satır:
*"Her bir yara benden uzaklaşırsa eğer, onu görürsün.,
 Her latîf, ince, rikkatli ve behcetli manada.
 Ney nağamesinde ve ûd inlemesinde,
 Ve bu ikisi şarkularla ülfet edip kucaklaştığında."*

Semâ' esnasında müşahede ettiğimiz vecde gelip, çeşitli hareketler yapan ve rakedenlerin durumuna gelince, bu konuda Allâme-i ârif Seyyid Abdurrahman¹ (rahimehullah) şöyle der; "Semâ' yağmur gibidir. Eğer iyi yağarsa, yerden iyi ürün biter. Eğer yağmazsa kuraklıktan başkası olmaz. Bütün insanlar onların meşreblerini gayet iyi bilirler." Benim görüşüme göre, Şeyhülislâm el-Arûsî meseleyi gayet geniş bir şekilde ele almış ve bu ifadelerinden haramlığına dair kavlin tercih edildiği sonucu çıkarılmıştır. O (kaddesallâhü sirruhû), "Ve minennâsi men yeşterî" ayetini açıklarken, çok yüksek bir ses tonuyla tegannîyi zemmetmiştir. Ulemây-ı ahyârdan mutlak olarak tegannînin zemmedildiğine dair eserler ve sözler ortaya konulmuştur. Müellif şöyle der; "Tegannî konusundaki ihtilafın benzeri semâ' konusunda da görülmüştür." Bir çok nakilde bulunduktan sonra konuya şöyle devam eder; "Ben diyorum ki, sair beldelerde ve bölgelerde tegannî ve semâ' konusunda umûm-u belvâ vardır. Hatta mescidler ve benzeri mekanlarda bundan uzak kalmamaktadır. Minberlerde mahsus vakitlerde, ken-

1 Seyyid Abdurrahman'ın "Teşnîfü'l-Esmâ' biba'zı Esrârî's-Semâ'" isimli bir risalesi vardır. Şeyh Hicâzî, Hûâşiyetü'l-Mecmû isimli eserinde onun görüşünü aksettiren bir cümle nakleder.

dilerinden geçmiş vaziyette, şarkılarla ve mahzurât nev'inden diğer uygulamalarla tegannîde bulunan muğannîler çokça görülmektedir. Bununla birlikte onlara vakıf kılıfı altında vazife verilmekte ve onlar el-Mümeccid'in olarak isimlendirilmektedirler. Bütün bunlarla birlikte dine bağlılığın azlığından dolayı camilerin boşalmasından yakınırırlar. Bunlardan daha kötüsü, tasavvuf perdesine bürünmüş iblislerin ve mürtedlerin yaptıklarıdır. Batıldan neş'et eden söz ve fiilleri hakkında kendilerine itiraz yöneltildiğinde şöyle derler; "Bizler muhabbet-i İlâhiye şarabıyla ve sarhoşluğuyla tegannî ederiz." Örneğin Leylâ, Sa'dî gibi kimseler onlar nazarında mahbûb-u a'zâmdır. Allah (azze ve celle) ve diğer Esmây-ı Hüsnâ sû-i edeb sergilenerek bu isimlerin arasında zikredilir ve O'na bu yolla duâ ederler. El-Izz İbn Abdüsselâm, el-Kavâidü'l-Kübrâ isimli eserinde şöyle der: "Muhâbbetin galebesinin şarabın sarhoşluğuna benzemiş olması semâ'in edebinden değildir, bu bilakis sû-i edebdir. Keza muhabbetin bütün kötülüklerin anası olan şaraba benzetilmesi de öyledir. Allah'ın sevdiği bir şey, gazab duyduğu, habisliği ve necisliğini bildirdiği bir şeye benzetilemez. Nefsin hasîse (güzelin çirkine) teşbihî şeksiz şüphesiz sû-i edeptir. Bu tür teşbihler kabih görülen benzetmelerdir. Örneğin bazılarınca söylenen 'Siz benim ruhumsunuz, rahatımın muallimisiniz' veya 'Siz semî' ve basîrsiniz' gibi sözler kerih görülmüştür. Çünkü burada o kimsenin rûh-u hasîsesini, iştirme ve görme sıfatlarını seviyesinin çok üzerindeki, hiç bir şeye benzemeyen bir yüce varlığa teşbih etmesi vardır." Sonra, semâ'in bazı kısımlarının ibâhesi konusuna değinirken,

raksedenler ve alkış yapanlar hakkında şöyle demiştir; "Hafiflik ve ciddiyetsizlik ile raksetme ve el çırpma, kadınların hafifliğine benzer ki, bunları ancak ciddiyetten uzak, yapmacık tavırlar sergileyen yalancı kimseler yapabilir. Tegannî aldatmacalarıyla donanmış raks ile akli sapıtılmış, kalbi gitmiş insanlar nasıl yüz yüze bırakılabilir. Aleyhissalâtü vessalam efendimiz şöyle buyurur; "Asırların en hayırlısı benim zamanımdır. Sonra bunu takip edenler gelir."

Belirtilen bu dönemler içinde kendine iktidâ edilen hiç bir kimse yoktur ki, bu tür davranışlarda bulunmuş olsun. Hiç şüphesiz bir kesim insan üzerine şeytan çullanmış, semâ' esnasında yaptıkları taşkınlıkları Allah-u Teâlâ'nın şe'niyle müteallik olduğu zannını onlara kabul ettirmiştir. Böylelikle onlar, çalgılar ile yapılan semâ'da iki tür lezzet aldıklarını iddia edenlerin yalan sözlerine meyletmişlerdir. Onlara göre bu iki lezzetten birisi, Hz. Zü'l-Celâl ile müteallik ahvâlden kaynaklanan lezzet-i kalîle, ikincisi ise, seslerden, nağmelerden, sözlerden ve mevzûn (vezinli) ifadelerden kaynaklanan lezzettir. Bu lezzetler ne dinin bir eseridir, ne de onun emirleriyle bağlantılıdır. Onlar bu açıdan lezzetlere yöneldikçe hataya düşmektedirler. Zannetmektedirler ki, kendilerinde hasil olan bu lezzetler, elde ettikleri manevî ahvâlin husûlüyle ortaya çıkıyor. Durum hiç de böyle değildir. Bilakis, onlara galebe çalan şey, dinle hiç bir alakası olmayan nefsânî lezzetlerin husûlüdür.

Bazı ulemâ Resûl-ü Ekrem'in (SAV), "Şüphesiz alkış kadınlara hastır" hadîsinden hareketle el çırpmayı haram

saymışlardır. Diğer yandan Resûlullah (SAV), kadınlara benzemeye çalışan erkekleri, erkeklere benzemeye çalışan kadınları lanetlemiştir. Allah'ın yüceliğini kabul eden, O'nun azametini az da olsa idrak eden bir kimseden ne raksetme, ne de el çırpma sâdır olamaz. Bu tür hareketler ancak cahillerden sudûr eder ve bu o kimsenin cehâletine delâlet eder. Şeriatte, ne kitap ve ne de sünnette bu tür davranışlara yer verilmemiştir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor; "Sana, her şeyi beyân etmek için kitâbı indirdik." Seleften ve haleften nice faziletli insanlar gelip geçmiştir ki, böyle bir şeye bulaşmamışlar. Şayet bunu yapan kendisine iktidâ edilenlerden birisi ise, inanılır ki o kimse bunu ancak kurbiyet derecesinden dolayı yapmaktadır. Bunu hiç önemsemeden yapmak ne kötüdür. Hiç şüphesiz bu çok çirkin bir ciddiyetsizliktir. Bu esnada nara atma, bağırıp-çağırma ve benzeri hareketler tâsannû ve riyâdan başka şey değildir. Eğer bunlar maneî hâlden kaynaklanıyorsa, yine sakıncalıdır. Bunu yapan kişi iki cihetten günah işlemiş olur. Bunlardan birisi, bu maneî hâlin kendisinde sâbite-i mücebe (kendinden ayrılmaz sabit bir parça) olduğu vehmine yol açmasıdır, ikincisi ise, böyle yapmakla tasannûya ve riyâyâ düşmeleridir. Eğer bu günahı iktizâ ediyorsa, riyâdan başkası değildir. Şuurun kaybedilmesi, sadırlara vurulması, elbiselerin parçalanması bu kabildendir. Malın zayi edilmesinden başka bu hareketlerin ne faydası olabilir.. Sadırlara vurma, şuur kaybetmenin, giyisileri yırtmanın, nefislerden sâdır olan ciddiyetsizlikten başka ne semeresi vardır.." El-Izz'in sözleri bunlardır. El-Esnevî'nin (r.a) ondan naklettiğine göre, o semâ' esnasında raksetmekteydi.

Allâme İbn Hacer; "Bunu, sadece ehli tarafından bilinebilecek vecd, şühûd ve tecellînin galebesiyle, mücerred olarak kıyâm edip hareketler yaparak gerçekleştireyordu." der. Buradan hareketle İmam İsmâil el-Hadramî, semâ' esnasında hareket halinde olan grup içerisinde eş-Şems'in durumunu anlatırken şöyle der; "Güzel sesler ile o insanların kalpleri rahatlar, ta ki rûhânîler haline gelirler. Onların kalpleri Hakk'la beraber olurken, cesedleri halkla birlikte bulunur. Bununla birlikte ne onların haddi aşmalarından emin olunabilir, ne yaptıklarından mes'ul olmadıkları söylenebilir, ne de söylediklerine iktidâ edilebilir." Hâlin etkisiyle kendisinde sayhalar atma ve kendinden geçme gibi durumlar sâdır olan kişinin hiç bir şeyden hâlî olmaması iktizâ eder. El-Balkînî bu konuda şöyle der; "Kendilerinden raksetme sâdır olan kişiler hakkında çoğunluğun görüşü bunun ne haram, ne de mekruh olduğu yönündedir. Bu sadece eğrilip doğrularak yapılan hareketlerden ibarettir. Çünkü Aleyhissalâtü vesselâm hazretleri bir bayram günü Mescid-i Nebevî'de Habeşlilerin oyunlarını seyretmiştir." Bazılarının görüşüne göre mekruhtur. "Bu görüşte olanlar, eğer bunda aşırıya gidilirse, kişiliği sükût ettirdiği için haramlığına hükmetmişlerdir. Eğer bunu kendi ihtiyarlarıyla yapıyorlarsa diğer insanlar gibi sorumludurlar, aksi takdirde mükellef değillerdir."

İşte el-Arûsî'nin görüşü böyledir. Ben derim ki, "sâ-hîb-i hâl bir kimsenin semâ' esnasında çeşitli hareketler yapması, akıldan uzak görülmemelidir. Ancak bunun tesiriyle raksa başlama, el çırpma, dövünme, bağırma, el-

biselerini yırtma gibi davranışların sergilenmesi ise mekruh veya haramdır. Benim görüşüme göre, eğer kişi kendi nefsinde zikredilen durumların sâdır olduğunu biliyorsa, semâ' yapması hakkındaki hüküm, onun üzerine terettüb eden şeyler için de geçerlidir. Eğer bu konuda tereddüde düşersen, onun hakkındaki en ihâtalı bakış açısı şöyledir; Eğer, kerâhetine hükmetmemiş, semâ' yapılmamalı dememişsek, bu konuda seni şüpheye düşüren görüşü bırak, şüpheye düşürmeyene yönel. Şayet semâ' yapan kişide kasıtsız olarak mücerred bazı haller vukû buluyorsa ve bunun define aslen muktedir değilse o kimse kötülenmez ve kendine itâbda bulunulmaz. Bu durumda o kişinin hükmü, öksüren ve aksıran adamın titremesi hükmüne benzer. Gaybûbet sebebiyle böyle insanların levmedilmesi ve itâbda bulunulması şart değildir. Kendinden bu sâdır olan kişi kendini tamamen kaybetmedikçe, örneğin namaz için tekrar abdest alması gerekmez."

Et-Tabakât'ta geçen bir latîfe; Ârif-i billâh eş-Şa'rânî, Şeyh Rasûlân'ın (rahimehullah) tercüme-i hayatının sonlarına doğru şu ifadeleri kullanır; "Takıyyüddîn es-Süb-kî dedi ki, 'Bir semâ'da hazır bulundum. Orada Şeyh Rasûlân da vardı. Yüksek sesle bir şiir okudu. Şeyh Rasûlân bu esnada havada sığıyor, kendi etrafında deverân ediyor, sonra yavaş yavaş yere iniyordu. O'nun bu yaptıklarını, hâzır bulunan herkes müşâhede etmişti. Yere indiğinde sırtını evde bulunan ve seneler önce kurumuş, meyveden kesilmiş bir incir ağacına dayadı. O sene o ağaç hem yeşerdi, hem dallanıp budaklandı, hem de

meyve verdi." Bu anlatılan hikayenin bir benzerini Şeyh Mukaddîş Tarih'inde, İbn Nâcî Meâlîmî'l-İmân'ında Ebû Yusuf ed-Dehmânî el-Kayravânî'nin (r.a) tercüme-i hâlini anlatırken şöyle yer vermişlerdir; "Şeyh Ebû Abdullah el-Kureşî semâ'ı terketmişti. Ona 'niçin terkettiği ve men'ettiği' sorulunca şöyle cevap verdi; 'Orada Allah'dan başkalarına yönelik maksadlar meydana gelmişti.' Kendisine Şeyh Ebû Yusuf ed-Dehmânî gelip, izin isteyerek, kendisinin de onunla birlikte semâ'a katılmasını rica ettiğinde ona şöyle demişti; 'Biz bu kapıyı kapattık ve men'ettik.' Bunun üzerine o, 'ben size, eskilerin kerâmetiyle bir velî (dost) olarak geldim.' deyince el-Kureşî bu davete icabet etti ve semâ' meclisinde hâzır bulundu. Semâ' başladıktan sonra Şeyh Ebû Yusuf havada yükseldi. Şeyh el-Kureşî iki ayağı üzerine kalktı ve sanki yıllardır semâ' yapıyorcasına dönmeye başladı. Ebû Abdullah el-Kurtubî şöyle der;

'Ev tamamen havada döndü ve sonra eski yerine geri döndü." Bu konu daha geniş olarak yirmi dördüncü bâbda tekrar ele alınacaktır. Mevlânâ Abdüsselâm (r.a) şöyle der; "Benim bir bendir-i şerifim vardı. Vurulduğu zaman zikrullahdan başka bir şey işitmiyordum. Ondan asla lehviyat işitmedim. Ona vurulduğu zaman, onunla birlikte parmaklarımın 'Allah..Allah..' diye zikrettiklerini duyuyordum." Şeyh el-Ayyâşî, onun hakkında şu olayı hikâye eder; "O bir gün bendir-i şerif çalıyordu. Orada hazır bulunan herkes işitti ki, o def Allah..Allah..' di-yordu." İşte bu onun yaptığı semâ'ın sıhhatinde ve Allah ile olan beraberliğindeki doğruluğu apaçık gösterir. Bu

gibi olaylar, iradesi ile eğlence için kullanılan def ve mizmâr gibi aletlerin mahiyetini nasıl değiştirdiğini ispatlar ve alışılmışın hilâfına bazı manevî meyvelerin bu yolla da elde edilebileceğine şahidlik eder. "Fışkı ve kan arasından içenlerin kolayca boğazlarından geçtiği hâlis bir süt çıkaran Allah her şeyden münezzehtir." Aynı şekilde defler ve mizmârlar arasından mukarrabîn (Allah'a yakın olanlar) için yüce hâller ihsan eden Allah eşsizdir. Ancak, bir kimsede bu ahvâl-i sâdıka vâki olduğunda, o kişiye iktidâ edilmez. Vacip olan ittibâ-i sünnet ve zan ifade eden olaylardan ictinâbdır. Bu hâller bir başkasından mîras kalmaz. Bir başkasının taklidi de doğru değildir. Çünkü bunlar Hakk'dan vârid olan hakikatlardır. Kul zamanının iktizâsıyla isti'mâl-i cebriyye ile bunu kullanır. Tıpkı bendir vuran şeyh için vaki olduğu gibi. Kendisi için meşrû muvâfakat izhar olunmadıkça bir başkasının bu konuda ona ittibâ etmesi düşünülemez." Seyyid Abdüsselâm'ın ziyaretini arzederken müellifin yaptığı açıklamalar özetle bunlardan ibarettir. Allah'dan dileğimiz bizleri evliyâsından fazlasıyla menfaatlendirmesi, Efdal-i Enbiyâ'nın (SAV) sünnetine ittibâda bizleri muvâfak eylesin. Amin..

SEKİZİNCİ BASAMAK

Zikir için toplanma, bunun tsm-i Celâle (Allah ismi) ile oluşturulması, muayyen İsm-i Âzam zikrinin hilâfına zikirde bulunma hakkındadır.

Bil ki, el-Asl yazarı bu konuyu uzun uzadıya ele almış, önde gelen imamların zikir için içtimâ etmenin özendirilmesine delâlet eden sözlerine yer vermiş, bütün bunları te'yîden sahîh hîsler zikretmiş ve en son olarak şöyle demiştir; "Bu mana hakkında söylenilecek söz uzundur. Bunlardan bazıları bizleri esas maksaddan uzaklaştıracak mahiyettedir. Eş-Şelebî ve diğerleri gibi bu tarîkin meşâyîh-i eimmesinden (şeyh imamlarından) konu hakkında vârid olan sözler belli bir çerçeveye içine alınamayacak kadar çoktur. Bunlardan bir kısmını el-Izz İbn Abdüsselâm özetlemiştir. Bu çalışmasında İmam Gazâlî'nin âyinlere yani zikir halkalarına ve bu amaçla içtimâ edilmesine yaklaşımını dile getirmiştir. Eğer istersen bu esere müracaat edebilirsin. Aynı şekilde Ahmed Zerûk'un el-Kavâid ve diğer eserlerine, Ahmed İbn Atâullah'ın Miftâhu'l-Fellâh'ına bakabilirsin.

El-Asl ve benzeri eserlerde hülâsa olarak denilmek te-

dir ki, cemâaten zikirde bulunmanın teşvik edildiği ehâdîs-i sahîhada vârid olmuştur. Diğer yandan bazı hadis-i şeriflerde cehrî zikir terğîb edilirken, bazılarında ise sırî zikirler teşvik görmüştür. İmam es-Suyûtî her iki gruptaki hadîsleri husûsî bir risâlede biraraya getirmiş ve şöyle demiştir; 'Elhamdülillah... Günahlardan arınan sâlih kullara selâm olsun. Allah'ın rahmeti mescidlerde zikir halkaları oluşturan, tehlillerle seslerini yükselten ehli tasavvufun üzerine olsun. Acaba, onların bu yaptıkları mekruh mudur, değil midir? El-Cevab: Bunda hiç bir şekilde kerâhet yoktur. Cehrî olarak zikir yapmayı sevdirmeyi iktizâ eden hadîsler vârid olduğu gibi, sırî zikri iktizâ eden hadîsler de vardır. Her ikisi arasını toparlamak gerekirse, ahvâlin ve eşhâsın ihtilâfiyla zikirler de muhtelif olacaktır. Tıpkı en-Nevevî'nin Kur'an kıraati gibi cehren zikirde bulunmayı teşvik eden hadîslerle, sırren zikir yapmayı sevdiren hadisleri cem'etmesi gibi. İşte burada ben sana önce cehrî zikri tavsiye ve teşvik eden hadisleri zikredeceğim.

Birinci hadîs: 'Buhârî'nin Ebû Hüreyre'den (r.a) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (SAV) şöyle buyurmuştur; Allah der ki, *Ben kulumun zannı yanındayım. Eğer beni zikrederse onunla beraber olurum. Eğer kendi nefsinde beni zikrederse, ben de onu kendi nefsimde zikrederim. Eğer beni bir topluluk içinde zikrederse, ben de onu daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim.* Burada geçen topluluk içindeki zikir ancak cehrî olabilir." Müellif konu hakkında yirmi beş tane hadis îrad ettikten sonra şöyle der; "Bu sıraladığımız hadîsleri teemmül edersen ta-

mamında görürsün ki, cehrî zikirde kesinlikle bir kerâhet sözkonusu değildir. Bilakis gerek sarîhan, gerekse iltizâmen bu tür zikir teşvik edilmiştir. Bunların tam tersine, zikr-i hafînin daha hayırlı olduğuna dair hadislerle gelirsek, bizim bu konudaki cevabımız şöyledir; Kişinin riyadan korkması veya namaz ve uyku gibi amellerde sıkıntıya düşülmesi gibi durumlarda zikr-i hafî, bunun dışındaki hallerde ise zikr-i cehrî daha faziletlidir. Çünkü bu tür ameller çoktur ve dinleyenlere sayısız faydaları vardır. Okuyanın kalbini ikaz eder, düşüncesini tefekkürde odaklar, kulağını ona yöneltir. Uykuyu dağıtır, aktiviteyi artırır." Müellif, el-Hisnu'l-Hasîn'e yaptığı şerhinde şöyle der; "Ayaktayken zikretmek nasıl yadırganabilir. Allah-u Teâlâ, *'Onlar ki, ayaktayken, otururken ve yan yatarken Allah'ı zikrederler'* buyurmuştur. Hz. Aişe (r. anha) rivayet eder ki; Resûlullah (SAV) bütün zamanlarında Allah'ı zikretmekteydi.

El-Minhâcu'l-Vâzih yazarı, Şeyh Ebû Muhammed Sâlih'in kerâmetlerini tahkik ederken şunları söyler; "Bütün ibadetlerde cehrî zikir yaparak sesin yükseltilmesi meşrûdur. Bunun ifratı da, orta yolu da, kısık sesle yapılması da aynıdır. Madem ki bunda iktidâ edilecek bir önder ve yol gösterecek bir rehber var; o halde ulemâ, evliyû ve etkîyânın (müttaki zatların) havâssı hakkında da bu müstehâb bir ibadettir. Allah-u Teâlâ, *Eğer size konulan kuralları yerine getirmişseniz, âbânızın (atalarınızın) zikrettikleri gibi¹ ya da daha şiddetli bir zikirle Allah'ı zik-*

1 "Sizin âbhanızın zikrettikleri gibi" ifadesi ayettir. Kureyşliler Hac ibadetini terketmişler ve Minâ'da durarak atalarının menkıbe-

redin. buyurmuştur. Müfessirlerin ekseri bu ayetteki zikirden muradın lisân zikri olduğu noktasında icmâ etmişlerdir. Buradaki 'kef' sıfat makâmındaki mahzûf masdarla mütealliktir ve onun takdîri (mukadder manası) 'Üzkürullâhe zikran ke-zikri âbâiküm.." yani "Atalarınızın zikrettikleri gibi Allah'ı zikredin"dir. Buradaki teşbih, sesi ve cehrî iktizâ eder. Çünkü onların atalarını zikretmeleri, buldukları meclislerde atalarının yaptıkları üstün davranışlarından dolayı müfâhare (karşılıklı övünme) ve senâ şeklinde gerçekleşiyordu. Yapılan bu işlem ancak sesle olabilir. Çünkü şiddet kavlin sıfatı, kavlin şiddeti ise onun ilanı ve cehrî olarak söylenmesi demektir. Burada haccın şartlarının yerine getirilmesi ile sınırlandırılması ise yapılmasındaki devamlılığı engellemez. Buradaki emir, zikri cehren yapmadır ve meşrû bir fiil olması hasebiyle mendûbluk ve mübâhlık hükmünü taşır." İbn Arabî şöyle der; "Örnek ve önderlik açısından zâhirî ameller fazlasıyla fayda sağlar. Aynı şekilde sırrî ameller ise, kendisini yanlışlara yönelten davranışlardan sakınma imkanı verir.." Bu konuda müellif uzun uzun açıklamalar yapmakta, menkûl ve mâkul deliller getirmekte ve cehrî ibâdetin sırrî ibâdete rüchâniyeti dile getirilmektedir. Bu tercih sebeplerini ayrıntılarıyla öğren-

lerini zikretmeye koyulmuşlardı. Onlardan her birisi 'benim atam şöyle şöyle yaptı' diyerek onların faziletlerini sıralıyor, onun hakkında şiirler söylüyorlardı. Fahr, şöret ve üstünlük taslama yollarıyla çok fasih sözler sarfediyorlardı. Ne zaman ki Allah onlara İslâmı gönderince, atalarının zikrini değil Allah'ın zikrini onlara emretti.

mek istersen, bu kaynağa bakmalısın. Şeyh Ebû Muhammed Sâlih konuyla ilgili verdiği cevâbının sonunda şöyle der; "Elhâsıl, bu konuda ortaya konulan ifadelerden ve fetvâlardan çıkarabileceğimiz tek cümlelik sonuç, zikir maksadıyla içtimâ etmenin mübâhlığıdır. Bu sebeptendir ki, bu tarz uygulamalar meşrıktan mağribe kadar bütün beldelerde devam etmekte, fukâray-ı ahyâr zikir için biraraya toplanmaktadırlar. Hatta bunu kendilerine bir alışkanlık ve âdet haline getirmişlerdir." Kadı el-Umeyrî, Ebû Zeydül-Fâsî'nin kavlini şerh ederken şöyle der;

"Ahzâbın (grupların) kıraatıyla birlikte zikir,

Bir cemaat ki, halkalar boyunca yayılmış."

Ebu'l-Abbâs Seyyid Ahmed b. Yusuf el-Fâsî telif ettiği bir eserinde der ki; "Selef ve halef-i ümmetten ehl-i tahkik cumhur, şeriat kaideleri ve fûrûâtını incelemiştir. Ehl-i tasavvuf ve son asırlardaki bütün seçkin şahsiyetler bu konuda ittifak etmişler, aynı zamanda bu yöndeki uygulamalar devam etmiş, cehrî zikrin cevâzı, hatta teşvik edilişi herkes tarafından bilinegelmiştir. Keza bunun toplanılarak gerçekleştirilmesi hakkında bir çok istidlallerde bulunulmuştur." Ahmed b. el-Mübârek bu meseleye dair bir çok deliller gösterdikten sonra, "zikir için toplanmanın faziletine delâlet eden bu naslarda bütün müşkiller ortadan kaldırılmakta, bu iddianın sağlıklı oluşu gösterilmektedir" der ve şöyle devam eder; "Özet olarak, zamanların değişmesiyle nasıl şahısların tedavisi değişiyorsa, bu konudaki yorumlarda da değişmeler meydana gelir. Sahâbe (r. anhüm) imanı kabullenmeden önce Allah'dan nihayet derece uzaktılar ve O'nun yolun-

dan nihayet derece sapmışlardı. Kanların dökülmesiyle, malların yağmalanmasıyla iftihar ediyorlardı. Yaptıkları amellerle insanlara gösterişte bulunuyorlardı. Ne zaman ki nûr-u vücûd ve ilm-i şühûd ile Resûlullah'a (SAV) iman ettiler, artık ondan sonra dünyevî işlerden yüz çevirdiler, Allah'a her şeyleriyle yöneldiler. Bütün amelleri uhrevî oldu. Böylelikle Allah-u Teâlâ onları te'dîb ve tathîr eyledi. Hatta, eğer gayb perdesi açılmış olsaydı onların yakînleri ziyadeleşmeyecekti. Ve hatta onlardan bazıları ince bir perde arkasından gayba bakar gibiydiler. Bu yüzden bazıları, "sanki ben bâriz bir şekilde Rabbinin arşına ve insanların hesaba çekilmesi esnasındaki durumlarına bakar gibiyim." derken, bazıları da, "birbirlerini ziyaret eden Cennet ehline, birbirlerinden yardım dileyen Cehennem ehline bakar gibiyim" demişlerdir. Sanki onlar mahşerde, Rablerinin huzurunda hesâbı, mizânı gözetler gibiydiler. Ve onlardan zâhir ve bâtın bütün herşey gün gibi aşıkâr hale gelmişti. Birinci haletleri onlar için illet, ikinci haletleri ise adeta bir ilaçtı. Zaman tâbiîn (r. anhüm) dönemine gelince, bu nûr-u âmma (umûmî nura) tesâdüf edilmez. Hiç şüphesiz onlar da, bu nura ulaşamamaları ölçüsünde Allah-u Teâlâ'ya yönelmişler, âmâl-i sâlihâyı ve sevaplı fiilleri çokça yerine getirmişlerdi. Ancak sahâbenin basiretine sahip değildiler. Onlardan bazıları sahâbeye baktıklarında, ibâdetteki kemâlî ortadan kaldıran her şeyi ve büyük sevâp kazanmak için girilen bütün zahmetleri terketme yönünde kendilerini uyardıklarını ve yol gösterdiklerini farkedeler. Yine anlarlar ki, sahâbe ibadeti gizli yapmalarını, riya kokusu olan davranışları ve Allah'dan başkaları için

yapılan amelleri terketmelerini emretmekte, onları Allah-u Teâlâ için ihlâsa sarılmaya, dünyâda zühdle yaşamaya teşvik etmektedir. Buradan da anlaşılır ki, sahâbe kendilerinden istenilenler dışında ibâdet için toplanma ihtiyacı hissetmemiştir. Çünkü ictimânın faydası ibadet üzerinde bir nevî yardımlaşmadır. Böylelikle zayıf aktif hale gelecek, tembel harekete geçecektir. Halbuki onlar Allah'a tâat noktasında zaten çok kuvvetlidirler. Onlardan bir kısmı gecelerini ihyâ ederken, bir kısmı da gündüzleri oruçludurlar. İşte bütün halleri böyledir. Böylelikle onlar ibâdet için içtimâ yapmaktan kaçınmışlardır. Her bir asırdaki, ubûdiyyeti zedeleyen arızaların tedavisi bu yolla olsa gerektir. Özellikle tâatin terkedildiği, ibadetten uzaklaşıldığı, dünyaya alabildiğine dalındığı, ölümün sanki sadece başkalarına farz olan bir durummuş gibi âhiretten gaâfil olunduğu, insanlardan bir çoğunun salâvat-ı şerîfeyi zikretmek yerine üzerlerinde yazılı olarak muhafaza ettikleri şu asrımızda Allah'dan selâmet dileriz. Bu sıraladıklarımız, zamanımız insanların hastalığıdır. Bunun tedavisinin, tıpkı tabînin tedavisi gibi olması, ibâdetle ilgili şartlarda onların takip edilmesi ve ihlâsın cüz'iyâtıyla emredilmeleri sahih olmaz. Hiç şüphesiz tevîk, bir kimsenin o işe çok sıkı bir şekilde sarılmadıkça mukadder olmaz. Tâatte öne çıkan, bu konuda doğru eğri ne varsa yapmaya çalışan kimsenin ilacı 'tehvîn-i hâl ve tertîb-i makâl" dir (yani hâlin gizlenmesi ve sözlerin tertipli söylenmesi). Tâat üzere muayyen olan her şeyin, ma'siyet (günah) olmamak şartıyla, isabetli olması gerekir. Kaldı ki onlara Allah'ın bir rahmeti olarak bir genişlik ve kolaylığa delâlet eden her şey hadîs-i şe-

riflerde zikredilmiştir. Umulur ki Allah onların kalplerine muhabbet-i tâati yerleştirir ve umdukları şefeatten bu yolla onları rızıklandırır. Bu gün, birisi çıkar da İmam Mâlik'in sözünü delil gösterip, Sadr-ı Evvel (Asr-ı Sadet) ile kıyas yaparak tâat için ictimâda bulunmaktan insanları men'etmeye çalışırsa, ona şöyle cevap verilir: Bu apaçık bir kıyâs-ı maalfâriktir, fâsid bir kıyastır ve isâbetsiz bir istidlâldir.."

El-Asl'da şunlar söylenmiştir; Abdülvehhâb el-Medînî, el-Bereke isimli eserinde şöyle der; Tâcüddîn ismiyle meşhur zâta cehrî zikir yapma, bu esnada sesi yükseltme ve hareketlerde bulunma hakkında bunun câiz mi, yoksa mekruh mu olduğu soruldu. O, buna şöyle cevap verdi; 'Bunda hiç bir kerâhet yönü yoktur. Cehrî zikri teşvîki iktiza, hatta iltizâm eden sarîh hadîs-i şerîfler vardır.' Bunun akabinde müellif, söylenenlere delâlet edecek hadisleri nakleder ve şöyle der; "Elhâsıl, buna muâırız olan ve bundan men'eden kimseye bir tek hadîs bile cehrî zikre hüccet olarak kâfidir.." El-Asl'da muhtasaran böyle denilmiştir. El-Minhâcü'l-Mübîn yazarı, et-Telkîn şerhinde şöyle der; "Münâvebeli olarak yapılan zikir câizdir ve güzeldir." Bu zât, Şeyh Ebû Bekr İbn Abdurrahmân ve Şeyh Ebû İmrân el-Fâsî'nin asistanlığını yapmış ve bu iki âlimin de mezkûr konuda cevâz verdiklerini söylemiştir. İbn Nâcî şöyle der; "O, birden fazla ekâbir-i şüyûhun (büyük şeyhlerin) asistanlığını yaparak, Afrikâdaki çalışmalarını sürdürdü." Şeyh Cûsûs, Tasavvufü'l-Mürşidü'l-Muayyen'e yaptığı Şerh'inde şunları söyler; "Zikir yapmanın belirli bir vakti yoktur. Ancak

kuldan kâh vâcib olarak, kâh mendûb olarak bunu yerine getirmesi istenmiştir. İşte bu zikrin husûsiyetlerinden-
dir." İbn Abbâs'ın (r.a) görüşü şöyledir; "Allah kullarına,
muayyen bir sınır getirmeksizin bir şeyi farz kılmaz.
Sonra da özür sahibi olanları bu emrini yerine getir-
medikleri için mâzur görür. Zikir bundan müstesnâdır.
Çünkü bunda bir nihayet nokta koymamıştır. Aklında
bir nakîse olmadıkça hiç bir kulunun bu görevi terket-
mesini de mâzur görmez. Allah (C.C) kullarına bütün
hallerde kendini zikretmelerini emretmiştir. Allah-u
Teâlâ şöyle buyurur; *Ayaktayken, otururken ve yanınız
üzere yatarken Allah'ı zikredin* . Bir diğer ayette: *Ey
iman edenler! Allah'ı çokça zikredin* yani "gecede ve
gündüzde, karada ve denizde, yolculukta ve ikamette,
fakirlikte ve zenginlikte, sıhhatte ve hastalıkta, sırran ve
alâniyeten ve bütün hallerde Allah'ı zikredin" buyrul-
maktadır.

Mücâhid (r.a) der ki; "Zikr-i kesîr Allah'ı ebeden
unutmamandır" Resûlullah'ın (SAV) şöyle buyurduğu
rivayet edilir; "Allah'ı o kadar çok zikredin¹ ki, tâ insan-
lar deli desinler." Bir adam gelir ve Resûlullah'a (SAV)
şöyle der; " Yâ Resûlallah, şeâir-i İslâmı bolca yerine
getirdim. Bana öyle bir şey tavsiye et ki, benim başım-
dan geçenleri idrak edeyim." Resûlullah (SAV) şöyle

1 "Allah'ı o kadar çok zikredin.." hadîsini Şeyh eş-Şarânî
Tabakât'ında Ebû'l-Mevâhib eş-Şâzelî'nin tercüme-i hayatını
kaleme alırken nakletmiş ve 'İbn Hıbbân Sahih'inde rivayet etti'
demıştır.

buyurur; "Allah'ı zikreden lisânın hep ıslak kalsın." İbn Arûz, Mukniu'l-Muhtâc isimli eserinde, tanınmış imamların sözlerinden bir çok nakiller yaptıktan sonra şöyle der; "Zikrettiğimiz bütün bu örnekleri, cehrî zikri inkâr eden ve bunu bir bid'at olarak değerlendiren bazı muâsır fukahâyâ cevap olması için verdik. Durum onların iddia ettikleri gibi değildir. Bilakis bu, zikrettiğimiz delillerden hareketle mübâhtır ve teşvik görmüştür." İmam İbnü'l-Bakkâl (rahimehullah) der ki; "Bid'at lisân-ı şeriate, Nebî'nin (SAV) zamanından sonra kitap, sünnet, icmâ ve kıyâs gibi delillerin hiç birisinde olmaksızın ortaya çıkan bir durum manasını taşır... Biz iddia ediyoruz ki, bu fiil yani namaz ve zikir için içtimâ yapmak, bunu cehren ve münâvebeten yerine getirmek bu sınırın (yani bid'at) dışındadır. Çünkü buna delâlet eden hadîsler vardır... Allah'ı (Azze ve Celle) içtimâ ederek ve münâvebeten zikretmeyi inkâr eden kişi, 'bu fiil bâtil bir bid'attır' sözünü nasıl söyleyebilir? Acaba bu, düğünlerde kadın ve erkeklerin içtimâ yapması gibi haram bir bid'at mıdır ki bâtil olsun? Meşhur olarak bilinen ve yapılan bir çok mekruh bid'atlarda olduğu gibi, nasıl 'bâtil bir bid'attır' denilebilir? Hangi sünnet bu fiili yasaklamıştır? Hangi vâcib emir bunu ortadan kaldırmıştır? Her şey bir yana, eğer bu fiil bid'at olarak değerlendirilse bile, buna ancak mendûb bir bid'attır denebilir.. Bu uygulamada üç durum vardır; Birincisi zikir, ikincisi cehr, üçüncüsü ise münâvebedir. Birincisinin haram olduğunu iddia etmek sarîh bir küfürdür. İkincisinin bâtil olduğunu söylemek, yukarıda zikrettiğimiz alimlerin görüşleri mücibince yanlıştır.

Üçüncüsünün aynı şekilde batıl olduğu iddiasına cevap yine yukarıda sıraladığımız hadis-i şerifler ve alimlerin görüşleridir. O halde bu fiilin hiç bir cüz'ünün haram sayılmasına imkan yoktur. Eğer hiç bir cüz'ü haram değilse, mecmûunun haram olmaması tabiidir. Çünkü mecmûu için geçerli olan bir hüküm, cüz'leri için de geçerli olmalıdır. Gayet açıklıkla söyleyebiliriz ki, bu fiil haram bir bid'at değildir. Hal böyle olunca, bunu inkâr eden kimsenin iddiası için hiç bir haklı yol kalmaz. Bilakis bunun inkârı haram bid'attir. Bazı alimler, bilinen haller üzere zikirde bulunanların inkârını haram sayan açıklamalar yapmışlardır." Aynı konu hakkında İbn Aradûn şöyle der "Bil ki, zikir yapmak üzere ictimâda bulunma hakkında beş mezheb görüşü vardır. **Bunlardan birincisi, bundan men'eden görüştür.** Bunu söyleyen İbn Şa'bân'dır. Çünkü o, 'bunu yapan kimsenin şahidliği ve imamlığı yara almıştır' der. Ancak bu görüş eş-Şûşâvî tarafından zayıf bulunmuş ve şu değerlendirme yapılmıştır; 'Hadis-i şerifte vârid olmuştur ki, sahâbe-i kirâm (r. anhüm) biraraya toplanarak, bir sûreyi hep bir ağızdan okumaktaydılar.' **İkinci görüş, bunun kerâhetini ifade eder.** Bu Mâlik'in en-Nevâdir ve'l-Atebiyye'de ileri sürdüğü görüştür ve bu kavil üzere ulemâdan bir grup tarafından fetvâ verilmiştir. Bu fikre meyledenlerden birisi İbn Merzûk'tur ve 'en-Nushu'l-hâlis fî reddi âlâ men yeddeî rûtbete'l-kâmili li'n-nâkıs' isimli eserinde buna yer vermiştir. Bu eserinde, mezkûr görüşü bir grup Malikî alimden nakletmiştir. Aynı zamanda bu kavli İbnü'l-Hâc Medhal'inde desteklemiş, bu konuda uzun açıklamalar yapmıştır. Hiç şüphesiz bu sözleri ve İbn

Merzûk'un görüşlerini özet bir şekilde mütâlâa eden kişi fukarâ-i ahyârın inkâr edildiğini görecektir. **Üçüncüsü, cevâzını savunan görüştür.** El-Bâcî'nin görüşüne göre bu, hâlî (boş) bir mekânda ve az bir insanla yapılmalıdır. **Dördüncüsü, mutlak olarak cevâzı yönündedir.** Bu görüş el-Mâzerî'ye aittir. Bir grup ulemâ bu kavle göre fetvâ vermişlerdir. Seyyid İbn İbâd şöyle der: "Gördüğüm kadarıyla, günümüzdeki gibi dinin gittiği, imânın kaybolduğu bir ortamda, bu gibi meselelerle ilgili insanların dinin bir takım eserlerine sarılmaya çalıştıkları esnada, hiç kimsenin bunu inkâr etmeye hakkı yoktur. Böyle olduğu takdirde insanlar dinsiz kalacaklar, hatta dinin kokusundan dahi mahrum olacaklardır. Bu durumda, 'şayet bu fiil câiz veya mendûb olsaydı mutlaka bunu selef yapacaktı' denilemez. Çünkü onların zamanında usûlü'd-dîn (dinin kökleri) çok sağlamdı ve güçlüydü. Keza fûrûu (dalları yani uygulaması) da böyleydi. Hadizâtında Resûlüllah (SAV) ile mülâkî olmuşlardı. Böyle bir merasimi isti'mâl etmeye hiç bir şekilde ihtiyaç duymamışlardı. Tıpkı nâdirattan olan fikhî meselelerin tedkîkine ihtiyaç duymadıkları, bu konuda yazılı metinler ortaya koymadıkları gibi. Eğer bu, bid'at-ı mezmûme (kötülenen bid'at) sayılırsa diğerleri de bid'at sayılmalıdır. Seyyid Abdullah el-Hebetî der ki; 'Belki, sandalyesinin üzerinde, halka ile zikir yapanları ayıplayan ve buna delil olarak selef-i sâlihîn zamanında olmamasını gösteren bir alim görürsün. Acaba onun faydalandığı vasıtalarından, ilmi nakletmek için kullandığı ciltler halindeki kitaplardan hangisi selef-i sâlihîn zamanında vardı. Yoksa bunlar yeni ortaya çıkan şeyler değil

midir?.' **Beşincisi, istihbâbma (sevdirildiğine, teşvik edildiğine) dair görüştür.** Ebû Tâhir el-Fâsî bir eserinde bu fikri savunmuştur. Bu görüşü Ebu'l-Kâsım İbn Hacvi'nin er-Risâle'sinden almıştır. Sahîh'de İbn Abbâs'dan (r.a) yapılan bir rivayette şöyle denir; 'Resûlullah'ın (SAV) namazı tekbir ile bitirdiğini biliyorduk.' Bir başka rivayette ise şöyle anlatılır; 'Resûlullah (SAV) döneminde, zikirde sesin yükseltilmesi insanlar yazmayı bıraktıkları zaman oluyordu. Onların yazmayı bıraktıklarında böyle yapacaklarını ben biliyordum.' İbn Habîb der ki; 'Onlar seferlerde ve ordugahlarda tekbiri teşvik ediyorlar, özellikle sabah ve akşam namazlarında tekbiri yüksek sesle söylüyorlardı. Şüphesiz bunda şeâir-i İslâmiyenin izhârı vardır.' Müslim'in Enes'den (r.a) rivayet ettiğine göre, Mescid-i Nebevî'nin inşâsı esnâsında sahâbe bir yandan hurma dallarını getirip, taşdan duvar dikerken, diğer yandan da beyitler okumaktaydılar. Bu esnada Hz. Peygamber (SAV) de onlarla birlikteydi ve onlar şöyle diyorlardı:

"Allâhümme, lâ ayşa illâ ayşü' l-âhira

Fensur'il-ensâra ve'l-muhâcira"

(Ey Allah'ım, âhiret hayatından başka hayat yoktur. Ensârı ve muhaciri muzaffer eyle.)

Bütün bunlar, zikirlerin böyle ilan edilmesi ve bunda münâvebe yapılmasının cevâzını göstermektedir. İbn Hacvi şöyle der; "Bu bâbda kat'i olan bir diğer örnek, Medine'deki sahâbenin hicret eden Resûlullah'ı (SAV) şu şiiri hep bir ağızdan söyleyerek karşılamalarıdır;

*"Üzerimize dolunay doğdu * Seniyye-i Veda'dan *
Bize şükür vâcib oldu * Allah'a çağırın davetçiden "*

Bu olayın istidlâl vechi (delil olarak gösterilme yönü), bu ifadelerle kendilerine gelen Resûlüllah'a (SAV) ta'zîm ve yakınlık kastedilmiş olmasıdır. Buradaki mananın diğer benzeri olaylar için de farklı olmaksızın kıyas yapılması ve onlara ilhak edilmesi mümkündür. İşte in-saf sahipleri için beyân edebileceğimiz şeyler bundan ibarettir." El-Asl'da, İbn Aradûn, Şeyh Muhammed el-Mehdî ve diğer tanınmış imamların eserlerinde özetle bunlar ifade edilir.

Tenbihler:

Birinci tenbîh; El-Cüneyd gibi bazı ehlullah bir tek ismi, yani bir tek îsm-i Celâleyi zikir olarak ittihaz etmişlerdir. Böylelikle onların kalplerinde emr-i azîm ortaya çıkmıştır. Sadece bir tek ismin zikredilmesiyle iktifa edilip, diğerlerinin terkedilmesinin cevâzı konusunda ihtilaf vardır. Tercih edilen görüş cevâzı yönündedir. Buna delil Hz. Peygamber'in (SAV) şu hadîsidir: "Yer yüzünde bir tek kişi dahi Allah Allah dediği müddetçe kıyamet kopmaz." Bir başka hadîste ise "bir kişi dahi Allah dedikçe kıyamet kopmaz" diye buyurulmuştur. Abdülkâdir el-Fâsî'ye, Allah Allah diye zikredenler hakkında, 'o kimse sünnetten midir, yoksa değil midir" şeklinde sorulur. O şöyle cevap verir: "Sadece bir tek İsm-i Kerîm'in telaffuzunda bir niza yoktur. Aynı şekilde, bir insanın defalarca belli bir İsm-i Celâli tekrarlamasında da mani yoktur. Seleften böyle bir şeyin nakledilmemiş olması, bunun ne men'edilmesini ne de kerâhetini iktizâ

etmez. Nice şey vardır ki bunlar selef zamanında yoktu. Bununla birlikte bunların bir kısmı câiz, müstehâb veya vâcib olarak değerlendirilmiştir.

İctinâb edilmesi gereken bid'atler, şeriat kâidelerince kerâheti veya haramlığı iktizâ eden gelişmelerdir. Bunun dışındaki hallerde, fazlaca üzerinde durmak gerekmez." El-Asl'da geçtiği üzere, Şeyh el-Harûbî bazı şeyhlerden şunları nakleder; "İsm-i müfredin (Allah'ın sadece bir isminin) zikrine Kur'an-ı Kerim'den delil şu ifadelerdir; *Allah de!* ..*Allah'ın zikri en büyüktür...* Bu zikir, bütün zikirlerin özüdür ve bütün alemlerin kutbudur. Ehl-i ilmin tamamı 'ALLAH' isminin İsm-i Âzam olduğunda icmâ etmişlerdir.' İmam eş-Şâzelî (r.a) Takyîd'inde bu ismin fazileti konusunda itirazda bulunanlara cevaplar verdikten sonra şöyle der; "Ey Mürîd! Sana düşen görev bu zikre devam etmektir. Allah-u Teâlâ, Nebî'sine (SAV) şöyle buyurur; Allah'ı zikret ve tamamen O'na yönel.' Ayetin geniş manası, her şeyden bağlarını koparmak ve tamamıyla Allah'a bağlanmak, O'nu her an zikretmektir. Bu ise O'nun Esmâ-i Hüsnâ'sını, sıfât-ı uzmâsını, özellikle ibadete tek müstehak olarak Zât-ı Vacibü'l-Vücûda delâlet eden yegane isim olma hususiyetini hâiz 'ALLAH' ismini anmakla olabilir."

El-Asl'da özetle bunlar ifade edilmiştir. Derim ki; Ulemâ İsm-i Âzam'ın tayininde ihtilafa düşmüşlerdir. Cumhuriyet görüşü, bunun İsm-i Celâle (yani Allah ismi) olduğu yönündedir. İmam en-Nevevî İsm-i Azâm'ın 'EL-HAYYÜ'L-KAYYUM' olduğunu savunan kesime tâbi olmuştur. Bazıları ise, 'ZÜ'L -CELÂLİ VE'L-İK-

RÂM' olduğunu savunmuştur. Buna benzer görüş ileri sürenler daha vardır. Ehl-i basiret ise, bir tek isim üzerinde durmak yerine, muayyen bir ism-i mahsûs olmadığını savunmuşlardır. Onlara göre İsm-i Âzâm, gerçek anlamda ıztırâr halinde kendini gösterir. Yani kişinin matlûbuna olan ihtiyâcının şiddetine göre Allah'a ilticâ etmesiyle, duâsında kalbi ve diğer organlarıyla Allâmü'l-Guyûb'a yönelmesiyle ortaya çıkar. Ancak bunu yaparken O'ndan başkasına yönelme şüphesi bulunmamalıdır. Bu zikrettiklerimiz o kimse için gerçekleşir ve duâ ederse, bu durumda onun için şöyle denir; 'O kişi, kendine duâda bulunulduğunda icabet eden, bir şey istendiğinde veren bir İsm-i Âzâm ile duâ etti.' Bu mâna Ebû Yezîd el-Bistâmî'nin (r.a) kavlinde de geçer. Ona İsm-i Âzâm hakkında sorulduğunda şöyle cevap verir: "Onda belli bir sınır yoktur. Şüphesiz bu, O'nun Vahdâniyeti için kalbini ifrâğ etmendir (boşaltmandır). Eğer böyle yapabilirsen, dilediğin herhangi bir ismi kalbine yerleştirebilirsin. Bu durumda sen maşrıktan mağribe kadar Onunla dolaşırın.' Bu görüşü el-Hâfız Ebu'l-Hasan el-Kâbisî el-Mâlikî de paylaşır. Onun konu hakkındaki görüşünü el-Bû Saîdî, İhtisârü'l-Berzelî'sinde nakletmiştir.

Eğer ortaya koyduğumuz bu bilgileri öğrenmişsen, bil ki, şüphesiz bu en büyük duâ ve en hâlis Tevhîd inancıdır. Her kim mezkûr vasıflar üzerine duâ ederse, hiç şüphesiz Allah o duâyaya cevap verecektir. İşte sana bir hikâyeye naklediyorum, tâ ki buradan Allah-u Teâlâ'ya duâda bulunurken kalbi ifrâğ etmenin keyfiyetini an-

layabilesin. Bunu İsmail Hakkı, Rûhu'l-Beyân'ında nakleder. ' Belh'lilerden bazılarının hikâye ettiklerine göre, Vedâ tavafını yaparken saf görünüşlü bir adama şakavârî bir tarzda, 'Cehennem ateşinden kurtuluş berâtını Rabbinden aldın mı?' dedi. Adamcağız şaşkınlık içerisinde; 'Vallahi hayır, bütün insanlar bunu alır mı?' diye sordu. O, 'Evet' dedi. Adamcağız ağlamaya başladı, Hacerü'l-Esved'e yanaştı, Ka'benin örtülerine sarıldı. Bir yandan ağlamasını sürdürürken, diğer yandan da Allah'dan Cehennemden kurtuluş vesikasını vermesini talep etti. Bunu gören insanlar ona yaklaşıp, kendisine şaka yapıldığını söyleyerek yatıştırmaya çalıştılar, ama inandıramadılar. Aynı hal devam etti. İşte tam bu esnada üzerine bilinmeyen bir yerden bir kağıt parçası düştü¹ ve bu kağıtta Cehennem ateşinden âzâd edildiği yazılmaktaydı. Bunun üzerine çok sevindi. İnsanlar da buna aynen şahid olmuşlardı. Bu mektubun önemli bir özelliği, her nahiyeden aynı seviyede okunabiliyor, kağıdın her çevrilişinde yazının da yer değiştiriyor olmasıydı. Bunu gören insanlar, bu kağıdın Allah'ın indinden geldiğine, kesin kanaat getirdiler." El-Ârûsî der ki; "Âriflerden bazıları demişlerdir ki, havâssın Cenâb-ı Hakk'a müracaat etmesi, yönelmesi her şeyden öncedir. Avâmın Hakk'a yönelmesi ise halktan ümit kestikten sonradır.

¹ Bu ifade hakkında Şeyh Kenûn, Cevheratü'l-Kemâl isimli eserinde şöyle der: "Muhyiddîn demiştir ki. 'Bu kağıdı, Cehennem ateşinden âzâd olmayı dileyen fakîrin üzerine düşerken gördüm.' El-Fütûhâtta ise şöyle denir: 'Bu Allah indinde kitabetin oluşuna bir alâmettir.'

Amma zamanımızda görmekteyiz ki, avâm sıkıntıya düştüğünü görünce Melik-i Hallâk'a duâ etmeyi terkedip, hiç bir şeyi duymayan ve görmeyen serânın (dünyanın) sakinlerine duâ etmektedirler.."

İkinci tenbîh; Şeyh el-Tâvedî hazretlerine şöyle sorulur; "Kul, 'Yâ Allah, yâ Allah, yâ Rab' sözleriyle duâ eder. Allah'ın tâ ezelde onun hakkında hiç değiştirilemeyecek kader programını belirlemesiyle birlikte, o kişinin duâ etmesinin sırrı nedir?" Şeyh'in cevâbı şöyledir; 'Duânın sırrı teâbüddür (kulluktur); Allah'ın emirlerine imtisâl, O'nun yüceliğini izhâr ve İzzet-i Rubûbiyet karşısındaki zilleti idrâk etmedir. Böylelikle, tıpkı hadîs-i şerifte geçtiği üzere ibâdetin özüdür. Allahu Teâlâ şöyle buyurur; *Rabbimize tazarrûda bulunarak duâ edin.... Umulur ki onlar tazarrûda bulunurlar... Bana duâ edin ki, ben size cevap vereyim.* Sevâb her türlü durumda hâsıl olur. Matlûb kadere uygun olarak aynen meydana gelir. Bir grup insan, 'Yâ Resûlüllah, başımıza gelene boyun eğmeyelim mi?' diye sorduğunda, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu; 'Çalışın, boyun eğmeyin!'" Benim görüşüm: Bu hadîste ifade edilen manaya, Tirmizî tarafından rivayet edilen şu hadîste de işaret vardır; "Duâ ibâdetin özüdür." Buhârî, el-Edebü'l-Müfred'inde, dört Sünen yazarı, İbn Hıbbân ve diğerleri eserlerinde Nu'mân İbn Beşîr'in Hz. Nebî'den şöyle dediğini rivayet etmişlerdir; Resûlüllah, "Duâ ibâdetin kendisidir" dedikten sonra şöyle devam etti; "Rabbimiz. 'Bana duâ edin ki ben icâ-bet edeyim' buyurmaktadır." Buradaki icâbet, ibâdetin kabulü olarak tefsir edilmiştir.

Üçüncüsü; Seyyid Ahmed Zerrûk, Kavâid'inde şöyle demiştir; Dinî ve meşrû bir menfeât için nefislerin levmettiği bazı şeylere bağlanması bir kaidedir. Bundan sonra, bazı zikirle ve ibadetlere dünyevî işler için rağbet edilir. Örneğin, bir takım zorluklardan kurtulmak için Vâkıa sûresi okunur. Beklenmedik belâlardan korunmak için "Lâ yadurrallâhe şey'un fi'l-ardı velâ fi's-semâi. Ve hüve's-Semû'l-Alîm" ayetinde Allah lafzıyla birlikte kendi ismi okunur. "Eûzü bi-kelimâtillâhi't-tâmmâti min şerri mâ halaka" duâsını, kötü insanların şerlerini defetme, evinde muhafaza altında olma için okunmaktadır. Bunun dışında dahi nice zikirler ve duâlar vardır: Kötü niyetlerden,, borçlardan kurtulma, zenginlik, izzet ve şöhret gibi arzuların yerine gelmesi vs.. Kişi sevdiğine duâ ile maksadını ifade eder, sonra onun sevdiği bunu yerine ulaştırarak kabul eder. Aslen ve fer'an kendisine nisbet edilen kimse, Allah sevgisiyle bunu edâ edecektir. Eğer maksad hasıl olmasa bile o kimse için lütuf mutlaka vardır. En azından insan zikri-i Hak ile kendi nefisini unutmaktadır. Ebû'l-Abbâs el-Bûnî bu temele istinâd etmiştir. Bir kısım havâs da zikri esmâ konusunda onun yanında yer almışlardır. Asıl olan, zikir ve ibâdetlerin dünyevî arzulara ulaşmak, bunları yüceltmek için bir vasıta yapılmamasıdır." Seyyid Abdülkâdir el-Fâsî'nin görüşleri bu şekildedir. Eğer onun sözlerini dikkatle ele almışsan göreceksin ki, havâstan bir kısmının zikrettiklerine göre ibâdetlerde herhangi bir dünyevî maksad olmamalıdır. Bunu yapmadaki gerçek maksad, Allah'ın zâtına teveccüh olmalıdır. Zira bu yolla azgın ve gâfil nefisler bu özelliklerinden

arınarak, Allah'a ünsiyet kesbeder. Evvelen bizzat bütün maksad bu olmalıdır. Bütün bunların üzerine Kelâmullah'da, Resûlullah'ın (SAV) hadislerinde, ehlullâhın hizblerinde ve zikirlerinde söylenenleri ilave et. Bütün hepsinde bir tek maksad vardır; o da, Allah'a duâ etmek ve mümkün olduğunca O'nunla bütünleşmektir. O'nunla nasıl bütünleşilebilir? Kişinin kâsır anlayışı, çok aşağılardaki seviyesiyle, başkasına değil sadece Allah'a yönelebileceğini idrak etmesiyle ve gerçek maksadının bu olmasıyla gerçekleşebilir." Eğer bunu iyi öğrenebilmişsen, İbn Teymiye gibi hizbleri (zikirleri) inkâr eden kişilere itibâr etmezsin. Şeyh Zerruk onun hakkında şöyle der: "O, imân akideleri konusunda eleştirilmiş, akıl ve irfan açısından noksan olduğu söylenerek zemmedilmiştir."

Takıyyüddîn es-Sübkî'ye onun hakkında sorulduğunda, şöyle cevap verir; "O, ilmi aklından daha büyük bir adamdır." El-Berzelî, Nevazil isimli eserinde. "O, mübtedi'dir (ehl-i bid'attir)" der.

Dördüncüsü; El-Asl'da geçtiği üzere, Seyyid Ahmed Zerruk şöyle demiştir: "Eğer zikirlerin ve duâların isti'mâlinin cevâzının delilleri nelerdir ve bunlardaki hâsiyetin (özelliklerin) ispatı nasıl olur, diye sorarsan, derim ki: 'bunun delili sarîh sünnet ve ehâdis-i Nebvîyedir. Hz. Peygamber'in (SAV) duâlar ve zikirler hakkındaki takrirleri muhtelif vakitlerde, farklı lafızlarla, gayet vâzih manalarla ve senâ dolu ifadelerle, bir çokları tarafından duyulmuştur. Bununla birlikte bu tür duâlar ve zikirlerin lafızları onlara bizzat takdim edil-

memiş ve O'nun (SAV) tarafından öğretilmemiştir. Ancak mânalarını onlara tarif etmiştir. Bunlardan birisi Abdullah b. Bürde'nin (r.a) rivayet ettiği şu hadîs-i şeriftir; "Resûlullah (SAV) bir adamın, 'Allâhümme innî es'elüke fe-inneke ente'llahü lâ ilâhe illâ ente'l-Vâhidü'l-Ehadi'llezî lem yelid velem yûled velem yekûn lehü küfüven ehâd' dediğini işitmişti. Bunun üzerine O, 'Allah'dan, onunla duâ edildiğinde icâbet ettiği, onunla istendiğinde verdiği İsm-i Azâmıyla talep etti' buyurdu. Bu hadîsi Ebû Davud ve Tirmizî rivayet etmiş, İbn Hibbân ve el-Hâkim bu hadîsin hasen ve sahîh olduğunu söylemişler ve "Müslim'in şartı üzerine sahîhidir" demişlerdir. Muâz b. Cebel'in rivayet ettiği hadîste şöyle denir; "Resûlullah bir adamın, 'Yâ ze'l-Celâli ve'l-İkrâm' dediğini işitince ona şöyle dedi; Duân kabul edilecek. İşte ki Allah sana versin." Bu hadîsi Tirmizî tahrîc etmiş ve hasen olduğunu söylemiştir. Ebû Abbâs (r.a) rivayet eder ki; "Nebî (SAV), Ebû İyâş ez-Zerkâ'ya uğramıştı. Bu esnada o namaz kılmaktaydı ve şöyle duâ ediyordu; 'Allâhümme innî es'elüke bi-enne leke'l-hamdü lâ-ilâhe illâ ente yâ Hannân, yâ Mennân, yâ Bedîa's-semâvâti ve'l-ard, yâ Hayyü yâ Kayyûm, yâ Ze'l-Celâli ve'l-İkrâm.' Bunu duyunca Resûlullah (SAV) şöyle buyurdu: Onunla duâ edildiğinde Allah'ın icâbet ettiği, onunla istendiğinde verdiği İsm-i Azâmla Allah'a duâ etti." Bu hadîsi Ebû Davud, İbn Hibbân ve en-Neseî tahrîc etmişlerdir ve bunun hakkında el-Hâkim, "Müslim'in şartıyla" ilâvesinde bulunmuştur. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, zikirlerin ve duâların hükmü câizdir ve bunun ortadan kaldırılmasına imkan yoktur. İşte bu

bâbda aslolan mana budur. Vallahu a'lem.." El-Asl'da bunlar nakledilmiştir.

Beşincisi: Ulemâdan bazıları, 'evliyânın hizibleri (zikir mecmuaları) ancak onları sevmek ve muhabbet duymak şartıyla okunabilir. Aleyhassalâtü vesselâm'ın buyurduğu gibi, bir kavmi seven onunla birlikte haş-rolur' demişlerdir. Yine Resûlüllah (SAV) şöyle buyurmuştur: " Bir topluluğu seven kimse, onların arasına katılmasa da, onlardandır. Sen, sevdiğinle beraber olursun." Ben derim ki, Şeyhân (Buhârî ve Müslim) tarafından rivayet edildiğine göre, bir adam şöyle der; 'Yâ Resûlüllah, bir topluluğu seven, ancak amellerinde onlara katılmayan bir kimse hakkında ne dersin?' Resûlüllah (SAV) şöyle buyurur; 'Kişi sevdiğiyle beraberdir.' Şeyh Ebû Abdullah Muhammed b. Ali et-Tirmizî el-Hakîm (Allah rahmet eylesin), 'Ey Allah'ım, şüphesiz ki bizler onların sana olan sevgisiyle sana yöneliriz. Hiç şüphesiz onlar seni çok sevdiler. Seni sevdikleri için, biz de onları seviyoruz. Senin onlara olan sevginle onlar, senin sevgine ulaştılar. Ve bizler onların sevgisine, senin yardımın olmadan ulaşamayız. Bizim için bunu tamâme erdir, tâ ki sana kavuşalım.' dedikten sonra şu beyitleri okudu:

"Lî sâdetün min hubbihim * Akdânehüm fevka'l-cibâh,

İn lem ekün minhüm, felî * Fî hubbihim ızzün ve câh."

(Benim öyle efendilerim var ki, alınların üzerinde ayaklarının yeri vardır. Onlardan birisi olamasam da, onları sevmek benim için bir izzet ve şereftir.)

Şazelî Tarikatı Şeyhi
M. b. Ömer b. Salim Mahlûf eş-Şerif

Kapak Fotoğrafi
Hazret-i Pîr Seyyid Abdüsselâm
El-Esmer Hazretleri'nin Türbe-i Şerifi